

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут _____ Навчально-науковий інститут економіки і управління _____

Кафедра _____ економіки і права _____

«До захисту в ЕК»

Директор інституту

(підпис) Олег ШЕРЕМЕТ
(прізвище та ініціали)

« ____ » _____ 2023 р.

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

(підпис) Анатолій ЗАЙНЧКОВСЬКИЙ
(прізвище та ініціали)

« ____ » _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА

зі спеціальності _____ 051 «Економіка» _____
(код та назва спеціальності)

освітньо-професійної програми «Економіка та правове забезпечення бізнесу»
на тему: _____ «Економіко-правове обґрунтування напрямків підвищення
ефективності використання оборотних активів на підприємстві.» _____

Виконала здобувачка 4 курсу групи ПЕ-4-2

Касамара Лана Олегівна

(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

Керівник Зайнчковський Анатолій Олександрович

(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

Консультант Крамаренко Оксана Миколаївна

Рецензент Кудренко Н.В.

(прізвище та ініціали)

Я як здобувачка Національного університету харчових технологій розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я не надавала і не одержувала недозволеної допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Здобувачка _____

(підпис)

Київ – 2023 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут Навчально-науковий інститут Економіки і управління
Кафедра Економіки і права
Освітній ступінь Бакалавр
Спеціальність 051 «Економіка»
(шифр і назва)

Освітньо-професійна програма «Економіка та правове забезпечення бізнесу»
(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки і права
Анатолій ЗАЙНЧОВСЬКИЙ
«05» грудня 2022 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Касамари Лани Олегівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) Економіко-правове обґрунтування напрямків підвищення ефективності використання оборотних активів на підприємстві.

керівник проекту (роботи) проф. Зайнчковський Анатолій Олександрович

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «05» грудня 2022 року № 865-КС

2. Строк подання здобувачем проекту (роботи) 05.06.2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативні акти України, монографії, посібники, підручники, наукові статті відповідно до обраної теми, фінансова та статистична звітність за 2020-2022 роки ТОВ «Лубенський молочний завод» мережа Інтернет.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Розділ 1. Теоретичні засади ефективності використання оборотних активів підприємства. 1.1. Дослідження економічної сутності оборотних активів підприємства. 1.2. Класифікація оборотних активів підприємства. 1.3. Показники ефективності використання оборотних активів підприємства. 1.4. Правове регулювання оборотних активів на підприємстві. Розділ 2. Аналіз господарської діяльності та ефективності використання оборотних активів ТОВ «Лубенський молочний завод». 2.1. Загальна характеристика діяльності підприємства. Аналіз господарської діяльності підприємства. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства. 2.4. Аналіз ефективності використання оборотних активів підприємства. Правове регулювання оборотних активів ТОВ «Лубенський молочний завод». Розділ 3. Шляхи та напрями підвищення ефективності використання оборотних активів на ТОВ «Лубенський молочний завод» 3.1. Напрямки підвищення ефективності використання оборотних активів на ТОВ «Лубенський молочний завод». 3.2. Економічне обґрунтування введення нового продукту. 3.3. Вплив запропонованого заходу на основні показники діяльності підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): робота включає 14 рисунків, 22 таблиці, 19 формул. Презентація кваліфікаційної роботи на 16 слайдів.

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	завдання прийняв
Підрозділ 1.4.	Крамаренко Оксана Миколаївна	10.02.2023	25.02.2023
Підрозділ 2.5.	Крамаренко Оксана Миколаївна	20.03.2023	17.04.2023

7. Дата видачі завдання 05.12.2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Прим
1	Розроблення та затвердження плану роботи керівником	01.02.2023	виконано
2	Написання розділу 1	15.03.2023	виконано
3	Робота над розділом 2	10.04.2023	виконано
4	Підготовка розділу 3	15.05.2023	виконано
5	Остаточне оформлення роботи. Формування висновків і пропозицій, проекту доповіді, презентації. Погодження з керівником кваліфікаційної роботи	30.05.2023	виконано
6	Попередній захист кваліфікаційної роботи	31.05.2023	виконано
7	Проходження перевірки на антиплагіат	05.06.2023	виконано
8	Подання завершеної роботи на розгляд завідувачу кафедри	05.06.2023	виконано
9	Отримання зовнішньої рецензії, оформлення необхідних документів для захисту	05.06.2023	виконано
10	Захист кваліфікаційної роботи	19.06.2023	виконано

Здобувач _____
(підпис)

Касамара Л.О.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис)

Заїнчковський А.О.
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

На здобуття освітнього ступеня «бакалавр» зі спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Економіка та правове забезпечення бізнесу» Касамари Лани Олегівни на тему: «Економіко-правове обґрунтування напрямків підвищення ефективності використання оборотних активів на підприємстві». Національний університет харчових технологій «НУХТ», Київ, 2023 р.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

У першому розділі розглянуто теоретичні засади ефективності використання оборотних активів підприємства. У другому розділі проаналізовано господарську діяльність та ефективність використання оборотних активів ТОВ «Лубенський молочний завод». У третьому розділі розроблено, запропоновано та обґрунтовано заходи, щодо підвищення ефективності використання оборотних активів ТОВ «Лубенський молочний завод». У висновках підведений підсумок дослідження. У списку використаної літератури подано джерела, на основі яких було здійснено дослідження.

Ключові слова: оборотні активи, запаси, прибуток, ефективність, витрати, рентабельність.

ABSTRACT

For obtaining the bachelor's degree in the specialty 051 "Economics" of the educational and professional program "Economics and legal support of business" by Kasamara Lana Olehivna on the topic: "Economic and legal justification of directions for increasing the efficiency of the use of current assets at the enterprise." National University of Food Technologies "NUHT", Kyiv, 2023.

The qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of used literature and appendices. I

In the first chapter, the theoretical principles of the efficiency of the use of current assets of the enterprise are considered. In the second section, economic activity and efficiency of use of current assets of Lubensky Dairy Plant LLC were analyzed. In the third section, measures were developed, proposed and substantiated to improve the efficiency of the use of current assets of Lubensky Dairy Plant LLC.

The conclusions summarize the research. In the list of used literature, the sources on the basis of which the research was carried out are presented.

Key words: current assets, stocks, profit, efficiency, costs, profitability.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	5
1.1. Дослідження економічної сутності оборотних активів підприємства.....	5
1.2. Класифікація оборотних активів підприємства.....	16
1.3. Показники ефективності використання оборотних активів підприємства.....	22
1.4. Правове регулювання оборотних активів на підприємстві.....	30
Висновки до розділу 1	33
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРТНИХ АКТИВІВ НА ТОВ «ЛУБЕНСЬКИЙ МОЛОЧНИЙ ЗАВОД»	35
2.1. Загальна характеристика діяльності підприємства.....	35
2.2. Аналіз господарської діяльності підприємства	36
2.3. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства	56
2.4. Аналіз ефективності використання оборотних активів підприємства	67
2.5. Правове регулювання діяльності ТОВ «Лубенський молочний завод».....	77
Висновки до розділу 2	82
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРТНИХ АКТИВІВ НА ТОВ «ЛУБЕНСЬКИЙ МОЛОЧНИЙ ЗАВОД»	85
3.1. Напрямки підвищення ефективності використання оборотних активів на ТОВ «Лубенський молочний завод»	85
3.2. Економічне обґрунтування введення нового продукту	89
3.3. Вплив запропонованого заходу на основні показники діяльності підприємства.....	100
Висновки до розділу 3	105
ВИСНОВКИ.....	107
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	112
ДОДАТКИ.....	120

ВСТУП

Актуальність дослідження. Економічне середовище визначає нові умови функціонування суб'єктів господарювання. За сучасних умов господарювання, які характеризуються відсутністю стабільності, спадом виробництва, погіршенням фінансового стану та банкрутством багатьох підприємств, на перший план виходять питання ефективності використання оборотних активів, підприємства.

Значний внесок в дослідження обраної тематики зробили такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як Ю.А. Арутюнов, І.О. Бланк, Е.Р. Брікхейм, Дж. Ван Хорн, К.В. Ізмаїлов, В.В. Ковальов, В.Г. Маргасова, Е.С. Стоянова, Р.Н. Холт та іншими науковцями. Питаннями формування та підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства присвячено роботи Д.В. Ванькович, В.М. Вовк, А.О. Заїнчковський А.О., В.К. Збарський, В.В. Жебка, О.С. Іванілов, І.В. Ковальчук, Г.І. Костирко, Б.І. Кравченко, В.І. Левченко Ю.Г., В.І. Мацибора, О.П. Пархоменко, Т. Пащенко, О. Хотомлянський, Т. Чершта. Дана наукова спадщина являє цінність для реалізації й удосконалення оборотних коштів. Але, не зважаючи на величезну кількість дослідницьких робіт, у сучасній теорії на практиці відсутній комплексний підхід до підвищення ефективності використання оборотних коштів виробничого підприємства, який відповідав би сучасним умовам.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування проекту підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства.

Для реалізації даної мети поставлені наступні **завдання**:

- визначити теоретичні основи та проаналізувати методичні підходи до формування та ефективності використання оборотних коштів підприємства та їх правового супроводу;
- надати загальну характеристику досліджуваного підприємства та проаналізувати його фінансово-господарський стан;

- проаналізувати структуру оборотних активів та надати оцінку ефективності їх використання на досліджуваному підприємстві;
- розробити практичні рекомендації підвищення ефективності використання оборотних активів коштів підприємства.

Об’єктом дослідження є підприємство молочної промисловості – товариство з обмеженою відповідальністю ТОВ «Лубенський молочний завод».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних питань щодо напрямів підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи для досягнення поставлено мети та завдань у роботі були використані наступні методи дослідження: *метод теоретичного дослідження* – для теоретичного обґрунтування ефективності діяльності підприємства; *метод аналізу і синтезу* – для узагальнення проведених теоретичних досліджень; *метод порівняння* – зіставлення фактичних даних звітного року з даними за попередні роки; *абстрактно-логічний метод* – для формулювання висновків дослідження.

Теоретична та методологічна база дослідження: законодавчі та нормативні акти України, монографії, навчальні посібники, підручники, наукові статті, опубліковані в наукових періодичних виданнях та у мережі Інтернет, фінансова звітність ТОВ «Лубенський молочний завод».

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані і запропоновані у роботі методичні підходи, пропозиції та висновки можуть використовуватися для розв’язання актуальних проблем визначення економічної ефективності діяльності підприємства. Результати дослідження можуть бути застосовані в практиці діяльності ТОВ «Лубенський молочний завод».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 111 сторінках комп’ютерного тексту (без бібліографії та додатків) у тому числі 22 таблиці, 14 рисунків. У додатку розміщена фінансова звітність ТОВ «Лубенський молочний завод». Список використаних джерел налічує 79 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Дослідження економічної сутності оборотних активів підприємства

Перш ніж почати розглядати поняття «оборотні активи», визначимо, що таке «активи». Найбільш вдалим є визначення В.В. Сопко, відповідно до якого активи підприємства – це майнові об’єкти (ресурси – матеріальні або нематеріальні ресурси вартості), які отримані підприємством у результаті попередніх господарських процесів і мають властивість приносити у майбутньому вигоду – доходи. У між-народній практиці активи найчастіше визначаються як ресурси, отримані підприємством у результаті минулих подій, використання яких у майбутньому може привести до збільшення економічних вигід [9, с. 118].

У сучасній економічній літературі та в практичній діяльності існує багато понять, що вважаються близькими за своїм значенням та різних підходів щодо визначення економічної сутності оборотних активів. Серед них можна визначити: оборотні активи, оборотні кошти, оборотний капітал, поточні активи, оборотні фонди, оборотні засоби та ін. В науковій та методичній літературі дуже часто відбувається підміна понять та різні визначення виступають як синоніми, або використовуються не вірно.

Так, поняття «оборотний капітал» та «оборотні активи» ототожнюються і часто використовуються як синоніми. Якщо необхідно розглядати з точки зору інвестування, то частина загального капіталу, інвестована в різноманітні види оборотних активів, і називається оборотним капіталом. Однак оборотний капітал на відміну від активів не споживається і не витрачається, а інвестується з подальшим його збільшенням, щоб повернутися після закінчення кожного свого обороту в тій же самій грошовій формі для наступного інвестування.

На сьогоднішній день трактування сутності оборотного капіталу є досить різнобічним. Проте, воно є об’єднаним загальною філософією дефініцій в рамках

наукових досліджень розвитку економіки в ринковому середовищі. Розглянемо деякі дослідження в даній області. О.І. Івасишина визначає оборотний капітал як авансовану вартість у грошові кошти та матеріальні цінності підприємства, які у процесі кругообігу переходять з однієї форми в іншу та повністю переносять свою вартість на готовий продукт впродовж одного виробничо-комерційного циклу [53].

Лиса О.В. зазначає, що оборотний капітал – це майнові цінності, споживані однократно, створені за рахунок авансування грошових коштів і прирівняних до них засобів, призначені для забезпечення безперервності планомірного процесу виробництва й реалізації продукції, які включають у себе наступні елементи: запаси сировини й матеріалів; запаси незавершеного виробництва; запаси готової продукції на складі; витрати майбутніх періодів; товари відвантажені; дебіторська заборгованість; грошові кошти. У пропонованому визначенні відображена двоєдина сутність оборотного капіталу – як сукупності джерел його формування і як майнових цінностей, розміщених в активах підприємства [67].

Тітаренко Г. Б. зазначає у своїх роботах зазначає, що існує чотири основні етапи, які характеризують еволюцію поглядів на визнання економічної сутності оборотних активів. Виникнення дуже важливого для розуміння сутності оборотних активів факту, що початкові сторони відтворення фази руху оборотних коштів – платежі втрачають своє першорядне значення, а проміжна ланка – запаси сировини, паливо, незавершене виробництво тощо – висуваються на перше місце, стає головним змістом такої економічної категорії, як «оборотні активи». Вагомим надбанням у науці було також визнання оборотних активів як засобів, що авансуються для підтримання безперервності кругообігу, і які повертаються у вихідну грошову форму після реалізації продукції [10].

Також Тітаренко Г. Б. запропонувала власне визначення поняття «оборотні активи» – це ресурси, що забезпечують ефективне існування операційної, інноваційної та інвестиційної діяльності, процес якісних і кількісних змін, котрий повинен контролюватися та управлятися підприємством з метою

підтримки глобальної стратегічної цілі підприємства, якою є збереження підприємства та його стійке функціонування» [102, с.35].

Відмінності у трактуванні сутності оборотних активів слід у першу чергу пов'язати зі стадіями розвитку економіки, тобто розглянути історичний аспект даного явища. Так, за умов адміністративно-командної економіки оборотні активи ототожнювалися з поняттям «оборотні кошти», а їх функції полягали в основному у фінансуванні поточних витрат і розрахунково-платіжному обслуговуванні. Сучасні дослідження таких авторів, як Поддєрьогіна А.М. [85, с. 187], Ільяшенко Н. С. [56], Головченко Т.М. [35, с. 133] та інші також ототожнюють ці два поняття. Пізніше у плануванні господарської діяльності домінантними стали натуральні показники, що призвело до набуття сферою обігу другорядного значення, адже функції оборотних коштів зводилися тільки до фінансування сфери виробництва. Виникнення дискусії між вченими, яка триває й досі, стосовно сутності оборотних активів датується 70-80 роками ХХ ст. Як наслідок, у сучасній науковій літературі існує безліч суперечливих думок щодо сутності, значення і складу даних економічних категорій, а також щодо відмінностей між ними. Наприклад, Бойчик І.М [23, с. 86] стверджує, що «оборотні кошти (оборотні засоби) – це сукупність оборотних виробничих фондів і фондів обігу».

Заслуговує певної уваги думка Верхоглядової Н.І. [34, с. 102], яка стверджує, що «оборотні кошти – це грошові кошти, які вкладаються в оборотні засоби і засоби обігу». Хоча в цьому визначенні вказується на грошову природу оборотних коштів, але вони все ще розглядаються у статиці і не вказується їх головна функція – забезпечення безперервності виробництва.

На нашу думку, більш правильне визначення оборотних коштів наведено Шегдою А.В., згідно з яким оборотні кошти – це грошові кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку. Поддєрьогін А.М. [75, с. 187] вживає замість терміна «авансовані» слово «вкладені», що є, на наш погляд, помилковим, адже оборотні кошти авансуються для їх подальшого

повернення після закінчення виробничого циклу, а не вкладаються у оборотні фонди та фонди обігу, бо поняття «вкладення» не передбачає обов'язкового повернення коштів власнику.

Термін «оборотні кошти» в наш час вважається дещо застарілим. Поряд із ним зараз все частіше використовуються такі поняття, як «оборотні активи», «поточні активи», «оборотний капітал», «оборотні фонди» та «оборотні засоби».

У останні роки деякі науковці, серед яких є Білик М.Д. [3, с. 133] і Благодатін А.А. [1, с. 188], для спрощення почали застосовувати замість терміна «оборотні активи» термін «оборотні кошти», але дані економічні категорії різняться між собою складовими елементами й економічною сутністю.

Визначення оборотних активів, яке дали Серединська В.М. [1, с. 257] та Партін Г.О. [71, с. 118], спирається на П(С)БО 2 „Баланс“ [80]: «оборотні активи – це грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу».

Але слід зауважити, що в П(С)БО 2 «Баланс», де оборотні активи відображені в другому розділі, допущена методична неточність. Це стосується складових елементів оборотних активів. З методичної точки зору доцільно до їх складу віднести також витрати майбутніх періодів, що і запропонували Партін Г.О. [61, с. 118] і Бланк І.О. [17, с. 253].

Отже з вище зазначеного можна зробити висновок, що поняття «оборотні кошти» та «оборотні активи» не є синонімічними, але причина, на наш погляд дуже формальна. За визначеннями між цими двома категоріями різниці майже не існує, вони лише мають різний елементний склад. Різницю тут породила законодавча база, де не зовсім коректно з методичної точки зору розглянуто ці питання. Фактично мова йде про два складових елементи: витрати майбутніх періодів та поточні фінансові інвестиції.

Отже, оборотні активи підприємства можна визначити як натурально-речовинну категорію, що представляє собою сукупність матеріально-речовинних цінностей і грошових коштів, які беруть участь у створенні

продукту, цілком споживаються у виробничому процесі і повністю переносять свою вартість на вартість готової продукції упродовж операційного циклу. Слід додати, що оборотні активи можуть виражатися не тільки в матеріальній натуральній формі, а й у вартісній.

Слід зауважити, що поняття оборотні кошти або не зовсім точно передають сутність оборотних активів. Одна частина оборотних коштів в матеріальній формі входить в продукт, що створюється, а значить проходить всі основні стадії кругообігу. Інша частина оборотних коштів втрачає споживчу цінність, але фізично в готовий продукт не входить. Отже, ці оборотні кошти фактично з'являються вже у готової продукції у вигляді списаних витрат. Тобто фактично в натуральній формі їх не існує для підприємства.

Основна проблема у трактуванні різних понять, на наш погляд, полягає в наступному: існує певний фізичний процес кругообігу, який найбільш точно відображений у складі та структурі оборотних виробничих фондів та фондів обігу (рис. 1.1), але існує законодавчо закріплена процедура обліку, що суттєво розбігається з практикою. Система обліку оборотних фондів/активів в кінцевому вигляді відображена в Балансі підприємства у другому розділі активу. Головна її особливість полягає в тому, що система обліку не має такого високого ступеня деталізації.

Оборотні активи підприємства включають в себе оборотні виробничі фонди та фонди обігу [71].

Основне призначення (функція) виробничих фондів полягає в забезпеченні планомірного й ритмічного процесу виробництва на підприємствах та в об'єднаннях.

Крім виробничих оборотних фондів, кожне підприємство має частину активів, що перебувають в обороті. Це готова продукція, грошові кошти на рахунках у банку та в касі підприємства, кошти в розрахунках тощо. Ця частина активів, оцінена у грошах, називається фондами обігу. Основне їх призначення (функція) полягає в забезпеченні коштами планомірного процесу обороту на підприємствах.

Оборотні активи														
Оборотні виробничі фонди (сфера виробництва)							Фонди обігу (сфера обігу)							
Оборотні кошти в виробничих запасах				Оборотні кошти у виробництві			Готова продукція		Гроші та грошові кошти в розрахунках					
Сировина та матеріали	Покупні напівфабрикати	Паливо	Запасні частини	МБП	Тара	Додаткові матеріали	Напівфабрикати власного виробництва	Незавершене виробництво	Витрати майбутніх періодів	Готова продукція на складі	Готова продукція, що відвантажена	Дебіторська заборгованість	Грошові кошти на рахунках	Готівка
Нормовані оборотні кошти										Ненормовані оборотні кошти				

Рис. 1.1. Склад та структура оборотних активів підприємства

Джерело: [узагальнено автором]

Але, незважаючи на відмінності у призначенні, оборотні виробничі фонди та фонди обігу тісно взаємопов'язані. Вони обслуговують єдиний процес відтворення на виробництві й забезпечують його неперервність.

Водночас оборотні виробничі фонди та фонди обігу є складовими оборотних активів, що відображають розміщення їх за сферами відтворення у процесі руху, і разом з тим самостійними економічними категоріями.

Економічною категорією, що об'єктивно існує, є оборотні активи. Для з'ясування економічного змісту оборотних активів необхідно розмежувати їх функціональні форми, яких вони постійно набирають і змінюють, проходячи через сфери виробництва та обігу, пов'язувати рух (зміну) цих функціональних форм з рухом їх речових носіїв, а також розглядати оборотні активи як категорію в русі.

Справді, якщо процес виробництва на кожному підприємстві неперервний, то оборотні активи, що обслуговують його, у кожний момент перебувають одночасно як у сфері виробництва у вигляді виробничих запасів, незавершеного виробництва, так і у сфері обігу у вигляді готових виробів та грошових коштів. Крім того, зі сфери

виробництва вони переходять у сферу обігу і навпаки, тобто постійно перебувають у русі, проходячи три стадії кругообігу — грошову, товарну та виробничу.

В умовах товарно-грошових відносин рух, кругообіг товарно- матеріальних цінностей опосередковується їх вартістю, що не витрачається, не споживається подібно до її речових носіїв, а залишається в межах процесу відтворення і змінює лише форми свого руху. У цьому зв'язку К. Маркс писав: «вартість взагалі авансується, а не витрачається, оскільки ця вартість, проходячи різні фази свого кругообігу, знову повертається до свого вихідного пункту». Отже, оборотні активи не витрачаються, не споживаються, а авансуються та повертаються підприємству у процесі реалізації продукції.

Отже, оборотні активи як вартісна категорія — це вартість, авансована у кругообіг виробничих оборотних фондів та фондів обігу для забезпечення неперервності процесу виробництва та обігу [72, 62].

Оборотні активи включають як матеріальні, так і грошові ресурси. Тому ототожнювати їх тільки з грошовими коштами економічно не обґрунтовано. До того ж, в такому випадку ми знову повертаємося до проблеми визначення сутності поняття «оборотний капітал».

Оборотні активи – термін, який використовується в бухгалтерському обліку як найменування другого розділу активу бухгалтерського балансу, тобто до оборотних активів відносяться ті активи, які у бухгалтерському балансі відображаються у його другому розділі.

Як вже вказувалось, в П(С)БО 2 зазначено, що «Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, які не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу, або протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [80].

До різновидностей оборотних активів належать:

1. Запаси

- 1.1. Виробничі запаси – запаси сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для споживання в ході нормального операційного циклу, які входять до складу продукції, що

виготовляється, або є необхідними компонентами при її виготовленні.

Напівфабрикати – це продукція, що не пройшла всіх установлених технологічним процесом стадій виробництва й потребує доопрацювання або укомплектування.

1.2. Тварини на вирощуванні та відгодівлі – дорослі тварини на відгодівлі та в нагулі, птиця, звірі, кролики, дорослі тварини, вибракувані із основного стада для реалізації, та молодняк тварин.

1.3. Незавершене виробництво – витрати на незавершене виробництво і незавершені роботи (послуги) на календарну дату.

1.4. Готова продукція – запаси виробів на складі, обробка яких закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів із замовниками і відповідають технічним умовам і стандартам. Продукція, яка не відповідає наведеним вимогам (крім браку), та роботи, які не прийняті замовником, є незавершеним виробництвом.

1.5. Товари – продукція, яка придбана підприємством для наступного продажу.

2. Кошти, розрахунки та інші активи.

2.1. Векселі одержані – заборгованість (боргові зобов'язання) покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію (товари), виконані роботи та надані послуги, яка забезпечена векселями (борговими розписками).

2.2. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги – заборгованість покупців або замовників за надані їм продукцію, товари, роботи або послуги (крім заборгованості, яка забезпечена векселем). До активів включається чиста реалізаційна вартість, яка визначається шляхом вирахування з дебіторської заборгованості резерву сумнівних боргів.

2.3. Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом – заборгованість фінансових і податкових органів, а також переплата за податками, зборами та іншими платежами до бюджету.

2.4. Дебіторська заборгованість за виданими авансами – аванси, надані іншим підприємствам у рахунок наступних надходжень активів.

2.5. Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів – нараховані дивіденди, проценти, роялті тощо, що підлягають надходженню.

2.6. Дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків – заборгованість пов'язаних сторін та дебіторська заборгованість із внутрішньовідомчих розрахунків.

2.7. Інша поточна дебіторська заборгованість – заборгованість працівників підприємства по інших операціях, наприклад, за товари, придбані в кредит, або за отриманими від підприємства позиками.

2.8. Поточні фінансові інвестиції – фінансові інвестиції на строк, що не перевищує один рік, які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент (крім інвестицій, які є еквівалентами грошових коштів).

2.9. Грошові кошти та їх еквіваленти – кошти в касі, на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути використані для поточних операцій, а також еквіваленти грошових коштів в національній та іноземній валютах. Кошти, які не можна використати для операцій протягом одного року, включаються до складу необоротних активів.

2.10. Інші оборотні активи – оборотні активи, як зобов'язання перед підприємством за його майно.

2.11. Витрати майбутніх періодів – витрати, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів. До витрат майбутніх періодів відносяться витрати, пов'язані з підготовчими до виробництва роботами в сезонних галузях промисловості, освоєнням нових виробництв та агрегатів, сплачені авансом орендні платежі, оплата страхового поліса, передплата на газети, журнали, періодичні та довідкові видання тощо.

Визначення в П(С)БО категорії «оборотні активи» також не вирішило проблеми з трактуванням їх змісту в сучасній економічній літературі, скоріш навпаки, оскільки у існуючому визначенні дуже не конкретно вказується на таку важливу властивість оборотних активів, як їх оборот. Це зумовлює об'єктивну необхідність у створенні визначення категорії «оборотні активи» як сукупності грошових коштів, їх еквівалентів та товарно-матеріальних цінностей, які перебувають у постійному русі, обслуговуючи господарську діяльність підприємства протягом операційного циклу [69, 78].

Таблиця 1.1

**Визначення сутності терміну «оборотні активи», «оборотні кошти»,
«оборотний капітал»**

Автор	Основні поняття
Івасишина О.І. [53]	оборотний капітал - авансована вартість у грошові кошти та матеріальні цінності підприємства, які у процесі кругообігу переходять з однієї форми в іншу та повністю переносять свою вартість на готовий продукт впродовж одного виробничо-комерційного циклу
Лиса О.В. [69]	оборотний капітал – це майнові цінності, споживані однократно, створені за рахунок авансування грошових коштів і прирівняних до них засобів, призначені для забезпечення безперервності планомірного процесу виробництва й реалізації продукції, які включають у себе наступні елементи: запаси сировини й матеріалів; запаси незавершеного виробництва; запаси готової продукції на складі; витрати майбутніх періодів; товари відвантажені; дебіторська заборгованість; грошові кошти
Калініна О.М. [57]	оборотний капітал як вартість авансованих в активи коштів, що забезпечують комплексне досягнення цілей діяльності підприємства і безперервність господарювання
Тітаренко Г. Б. [101, с.35]	оборотні активи – це ресурси, що забезпечують ефективне існування операційної, інноваційної та інвестиційної діяльності, процес якісних і кількісних змін, котрий повинен контролюватися та управлятися підприємством з метою підтримки глобальної стратегічної цілі підприємства, якою є збереження підприємства та його стійке функціонування
Бойчик І.М [23, с. 86]	оборотні кошти (оборотні засоби) – це сукупність оборотних виробничих фондів і фондів обігу
Верхоглядова Н.І. [34, с. 102]	оборотні кошти – це грошові кошти, які вкладаються в оборотні засоби і засоби обігу
Поддєрьогін А.М. [85, с. 187]	оборотні кошти – це грошові кошти, що вкладені в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку
Серединська В.М. [1, с. 257] та Партін Г.О. [81 с. 118]	оборотні активи – це грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу
Азрилиян А.Н. [1], Ф.Ф. Бутинець [29], Н.М. Грабова [39], А.Г. Загородній [49], Н.В. Чебанова [116], К.Р. Гордієнко [37]	під оборотними активами розуміють грошові кошти та їх еквіваленти, які не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу, або протягом дванадцяти місяців з дати балансу

Джерело [узагальнено автором]

Невід’ємною частиною підприємницької діяльності є наявність функціонуючого капіталу для здійснення безперебійного процесу відтворення,

найбільш ефективно його використання, що забезпечує зростання прибутку та створення необхідних ресурсів для подальшого розширення виробництва, підвищення конкурентоспроможності продукції та завоювання нових ринків збуту. У зв'язку з цим виникає потреба в збільшенні вартості капіталу шляхом додаткових вкладень в основні та оборотні засоби, що приводить до необхідності економічно обґрунтованого визначення їх потреби та найбільш раціонального використання. У результаті чого створюються сприятливі передумови для мінімізації витрат, покращення ритмічності та злагодженості роботи підприємства та, як наслідок, збільшення економічних результатів його діяльності.

Основною метою аналізу оборотних активів є оцінка ефективності їх використання та оптимізація структури, тобто встановлення оптимальних пропорцій між їх складовими.

Даючи оцінку динаміки оборотним активам, необхідно брати до уваги позитивні наслідки їх зростання для фінансового стану підприємства. Однак абсолютне та відносне зростання оборотних активів у складі майна підприємства, спричинене дією факторів інфляції, уповільненням оборотності оборотних активів, оцінюється негативно.

Тому фінансово стійким є такий суб'єкт господарювання, який за рахунок власних коштів формує обґрунтовану величину оборотних активів, не допускає невиправданої дебіторської та кредиторської заборгованостей, своєчасно розраховується за своїми зобов'язаннями. Основою фінансової стійкості є виважена, раціональна організація й ефективно використання оборотних активів [23, 64].

Таким чином, на основі проведених досліджень визначення оборотних активів (табл. 1.1), запропоновано розглядати **оборотні активи підприємства** як сукупність матеріальних і фінансових активів, які шляхом структурної трансформації здійснюють безперервний кругообіг форм вартості з метою постійного відновлення процесу виробництва, одержання прибутку, підтримки нормальної ліквідності підприємства і повинні повністю використовуватися протягом одного календарного року або операційного циклу.

1.2. Класифікація оборотних активів підприємства

Вітчизняні вчені по-різному виділяють і наводять класифікаційні групи оборотних активів, переважно спираючись на міжнародну практику. Загальними класифікаційними ознаками, щодо яких усі автори дійшли згоди, є класифікація оборотних активів залежно від участі в кругообігу, за характером фінансових джерел формування та за видами. Менш поширеним є поділ за ступенем захищеності від інфляції, за ризиком вкладення, за ступенем ліквідності, за періодом та формою функціонування тощо.

Охарактеризуємо детальніше групи ознак класифікації оборотних активів, які наводять вітчизняні вчені, та обґрунтуємо власне бачення щодо напрямів подальшої класифікації оборотних активів та оборотного капіталу підприємств. Результати опрацювання наукових джерел дали змогу обрати і виділити сукупність ознак та елементів (видів) класифікації оборотних активів, які наведені у таблиці 1.

На основі наведеної класифікації (див. табл. 1.2) охарактеризуємо детальніше виділену науковцями класифікацію оборотних активів з метою визначення її недоліків та окреслимо напрями удосконалення цієї класифікації.

Таблиця 1.2

Класифікація оборотних активів підприємств

№ з/п	Класифікаційні ознаки оборотних активів	Елементи (види) оборотних активів
1	За характером фінансових джерел формування	валові оборотні активи; чисті оборотні активи; власні оборотні активи.
2	За видами	1) виробничі запаси сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів; запаси готової продукції; дебіторська заборгованість; грошові кошти; інші види оборотних активів.
3	Залежно від участі в кругообігу	оборотні активи у сфері виробництва (оборотні фонди); оборотні активи у сфері обігу (фонди обігу).
4	За характером участі в операційному процесі	оборотні активи, що обслуговують виробничий цикл аграрного підприємства; оборотні активи, що обслуговують фінансовий цикл аграрного підприємства.

№ з/п	Класифікаційні ознаки оборотних активів	Елементи (види) оборотних активів
5	Залежно від методів планування, принципів організації та регулювання	нормовані; ненормовані.
6	За періодом функціонування	постійна частина оборотних активів; змінна частина оборотних активів.
7	За часом перебування в кругообігу	початкові; функціональні; накопичені.
8	За ступенем ліквідності	абсолютно ліквідні (високоліквідні); швидколіквідні (середньоліквідні); малоліквідні (низьколіквідні).
9	За формою функціонування	монетарна форма; речова форма.
10	За ризиком вкладення	оборотні активи з високим ризиком вкладення; оборотні активи з середнім ризиком вкладення; оборотні активи з низьким ризиком вкладення.
11	За ступенем захищеності від інфляції	оборотні активи, що не підлягають інфляційним втратам; оборотні активи, що піддаються інфляційним втратам.

За характером фінансових джерел формування виділяють:

- валові оборотні активи, які характеризують загальний їх обсяг, сформований за рахунок як власного, так і позикового або залученого капіталу; в балансі вони відбиваються в II та III розділах активу;
- чисті оборотні активи, які характеризують ту частину їх обсягу, що сформована за рахунок власного і довгострокового позикового капіталу;
- власні оборотні активи, які характеризують ту їх частину, що сформована за рахунок власного капіталу аграрного підприємства [1; 4; 9; 10].

На нашу думку, за ознакою фінансових джерел повинні формуватися групи саме оборотного капіталу, адже право власності на оборотні активи в аграрних підприємств виникає з моменту їх отримання незалежно від того, за рахунок яких джерел вони сформовані, що виключає цю ознаку з класифікації оборотних активів. Вони для підприємств будуть завжди «власними» (адже перебувають у їхньому володінні, користуванні і розпорядженні з моменту надходження), а джерела їх формування різнитимуться.

За видами оборотні активи поділяються на:

– виробничі запаси сировини, матеріалів і купівель-них напівфабрикатів, які характеризують обсяг вхідних матеріальних потоків у формі запасів, що забезпечують виробничу діяльність аграрних підприємств;

– запаси готової продукції, які характеризують обсяг вихідних матеріальних потоків у формі запасів виготовленої продукції, призначеної для реалізації; на практиці до цього виду оборотних активів відносять також обсяг незавершеного виробництва, скоригованого на коефіцієнт його завершеності за окремими видами продукції;

– дебіторська заборгованість, що характеризує суму заборгованості на користь аграрних підприємств, яка представлена фінансовими зобов'язаннями юридичних і фізичних осіб за розрахунками за товари, роботи, послуги, видані аванси тощо;

– залишки коштів у національній та іноземній валюті та сума короткострокових фінансових вкладень, що розглядаються як форма інвестиційного використання тим-часово вільного залишку грошових коштів;

– інші види оборотних активів, до яких належать оборотні активи, не включені до складу вищезгаданих видів, наприклад, деякі вчені відносять сюди витрати майбутніх періодів [1; 2; 4; 9; 10].

Згідно зі структурою балансу, яка є типовою для всіх аграрних підприємств України, вартість незавершеного виробництва відноситься до запасів діяльності, однак, на нашу думку, його не можна включати у класифікацію готової продукції, особливо в аграрному виробництві, адже не завжди існує впевненість щодо отримання готового продукту, та й П(С)БО 9 «Запаси» також розділяє ці поняття [7]. Окрім того, для аграрних підприємств слід додатково зі складу виробничих запасів виділяти класифікаційний елемент «поточні біологічні активи», адже, попри свою немонетарну форму, такі активи, на нашу думку, не можна ототожнити з іншими елементами запасів, які мають чітко виражену неживу природу.

Залежно від участі в кругообігу, тобто в цій класифікаційній групі ми розглядаємо виробничу сферу і визначаємо, що оборотні активи авансуються в

оборотні виробничі фонди (оборотні активи у сфері виробництва) і фонди обігу (оборотні активи у сфері обігу):

- оборотні активи у сфері виробництва (оборотні фонди) – це кошти, які авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку, тобто до них відносять виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів; ці активи ще називають нормованими оборотними активами;

- оборотні активи у сфері обігу (фонди обігу) – це залишки готової продукції на складі підприємства, відвантажені, але не оплачені покупцями товари, залишки коштів аграрних підприємств на поточному рахунку в банку, касі, у розрахунках, у дебіторській заборгованості, а також укладені в короткострокові цінні папери, тобто до них відносять готову продукцію на складах аграрних підприємств, готову продукцію відвантаження, грошові кошти на рахунках, грошові кошти в розрахунках, дебіторську заборгованість, готівкові кошти в касі; ці активи отримали назву ненормованих оборотних активів [1; 4; 6; 10].

Незважаючи на відмінності у призначенні, оборотні фонди та фонди обігу тісно взаємопов'язані. Вони обслуговують єдиний процес відтворення на виробництві й забезпечують його неперервність. Водночас оборотні фонди та фонди обігу є складовими оборотних активів, що відображають розміщення їх за сферами відтворення у процесі руху, і водночас є самостійними економічними категоріями. Встановлення оптимального співвідношення оборотних активів, що перебувають у цих сферах, сприяє ефективнішому їх використанню.

За характером участі в операційному процесі оборотні активи класифікуються таким чином:

- оборотні активи, що обслуговують виробничий цикл аграрного підприємства: запаси сировини, матеріалів і напівфабрикатів; обсяг незавершеного виробництва, запаси готової продукції;

- оборотні активи, що обслуговують фінансовий цикл аграрного підприємства, характеризують дебіторську заборгованість [9; 10].

Залежно від методів планування, принципів організації та регулювання виділяють:

- нормовані – це такі активи, що можуть бути точно визначені і зафіксовані як планові величини; їх обсяг наперед можна точно визначити для забезпечення безперервного процесу виробництва; до них відносяться засоби у виробничих запасах, виробництві, у залишках готової продукції на складах аграрного підприємства;

- ненормовані – це такі оборотні активи, які не можна або надзвичайно важко точно встановити або зафіксувати у формі нормативу чи планового обсягу; до них відносять усі активи в обігу, за винятком готової продукції на складі [4; 6; 10].

За періодом функціонування деякі вчені виділяють постійну та змінну частини оборотних активів:

- постійна частина оборотних активів є незнижувальним мінімумом оборотних активів, який необхідний аграрному підприємству для здійснення операційної діяльності;

- змінна частина оборотних активів пов'язана із сезонним зростанням обсягу виробництва і реалізацією продукції, необхідністю формування в окремі періоди господарської діяльності аграрного підприємства запасів товарно-матеріальних цінностей сезонного збереження, дострокового завезення та цільового призначення.

Науковці вважають, що для фінансування змінних оборотних активів доцільно використовувати короткотермінові джерела, а для постійної їх частини – довготермінові [1; 4; 10]. Вважаємо таку класифікаційну ознаку неприйнятною для оборотних активів, оскільки у всіх наукових працях підкреслюється, що ці активи обертаються, тобто перебувають в постійному русі, а тому фіксована («постійна») величина їх матеріальної складової – нонсенс, адже навіть при стабільних мінімальних кількісних параметрах (тобто обсягах запасів) ці активи здійснюють оборот через одноразовість використання та перенесення вартості

(або обмеженість строку – для МШП). Ця класифікаційна ознака більш прийнятна для оборотного капіталу.

За часом перебування в кругообігу оборотні активи класифікує лише І.С. Чухно [10], при цьому не пояснюючи, як обґрунтовується така класифікація. На нашу думку, елементи цієї класифікаційної ознаки відображають вартість оборотних активів у часовому аспекті, тобто початковими оборотними активами є підсумок розділу II активу балансу на початок звітної періоду, функціональними – вартість безпосередньо використаних у господарському процесі протягом року активів (вартість яких перенесена на витрати), а накопиченими – різницю між підсумком розділу II активу балансу на кінець та початок звітної періоду. Водночас вважаємо, що після відповідної інтерпретації цю класифікацію можна застосувати і до оборотного капіталу, а не лише до власного.

За ступенем ліквідності оборотні активи в економічній літературі поділяються на:

- абсолютно ліквідні (високоліквідні) – це оборотні активи, що можуть бути моментально та без додаткових зусиль перетворені на грошові кошти; до них відносять грошові кошти та поточні фінансові інвестиції; здебільшого виділяють орієнтований строк їхнього конвертування – до 90 днів, тому вважаємо, що в цю ж групу можна віднести і поточну дебіторську заборгованість постійних покупців, які вчасно розраховуються за поставлені товари (здійснені роботи, виконані послуги);

- швидколіквідні (середньоліквідні) – це оборотні активи, для переведення яких в готівку потрібен додатковий час; до них відносять виробничі запаси, готову продукцію та переважно дебіторську заборгованість;

- малоліквідні (низьколіквідні) – це активи, для реалізації яких потрібен тривалий час; до них переважно відносяться виробничі запаси аграрного підприємства, готова продукція, що не користується попитом, та біологічні активи [4; 10].

При цьому слід наголосити на тому, що в економічній літературі не виділено чітко склад груп ліквідності оборотних активів. Тому класифікація оборотних активів за цією класифікаційною ознакою є умовною та залежить від потреб кожного аграрного підприємства та ринкової ситуації.

За формою функціонування оборотні активи поділяються на монетарні та речові. Монетарну форму виділено щодо грошових коштів та їх еквівалентів. Решту оборотних активів відносять до речової форми [4; 10]. Поділ оборотних активів за ризиком вкладення здійснюється вітчизняними авторами за групами з високим ризиком вкладення, середнім ризиком та низьким ризиком вкладення [4; 10]. Проаналізувавши їх позиції, можна зробити висновок, що ця класифікація подібна класифікації оборотних активів за ступенем ліквідності. Ці автори правильно виділили класифікаційну ознаку, адже фактор ризику є важливим для врахування у прийнятті управлінських рішень. Однак, на нашу думку, ця класифікація відбиває не класифікацію оборотних активів, а класифікацію оборотного капіталу, величина вартості якого вкладається в оборотні активи і відбиває групи ліквідності активів через вкладений у них капітал.

За ступенем захищеності від інфляції виділяють оборотні активи, що не підлягають інфляційним втратам, та ті, які піддаються інфляційним втратам [4; 10]. На нашу думку, ця класифікація теж набуває умовного характеру, оскільки впливу інфляції не піддаються прямо лише активи, які виробляються на аграрному підприємстві. Найбільш прямий вплив має інфляція на знецінення грошових коштів.

1.3. Показники ефективності використання оборотних активів підприємства

Оцінювання ефективності використання оборотних активів, ґрунтується на певних методах, є важливою частиною забезпечення ефективної діяльності підприємств.

Раціональне розміщення та ефективне використання оборотних коштів має важливе економічне значення для підприємства. Ефективне використання

оборотних коштів є одним з основних факторів, що впливає на результати фінансово-господарської діяльності підприємства. У практиці зарубіжних та вітчизняних підприємств застосовують такі методи оцінювання ефективності використання оборотних коштів: метод коефіцієнтів; нормування тощо.

Коефіцієнтний метод дає змогу розрахувати показники, які характеризують стан оборотних коштів (частка запасів, грошових коштів чи дебіторської заборгованості у загальній сумі оборотного капіталу, частка сумнівної дебіторської заборгованості), стан джерел формування оборотних коштів (наявність власного капіталу, наявність зовнішніх джерел фінансування оборотного капіталу) та ефективність їх використання [17].

Ефективність використання оборотних коштів оцінюється на основі фінансової звітності за допомогою системи показників, до яких належать:

1. Коефіцієнт оборотності оборотних активів, розрахований за формулою:

$$K_{об} = \frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Оборотні активи}}, \quad (1.1)$$

Даний показник характеризує, наскільки ефективно використовуються оборотні кошти з точки зору обсягу реалізації, оскільки показує, скільки отримано чистого доходу (виручка) від реалізації продукції на одиницю оборотних коштів, інвестованих у активи. Чисельно цей показник дорівнює віддачі оборотних засобів. Позитивним для діяльності підприємств є збільшення цього показника.

2. Коефіцієнт завантаженості, розрахований за формулою:

$$K_з = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}, \quad (1.2)$$

Даний показник характеризує, яка вартість оборотних активів застосовується для отримання однієї гривні чистого доходу від реалізації продукції, що є також фондомісткістю одиниці продукції. Цей показник обернений до коефіцієнта оборотності. Чим менша ця величина, тим ефективніше використовуються оборотні засоби підприємства.

3. Період одного обороту активів, розрахований за формулою:

$$\text{Чоб} = \frac{360}{\text{Коб}}, \quad (1.3)$$

де Коб – коефіцієнт оборотності активів.

Даний показник показує середній період від витрачання активів для виробництва продукції до отримання коштів за реалізовану продукцію. Позитивною тенденцією для підприємств є зменшення цього показника.

4. Коефіцієнт оборотності запасів, який показує кількість оборотних коштів, інвестованих у запаси. Коефіцієнт оборотності розраховується за формулою:

$$\text{Коб. з.} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середні запаси}}, \quad (1.4)$$

Позитивними змінами для підприємств вважають збільшення цього коефіцієнта.

5. Період одного обороту запасів, розрахований за формулою:

$$\text{Чз} = \frac{360}{\text{Коб.з.}}, \quad (1.5)$$

де Коб.з. – коефіцієнт оборотності запасів.

Даний показник відображає період, протягом якого запаси трансформуються в кошти. Позитивною для підприємства є тенденція до зменшення цього показника, якщо це не перешкоджає нормальному процесу виробництва та не загрожує дефіцитом матеріальних ресурсів.

6. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, розрахований за формулою:

$$\text{Коб. дз} = \frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середня дебіторська заборгованість}}, \quad (1.6)$$

Даний показник показує, у скільки разів виручка перевищує середню дебіторську заборгованість. Позитивною тенденцією є збільшення даного коефіцієнта.

7. Коефіцієнт оборотності власного капіталу, розрахований за формулою:

$$\text{Коб. вк} = \frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Власний капітал}}, \quad (1.7)$$

Даний показник показує, скільки чистої виручки від реалізації продукції припадає на одиницю власного капіталу. Позитивною тенденцією для підприємств є збільшення даного показника.

8. Коефіцієнт оборотності готової продукції, розрахований за формулою:

$$\text{Коб. гп} = \frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Готова продукція}}, \quad (1.8)$$

Даний показник показує, у скільки разів виручка перевищує середні запаси готової продукції. Позитивною тенденцією для підприємства є збільшення цього показника.

9. Власні оборотні кошти (робочий, функціонуючий капітал), розрахований за формулою:

$$\text{Роб. капітал} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Короткострокові зобов'язання}}, \quad (1.9)$$

Даний показник показує обсяг оборотних активів, які фінансуються за рахунок власного капіталу і довгострокових зобов'язань. Наявність власних оборотних коштів означає не лише здатність платити поточні зобов'язання, але й можливість розширити виробництво. Позитивним для підприємства є збільшення цього показника.

10. Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами, розрахований за формулою:

$$\text{Кз. об. а} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Оборотні активи}}, \quad (1.10)$$

Даний коефіцієнт показує абсолютну можливість перетворення активів у ліквідні кошти. Позитивною тенденцією є збільшення цього показника, а рекомендоване його значення – більше 0,1-0,2.

11. Маневреність капіталу, розрахований за формулою:

$$\text{Мрк} = \frac{\text{Запаси}}{\text{Робочий капітал}}, \quad (1.11)$$

Даний показник показує частку запасів у власних обігових коштах, що обмежує свободу маневру власними коштами. Позитивною для підприємств є тенденція до зменшення даного показника. Збільшення запасів призводить до

уповільнення оборотності оборотних коштів, а в умовах інфляції – до залучення дорогих кредитів, що зменшує платоспроможність підприємств.

12. Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів, розрахований за формулою:

$$K_{\text{заб. вк}} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Запаси}}, \quad (1.12)$$

Даний коефіцієнт показує, наскільки запаси, що мають найменшу ліквідність у складі оборотних активів, забезпечені довгостроковими стабільними джерелами фінансування. Позитивним для підприємств є збільшення даного показника.

13. Коефіцієнт покриття запасів, розрахований за формулою:

$$K_{\text{п. з}} = \frac{\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Запаси}}, \quad (1.13)$$

Даний показник показує, скільки власних коштів і довгострокових зобов'язань припадає на одиницю коштів, вкладених в запаси. Позитивною тенденцією є збільшення даного показників.

14. Рентабельність оборотного капіталу розрахованого за формулою:

$$R_{\text{об. к}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Оборотні активи}} * 100\%, \quad (1.14)$$

Даний показник характеризує, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для отримання прибутку, тобто показує, який прибуток приносить кожна гривня, вкладена в активи підприємства. Позитивною тенденцією вважають ріст даного показника.

Окремі науковці, зокрема Суторміна В.М, Стоянова О.С., до коефіцієнтів, що характеризують ефективність використання оборотного капіталу відносять показники ліквідності. Розглянемо їх більш детально:

15. Коефіцієнт загальної ліквідності (Кзл) розраховується як відношення поточних активів до поточних пасивів підприємства:

$$K_{\text{зл}} = \frac{\text{Поточні активи}}{\text{Поточні запаси}}, \quad (1.15)$$

Показує ступінь покриття поточних пасивів поточними активами. Характеризує платіжні можливості підприємства, що оцінюються за умови не тільки своєчасних розрахунків з дебіторами та сприятливої реалізації готової продукції (товарів), але й продажу у випадку необхідності інших елементів матеріальних оборотних активів. Критичне значення цього коефіцієнту становить 2. Значення у межах 1-1,5 свідчить про спроможність підприємства повністю розраховуватися по своїх боргах за рахунок оборотних активів. Зростання показника вище 2 свідчить про неефективне управління грошовими коштами, що може негативно позначитись на доходності підприємства [81].

16. Коефіцієнт швидкої ліквідності (розрахункової платоспроможності) (Кшл) розраховується як відношення грошових коштів, короткострокових фінансових вкладень та дебіторської заборгованості до поточних пасивів:

$$K_{\text{шл}} = \frac{\text{Поточні активи} - \text{Запаси}}{\text{Поточні пасиви}}, \quad (1.16)$$

Показує здатність виконувати поточні зобов'язання за рахунок коштів, короткострокових фінансових вкладень та дебіторської заборгованості. Критичне значення не встановлюється. Позитивним вважається стабільність значення цього показника в межах 0,6–0,8 або дотримання його середньогалузевого значення.

17. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (грошової ліквідності) (Каб) розраховується як відношення грошових коштів та короткострокових фінансових вкладень до поточних пасивів:

$$K_{\text{аб. л}} = \frac{\text{Грошові кошти} + \text{Поточні фінансові інвестиції}}{\text{Поточні пасиви}}, \quad (1.17)$$

Показує, яка частина короткострокових зобов'язань підприємства може бути негайно сплачена за рахунок високої ліквідності. Критичне значення 0,2 + 0,35. Значення коефіцієнта нижче 0,2 - зовнішня ознака неліквідності. Але зростання показника вище критичної межі також не вважається позитивною тенденцією, оскільки може призводити до падіння доходності підприємства.

18. Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості розраховується як відношення дебіторської заборгованості до

кредиторської. Показує ступінь покриття кредиторської заборгованості вимогами на користь підприємства. Позитивним є стабільність показника, що свідчить про дотримання певної політики кредитування покупців та залучення товарних кредитів. Доцільно вивчити структуру дебіторської та кредиторської заборгованості за строками погашення, а також порівняти даний показник з середньогалузевим рівнем. Рекомендоване значення 1.

19. Коефіцієнт забезпеченості поточних пасивів власними коштами (Кзвк) розраховується як відношення власних оборотних коштів до оборотних активів:

$$\text{Кз. вк} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Оборотні активи}}, \quad (1.19)$$

Показує ступінь покриття поточних зобов'язань власними оборотними активами. Даний показник використовується як узгоджувальний у законодавстві деяких країн, в Україні його критичне значення встановлено в розмірі 0,1. У будь-якому випадку підвищення показника свідчить про фінансове оздоровлення підприємства, покращення його ліквідності; зниження показника є негативним явищем, сигналом потенційної втрати ліквідності, зростання залежності від кредиторів [38].

Таким чином, оборотні кошти підприємства перебувають у постійному русі, переходячи з однієї стадії в іншу. Чим швидше відбувається кругообіг, тим більше продукції підприємство може виготовити та реалізувати при сталому їх розмірі. Крім того, збільшення швидкості обороту відображає підвищення економічного потенціалу підприємства, оскільки дозволяє вивільнити частину оборотних засобів для розвитку виробництва. Водночас, здійснюючи господарську діяльність, підприємство повинно намагатися не лише пришвидшувати рух засобів, але й отримувати максимальну віддачу від їх використання.

Системний аналіз використання оборотних коштів дає змогу виявити тенденції, що складаються, і вчасно змінювати умови для забезпечення розширеного відтворення.

В теорії і практиці управління оборотним капіталом велика увага приділяється методам нормування. Це єдиний метод, що регулюється на загальнодержавному рівні. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 19 квітня 1993 року №279 “Про нормативи запасів товарно-матеріальних цінностей державних підприємств та організацій та джерела їх покриття” Міністерством економіки України разом з Міністерством фінансів України розроблено типовий порядок визначення норм запасів товарно-матеріальних цінностей, згідно з яким розроблення норм і нормативів оборотних коштів проводиться за окремими видами сировини, матеріалів та інших товарно-матеріальних цінностей і витрат за кожним елементом оборотних коштів та загалом по підприємству. Перелік елементів оборотних коштів визначається залежно від специфіки виробництва і реалізації продукції.

На кожному конкретному підприємстві склад і структура оборотних коштів є різними і залежать від типу виробництва, складу витрат на виробництво продукції, що виготовляється, матеріально-технічного постачання тощо. Цей метод є простим і найточнішим, але доволі трудомістким. Тому слід зазначити, що через складність і деталізованість методики розрахунку потреби в оборотних коштах таке нормування здійснюється не на всіх підприємствах або здійснюється нерегулярно і в основному лише з виробничих запасів, хоча зарубіжний досвід (Німеччина, Франція, Японія) переконує у необхідності його проведення.

Методи нормування можуть бути використані лише для управління тією частиною оборотних коштів підприємства, яка нормується, тобто для оборотних виробничих фондів, готової продукції на складі, а також відвантаженої продукції, на яку розрахункові документи не здані в банк. Питома вага нормованих оборотних активів у промисловості становить 80%.

Нормування оборотного капіталу промислових підприємств означає визначення потреби в оборотних коштах і залежить від різних факторів: умов постачання товарно-матеріальних цінностей, організації процесу виробництва, умов реалізації готової продукції.

Для забезпечення безперервного процесу виробництва промислові підприємства повинні мати у своєму розпорядженні необхідну суму оборотних коштів. Порівняння фактичної наявності оборотних коштів з нормативом дає змогу визначити недостачу або надлишок власних оборотних коштів. Основними причинами нестачі власних оборотних коштів можуть бути підвищення цін в результаті інфляційних процесів, погана робота маркетингової служби, невиконання планів прибутку, нецільове використання оборотних коштів; несвоєчасне фінансування приросту нормативу оборотних коштів; наявність дебіторської заборгованості (несвоєчасні розрахунки) тощо.

Надлишок власних оборотних коштів може виникнути внаслідок перевиконання плану прибутку, неповного внеску платежів до бюджету, безоплатного надходження (отримання) товарно-матеріальних цінностей від інших організацій, неповного використання прибутку на цілі, передбачені фінансовим планом та ін.

За сучасних умов господарювання (зміна цін, інфляція, спад виробництва) перевищення фактичної наявності власних оборотних коштів над нормативом — явище в господарській діяльності промислових підприємств достатньо рідкісне.

1.4. Правове регулювання оборотних активів на підприємстві

Базовим документом, що визначає порядок забезпечення та регламентує формування обліково-аналітичного процесу на підприємстві, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [11], тому вважаємо за доцільне наголосити на його пріоритетності у дослідженні нормативно-правової бази оборотних активів. Важливо, що визначальний вплив на забезпечення обліково-аналітичного процесу в Україні здійснює комплекс відповідних нормативно-правових документів, які, на нашу думку, доцільно систематизувати у вигляді п'яти основних рівнів:

1. Конституція України, Кодекси законів і Закони України.
2. Укази й розпорядження Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України.

3. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інші нормативно-правові документи щодо бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які затверджуються Міністерством фінансів України.

4. Нормативно-правові акти (інструкції, положення, вказівки) та методичні рекомендації Міністерства фінансів та інших органів, що розробляються і затверджуються на основі Положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

5. Рішення (накази, розпорядження) щодо організації і ведення бухгалтерського обліку безпосередньо на рівні підприємства.

За результатами систематизації та узагальнення отриманих результатів досліджень виявлено, що основою нормативно-правової бази, яка здійснює регламентування порядку організації обліково-аналітичного процесу оборотних активів є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та відповідний комплекс Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

**Основні компоненти нормативно-правового забезпечення
щодо регулювання оборотних активів підприємства**

Назва нормативно-правового документа	Сутність нормативно-правового документу щодо регулювання обліково-аналітичного процесу оборотних активів
П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»	Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності. Це Положення (стандарт) застосовується з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо дебіторської заборгованості, встановлених іншими положеннями бухгалтерського обліку.
П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції»	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності.
П(С)БО 30 «Біологічні	Визначає методичні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про біологічні

Назва нормативно-правового документа	Сутність нормативно-правового документу щодо регулювання обліково-аналітичного процесу оборотних активів
активи»	активи і про одержані в процесі їх біологічних перетворень додаткові біологічні активи й сільськогосподарську продукцію та розкриття інформації про них у фінансовій звітності.
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності, яке затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р № 73.	Визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів. Норми цього Положення (стандарту) варто застосовувати до фінансової звітності підприємств, організацій та інших юридичних осіб (далі – підприємства) усіх форм власності (крім бюджетних установ) і консолідованої фінансової звітності.
П(С)БО 9 «Запаси»	Визначає методичні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності. Норми цього Положення (стандарту) застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами (далі – підприємства) незалежно від форм власності (крім бюджетних установ).
Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, від 18.03.2014	Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб.

Вважаємо за доцільне наголосити на суттєвому значенні регулюючої документації, що розробляється безпосередньо на рівні підприємства, оскільки вона регламентує специфіку обліково-аналітичного процесу відповідно до

особливостей діяльності кожного окремого господарюючого суб'єкта. Така документація є досить важливою у формуванні обліково-аналітичного процесу активів підприємства, оскільки її розробка потребує врахування вимог законодавчих актів вищого рівня та виявлення і правильно-го відображення специфічних аспектів обліково-аналітичної діяльності на рівні даного суб'єкта господарювання.

Основними нормативно-правовими актами, які регулюють оборотні активи, є:

Господарський Кодекс України (глава 14 – майно суб'єктів господарювання)

Відповідно до ст. 139 ГКУ Оборотними засобами є сировина, паливо, матеріали, малоцінні предмети та предмети, що швидко зношуються, інше майно виробничого і невиробничого призначення, що віднесено законодавством до оборотних засобів.

Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» № 73 від 07.02.2013.

Висновки до розділу 1

Узагальнюючи проведений у першому розділі теоретичний аналіз, можна зробити наступні висновки:

Проведені дослідження засвідчили, що в сучасних наукових джерелах не існує одностайного визначення економічної сутності оборотних активів. Використовуються різні поняття (оборотні активи, оборотні кошти, оборотний капітал, поточні активи, оборотні фонди, оборотні засоби та ін.), різні терміни та визначення виступають як синоніми або використовуються не завжди коректно.

Запропоновано розглядати оборотні активи підприємства як сукупність матеріальних і фінансових активів, які шляхом структурної трансформації здійснюють безперервний кругообіг форм вартості з метою постійного відновлення процесу виробництва, одержання прибутку, підтримки нормальної ліквідності підприємства і повинні повністю використовуватися протягом одного календарного

року або операційного циклу.

Узагальнюючи характеристику усіх зазначених класифікацій на основі виділених різними вченими-економістами груп оборотних активів та власного бачення щодо відношення класифікаційних ознак до оборотних активів та оборотного капіталу, здійснимо їх перерозподіл. Зазначимо, що до виділених класифікаційних ознак оборотних активів відносяться класифікації за видами; залежно від участі в кругообігу; за характером участі в операційному процесі; залежно від методів планування, принципів організації та регулювання; за часом перебування в кругообігу; за ступенем ліквідності; за формою функціонування; за ступенем захищеності від інфляції. До класифікаційних ознак ідентифікації оборотного капіталу відносяться кваліфікації за характером фінансових джерел формування; за періодом функціонування; за ризиком вкладення.

На даний час існує досить багато методів оцінювання ефективності використання оборотних коштів. Найбільш поширені та відомі методи є метод коефіцієнтів; нормування. Кожен із вище перерахованих методів має свої переваги та недоліки, тому варто використовувати при дослідженні ефективного використання оборотних коштів не один, а декілька методів, для отримання максимально достовірного результату.

Коефіцієнтний метод дає змогу розрахувати показники, які характеризують стан оборотних коштів. Дана система показників оборотності оборотних коштів дозволяє визначити відхилення фактичного стану оборотних коштів від бажаного. За допомогою визначених показників можна вплинути на фактори, які впливають на ефективність використання оборотних коштів.

Нормування оборотних коштів промислових підприємств означає визначення їх потреби і залежить від різних факторів: умов постачання товарно-матеріальних цінностей, організації процесу виробництва, умов реалізації готової продукції.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ТОВ «ЛУБЕНСЬКИЙ МОЛОЧНИЙ ЗАВОД»

2.1. Загальна характеристика діяльності підприємства

ТОВ «Лубенський молочний завод» - одне з найбільших харчових підприємств України. Будівництво молокозаводу розпочалося ще в 1937 році.

Протягом майже 80-річного досвіду діяльності підприємство не зраджує основним традиційним канонам харчового виробництва: смак, якість, натуральність. Локація потужностей заводу – мальовниче місто Лубни, зелена перлина Полтавщини, екологічно чистий регіон.

Продукція випускається під ТМ «Гармонія» – добре знаний бренд серед українських споживачів. Асортимент товарів налічує понад 200 позицій. Щороку на технічне переобладнання заводу витрачають до 60% прибутку.

Підприємство нарощує нові потужності, відкриває нові підрозділи. Діють цікаві безкоштовні екскурсії територією заводу. Розгалужена логістична сітка ТМ «Гармонія» покриває майже всі регіони України. «Найвища якість – розумна вартість!» - корпоративне кредо підприємства.

Директор підприємства є найвищою посадовою особою. Умови праці директора визначаються контрактом, укладеним з головним правлінням товариства. У своїй діяльності директор підпорядковується безпосередньо Правлінню товариства. Усі документи, на підставі яких видаються грошові кошти та товарно-матеріальні цінності, а також кредитні та розрахункові зобов'язання підписуються директором і головним бухгалтером або особами, як уповноважені.

Підприємство має лінійно-функціональну організаційну структуру. Організаційна структура управління представляє собою сукупність певним чином пов'язаних між собою управлінських ланок. Вона характеризується кількістю органів управління, порядком їх взаємодії та функціями, які вони

виконують. Головне призначення організаційної структури – забезпечити ефективну діяльність управлінського персоналу [60].

ТОВ «Лубенський молочний завод» складається з таких структурних підрозділів: основне виробництво; допоміжне виробництво; апарат управління; непромисловий персонал.

До складу основного виробництва входять: дільниця по виробництву масла тваринного, незбираної і нежирної молочної продукції; маслоробна дільниця; сироварно-цільномолочна дільниця; приймально-апаратна дільниця; лабораторія; тарний склад; склад готової продукції. Допоміжне виробництво включає в себе: механічну дільницю; компресорне господарство; енергодільницю. До складу непромислового персоналу входить персонал торгівлі та транспортного обслуговування центрзавозу продукції в торгівельну мережу та центровивозу сировини.

Підприємство повністю укомплектоване всіма цехами, завод має свій енергетичний, ремонтний та транспортний цехи. Робота основних та допоміжних цехів налагоджена, продукція виробляється вчасно та безперервно, високої якості. Організація виробництва на високому рівні.

2.2. Аналіз господарської діяльності підприємства

За 2022 рік реалізовано молочної продукції, товарів, послуг на суму 3 495 741 тис грн., за 2021 рік 3 201 672 тис. грн. В порівнянні з 2021 роком сума реалізації збільшилась на 9%.

За звітній період 2022 року підприємство було належним чином забезпечено молочною сировиною, пакувальними матеріалами та компонентами, технологічним обладнанням іншими необхідними ресурсами необхідними для безперебійного виробництва продукції.

За 2022 рік виконання плану виробництва можна оцінити оцінкою «задовільно». Процес виробництва продукції здійснюється відповідно до планів виробництва.

Ефективність виробничо-господарської діяльності підприємства характеризується системою техніко-економічних показників, вибір яких залежить від спеціалізації підприємства [30, с. 160].

Основні техніко-економічні показники підприємства – це система вимірників, абсолютних і відносних показників, яка характеризує господарсько-економічну діяльність підприємства. Техніко-економічний аналіз (таблиця 2.1.) дозволяє розкрити залежність результатів виробничо-фінансової діяльності підприємства від експлуатаційних, технічних і організаційних чинників, визначити ступінь впливу кожного з них на виконання плану, виявити наявні резерви виробництва, розкрити недоліки в роботі [30, с. 160].

З таблиці 2.1 бачимо, що чистий дохід від реалізації продукції за 2020-2022 р.р. зростає, що свідчить про збільшення обсягів реалізації продукції та зміцнення позицій на ринку і про те, що на продукцію підприємства є попит. Собівартість реалізованої продукції також зростає, це пов'язано із підвищенням цін на сировину, матеріали, паливо, електроенергію, тощо.

Середньорічна вартість основних засобів у 2021 році порівняно з 2020 роком збільшилась на 15,37%, а у 2022 році порівняно з 2021 роком 29,87%, причиною цього може бути придбання нових об'єктів з метою розширення виробництва.

Середньорічна вартість оборотних засобів збільшилася у 2021 році порівняно з 2020 роком на 20,74%, а у 2022 році порівняно з 2021 роком на 27,82%, що свідчить про розширення господарської діяльності підприємства.

Валовий прибуток за аналізовані роки також мав тенденцію до зростання з кожним роком, що свідчить про підвищення ефективності виробництва на підприємстві.

Прибуток від операційної діяльності у 2021 році зріс на 25,4% у 2022 році на 41,8% порівняно з попередніми роками, що свідчить про те, що основна діяльність підприємства є успішною.

Таблиця 2.1

**Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності
ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки**

Показники	Од. виміру	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
		2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>
Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн.	2024684	2706103	3202072	681419	495569	33,66	18,31
Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	1521831	2052854	2342351	531023	289497	34,89	14,10
Середньорічна вартість основних засобів	тис. грн.	168836	194789	252970	25953	58181	15,37	29,87
Середньорічна вартість оборотних засобів	тис. грн.	491970	593994	759258,5	102024	165264,5	20,74	27,82
Валовий прибуток	тис. грн.	502853	653249	859321	150396	206072	29,91	31,55
Фінансовий результат від операційної діяльності	тис. грн.	206904	259436	367869	52532	108433	25,39	41,80
Фінансовий результат до оподаткування	тис. грн.	158059	200703	309559	42644	108856	26,98	54,24
Чистий прибуток	тис. грн.	129631	164523	253732	34892	89209	26,92	54,22
Середньооблікова чисельність працівників*	осіб	800	781	768	-19	-13	-2,38	-1,66
Середньооблікова чисельність промислово-виробничого персоналу	осіб	648	618	609	-30	-9	-4,63	-1,46
Віддача основних засобів	грн./грн.	11,99	13,89	12,66	1,9	-1,23	15,85	-8,88
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	об.	4,12	4,56	4,22	0,44	-0,34	10,68	-7,53
Продуктивність праці	тис. грн./особу	3124,51	4378,81	5257,26	1254,3	878,45	40,14	20,06
Місткість основних засобів	грн/грн	76,78	84,46	100,30	7,68	15,84	X	X
Рентабельність виробництва	%	19,62	20,86	25,07	1,24	4,21	X	X

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Прибуток до оподаткування і чистий прибуток збільшилися у 2021 році у порівнянні з 2020 роком на 26,98%, у 2022 році порівняно з 2021 роком на 54,24%, що свідчить про розширення діяльності підприємства та гарні результати його роботи.

Середньооблікова чисельність працівників мала тенденцію до зниження. У 2021 році вона зменшилась на 19 осіб, у 2022 році – на 13 осіб, переважно за рахунок зменшення чисельності промислово-виробничого персоналу, а саме на 30 осіб і 9 осіб відповідно.

Віддача основних засобів у 2021 році порівняно з 2020 роком на підприємстві збільшилась на 1,9 грн, що свідчить про збільшення кількості виробленої продукції з 1 грн., вкладеної в основні засоби і покращення використання основних засобів. Збільшення віддачі основних засобів пов'язане зі збільшенням обсягу виробленої продукції. Але у 2022 році зменшилась на 1,23 грн, що говорить про погіршення використання ефективності основних засобів на підприємстві.

Оборотні кошти у 2021 році зробили більше оборотів і краще використовувались, ніж у 2020 році. Причиною збільшення коефіцієнта оборотності є збільшення виручки від реалізації. У 2022 році коефіцієнт оборотності зменшився на 7,5% за рахунок зростання середньорічної вартості оборотних засобів більшими темпами, ніж чистий дохід.

Продуктивність праці за аналізований період збільшилась, що свідчить про підвищення ефективності використання персоналу підприємства. Причиною збільшення показника є збільшення обсягів виробленої продукції. Рентабельність основних засобів з кожним досліджуваним роком мала тенденцію до збільшення, що свідчить про підвищення ефективності використання основних засобів. Причиною збільшення показника є збільшення чистого прибутку підприємства.

Спостерігаємо тенденцію збільшення рентабельності виробництва, що свідчить про підвищення ефективності виробництва. Причиною збільшення показника є збільшення чистого прибутку підприємства.

Важливою запорукою максимізації прибутку підприємства є забезпеченість виробничого процесу необхідними активами в необхідній кількості та їх ефективне використання для нормального функціонування підприємства. Активи – ресурси у формі матеріальних або нематеріальних цінностей, використання яких має в майбутньому призвести до отримання прибутку.

Динаміка і структура активів підприємства за 2020-2022 роки представлена в таблиці 2.2.

Майно підприємства складається з необоротних активів і оборотних активів приблизно 30% та 70% відповідно. У 2021 році необоротні активи збільшились на 61,26% порівняно з 2020 роком за рахунок збільшення основних засобів на 22%, що може свідчити про купівлю нового обладнання і збільшення нематеріальних активів у 5 разів. У 2022 році необоротні активи збільшились на 24,48% порівняно з 2021 роком за рахунок збільшення основних засобів на 35%.

Оборотні активи у 2021 році порівно з 2020 роком збільшились на 27,93% за рахунок збільшення запасів, дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, дебіторської заборгованості за розрахунками за виданими авансами, із внутрішніх розрахунків, а також за рахунок збільшення витрат майбутніх періодів. Незважаючи на те, що абсолютна сума оборотних активів збільшилася на 27,93% питома вага їх у структурі активів зменшилася на 4,68 в.п.

У 2022 році питома вага оборотних активів майже не зазнала змін, але абсолютна величина їх збільшилася на 184965 тис. грн або на 27,74 %.

Таблиця 2.2

**Динаміка структури активів ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки
(станом на кінець року, тис. грн.)**

Види активів	Значення показника, на кінець року						Абсолютне відхилення, тис. грн.		Відносне відхилення, %	
	2020		2021		2022		2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Необоротні активи	182421	25,93	294181	30,61	366209	30,07	111760	72028	61,26	24,48
Нематеріальні активи	499	0,07	2498	0,26	0	0	1999	-2498	400,60	-100,00
Основні засоби	175456	24,94	214122	22,28	288984	23,73	38666	74862	22,04	34,96
2. Оборотні активи	521212	74,07	666776	69,39	851741	69,93	145564	184965	27,93	27,74
Активи - всього	703633	100	960957	100	1217950	100	257324	256993	36,57	26,74

Джерело: Складено та розроблено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Рис. 2.1. Структура активів ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Загальна сума активів підприємства за аналізований період збільшувалася. У 2021 році активи збільшились на 36,57% порівняно з 2020 роком, у 2022 році порівняно 2021 року активи збільшились на 26,74%. Збільшення активів підприємства є позитивним явищем і сприяє підвищенню платоспроможності підприємства.

У 2020-2022 роках більшу частку активів склали оборотні активи. Частка оборотних активів підприємства зменшилась з 74,07% до 69,93%. Основні засоби займають найбільшу питому вагу в складі необоротних активів, найменшу питому вагу займають нематеріальні активи.

Сукупне майно підприємства складається з необоротних приблизно 30% і оборотних активів – 70%. У 2021 році необоротні активи збільшились на 61,26% порівняно з 2020 роком за рахунок збільшення основних засобів на 22%, що може свідчити про купівлю нового обладнання і збільшення нематеріальних активів у 5 разів. У 2022 році необоротні активи збільшились на 24,48% порівняно з 2021 роком за рахунок збільшення основних засобів на 35%, але нематеріальні активи у 2022 році відповідно до балансу підприємства відсутні, що може бути пов'язано з їх продажем.

Оборотні активи у 2021 році порівно з 2020 роком збільшились на 145564 тис. грн. або на 27,93% за рахунок збільшення запасів, дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, дебіторської заборгованості за розрахунками за виданими авансами, із внутрішніх розрахунків, а також за рахунок збільшення витрат майбутніх періодів. Незважаючи на те, що абсолютна сума оборотних активів збільшилася на 27,93% питома вага їх у структурі активів зменшилася на 4,68 в.п.

У 2022 році питома вага оборотних активів майже не зазнала змін, але абсолютна величина їх збільшилася на 184965 тис. грн або на 27,74 %. Загальна сума активів підприємства за аналізований період збільшувалася. У 2021 році активи збільшились на 257324 тис. грн. або на 36,57% порівняно з 2020 роком, у 2022 році порівняно 2021 року активи збільшились на 256993

тис. грн. або на 26,74%. Збільшення активів підприємства є позитивним явищем і сприяє підвищенню платоспроможності підприємства.

У 2020-2022 роках більшу частку активів склали оборотні активи. Частка оборотних активів підприємства зменшилась з 74,07% до 69,93%. Основні засоби займають найбільшу питому вагу в складі необоротних активів, найменшу питому вагу займають нематеріальні активи. Частка необоротних активів збільшилась з 25,93% до 30,07% за рахунок збільшення вартості нематеріальних активів і основних засобів у 2021 році і у 2022 році збільшення вартості основних засобів, оскільки нематеріальні активи у 2022 році відсутні.

Динаміка і структура основних засобів підприємства за 2020-2022 роки представлена в таблиці 2.3. та на рис. 2.2.

За даними таблиці 2.3, можна побачити, що на підприємстві використовуються основні засоби тільки виробничого призначення. Найбільшу питому вагу у 2020-2022 роках займають машини та обладнання, їх питома вага у 2020 році складає– 69,82%, у 2021 році – 65,88% і у 2022 році 61,51. З кожним досліджуваним роком спостерігається незначне зменшення питоми ваги машин і обладнання у загальній структурі основних засобів при постійному зростанні їх вартості у 2021 році на 15,13%, у 2022 році на 26,03% до попередніх років.

Друге місце у структурі основних засобів у 2020-2022 роках займають будівлі та споруди, їх питома вага у 2020 році складала 27,29%, у 2021 – 27,35% і у 2022 році 23,94.

Третє місце у структурі основних засобів у 2020-2022 роках займають інші основні засоби виробничого призначення. Їх питома вага у 2020 році складає 2,43%, у 2021 році – 6,41% і у 2022 році – 13,99. Спостерігається зростання як питоми ваги, так і вартості інших основних засобів виробничого призначення.

Таблиця 2.3

Динаміка структури основних засобів (за залишковою вартістю) на ТОВ «Лубенський молочний завод»

Групи основних засобів	Значення показника, на кінець періоду						Абсолютне відхилення,		Відносне відхилення, %		Відхилення по структурі ОЗ	
	2020		2021		2022		тис. грн.					
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
1. Виробничого призначення:	175456	100	214122	100	288984	100	38666	74862	22,04	34,96	0	0
будівлі та споруди	47878	27,29	58552	27,35	69176	23,94	10674	10624	22,29	18,14	0,06	-3,41
машини та обладнання	122511	69,82	141053	65,88	177766	61,51	18542	36713	15,13	26,03	-3,94	-4,37
транспортні засоби	805	0,46	787	0,37	1623	0,56	-18	836	-2,24	106,23	-0,09	0,19
інші	4262	2,43	13730	6,41	40419	13,99	9468	26689	222,15	194,38	3,98	7,58
Усього	175456	100	214122	100	288984	100	38666	100	22,04	34,96	0	0

Джерело: Складено та розроблено автором на основі регулярної інформації про основні засоби емітента (за залишковою вартістю)

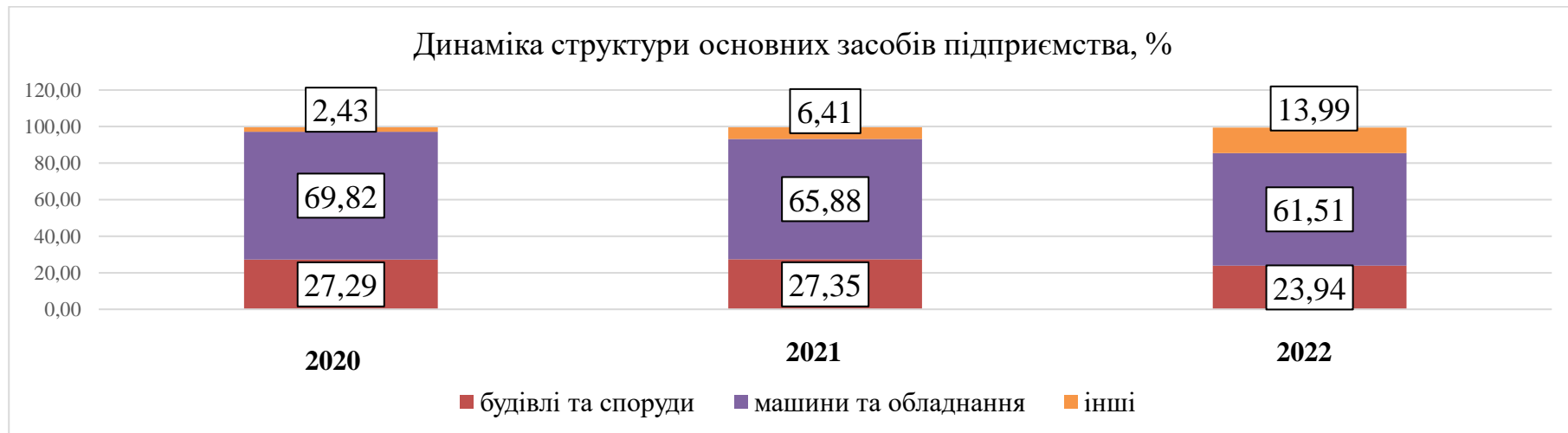

Рис. 2.2. Структура основних засобів ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Джерело: Складено автором на основі регулярної інформації про основні засоби емітента (за залишковою вартістю)

Проаналізувавши обсяги, динаміку та структуру основних засобів на ТОВ «Лубенський молочний завод» необхідно також провести оцінку стану основних засобів на ньому.

Для оцінки технічного стану основних засобів визначаються коефіцієнти зношеності та придатності (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Показники технічного стану основних засобів ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Показник	Нормативне значення	Значення показника			Абсолютне відхилення	
		2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт зносу ОЗ	<0,5	0,45	0,44	0,42	-0,01	-0,02
Коефіцієнт придатності	>0,5	0,55	0,56	0,58	0,01	0,02

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт зносу показує ступінь зношеності основних засобів підприємства. Визначається як відношення суми зносу за весь період функціонування основних засобів до їх первісної вартості. За даними таблиці 2.4 можна побачити, що основні засоби не зношені. За період з 2020 по 2022 рік коефіцієнт зносу зменшувався з 0,45 у 2020 році до 0,42 у 2022 році. Це говорить про те, що підприємство вчасно оновлює свої основні засоби.

Коефіцієнт придатності основних засобів показує частку їхньої залишкової вартості у первісній, або яка частина основних засобів придатна для експлуатації в процесі господарської діяльності. Визначається як відношення залишкової вартості основних засобів до їх первісної вартості або $1 - K_{\text{зносу}}$. За період з 2020 по 2022 рік коефіцієнт придатності основних засобів, хоч і незначно, але збільшувався з 0,55 до 0,58.

Співвідношення коефіцієнтів придатності та зносу основних засобів представлено на рис. 2.3.

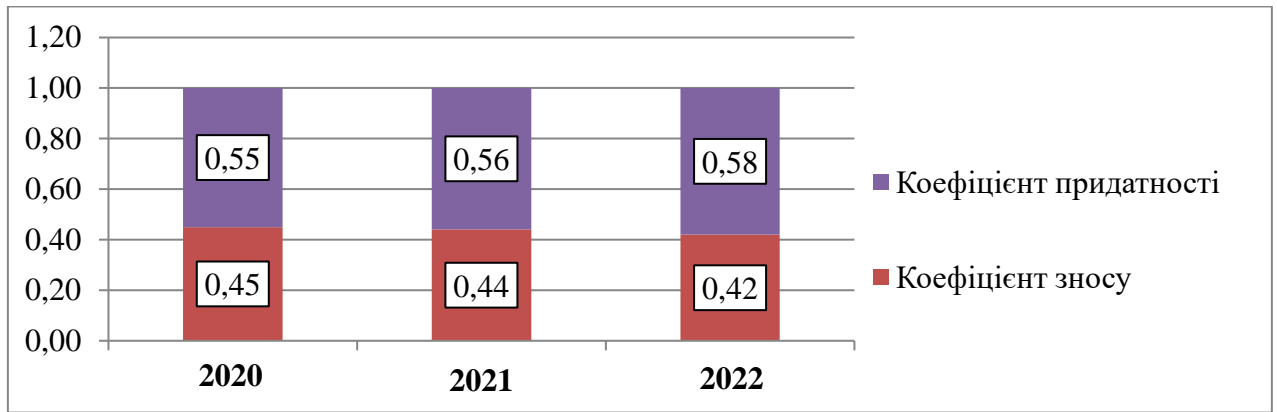

Рис. 2.3. Співвідношення коефіцієнтів придатності та зносу основних засобів ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Визначаючи економічну ефективність використання основних засобів, застосовують систему натуральних і вартісних показників, а також співвідношення темпів зростання випуску продукції і темпів зростання обсягів основних засобів, озброєності праці та інші (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

**Показники ефективності використання основних засобів ТОВ
«Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки**

Показники	Од. виміру	Значення показника			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
		2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Обсяг виробленої продукції	тис. грн.	2024684	2706103	3202072	681419	495569	33,66	18,31
Середньорічна вартість основних засобів	тис. грн.	168836	194789	252970	25953	58181	15,37	29,87
Середньо-облікова чисельність ПВП	осіб	648	618	609	-30	-9	-4,63	-1,46

продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чистий прибуток	тис. грн.	129631	164523	253732	34892	89209	26,92	54,22
Віддача основних засобів	грн./грн.	11,99	13,89	12,66	1,9	-1,23	15,85	-8,86
Місткість основних засобів	грн./грн.	0,08	0,07	0,08	-0,01	0,01	-13,68	12,87
Озброєність праці основними засобами	тис. грн./ос.	260,55	315,19	415,39	54,64	100,2	20,97	31,79
Рентабельність основних засобів	%	76,78	84,46	100,30	7,68	15,84	X	X

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Віддача основних засобів характеризує кількість виробленої продукції з 1 грн., вкладеної в основні засоби. Розраховується діленням річного обсягу виробленої продукції у вартісних одиницях на середньорічну вартість основних засобів. Віддача основних засобів у 2021 році збільшилась на 1,9 грн./грн. або на 18,85% порівняно з 2020 роком, тобто збільшилась кількість виробленої продукції з 1 грн., вкладеної в основні засоби, що свідчить про покращення використання основних засобів. Збільшення віддачі основних засобів пов'язане зі збільшенням обсягу виробленої продукції.

У 2022 році віддача основних засобів зменшилась на 1,23 грн./грн. або на 8,86%, за рахунок збільшення більшими темпами вартості основних засобів (29,87%) порівняно з чистим доходом (18,31%).

Місткість основних засобів характеризує вартість основних засобів, необхідну для випуску продукції на суму в 1 грн. Розраховується діленням середньорічної вартості основних засобів на річний обсяг виробленої продукції у вартісних одиницях. Показники віддачі основних засобів і місткість основних засобів є оберненими один до одного. При збільшенні одного показника відбувається зменшення іншого і навпаки. Тому даний показник у 2021 році зменшився – на 0,01

грн./грн. або на 13,68%, тобто підприємству потрібно буде вкладати в основні виробничі засоби менше, для того щоб отримати необхідний обсяг продукції. Але у 2022 році даний показник зріс на 0,01 грн/грн або на 12,87%.

Показник озброєність праці основними засобами характеризує рівень забезпеченості основними виробничими засобами промислово-виробничого персоналу підприємства. Розраховується діленням середньорічної вартості основних засобів на середньооблікову чисельність промислово-виробничого персоналу підприємства. Даний показник за аналізований період зростав з 260,55 тис. грн/особу у 2020 році до 415,39 тис. грн/особу у 2022 році. Збільшення фондоозброєності свідчить про те, що обсяг основних засобів на одного працівника збільшується, що є позитивною тенденцією.

Рентабельність основних засобів вказує на частку прибутку підприємства, отриманого за рік, від вартості основних засобів. Розраховується діленням річного прибутку підприємства на середньорічну вартість основних засобів. Рентабельність основних засобів у 2021 році збільшилася на 7,68 відсоткових пунктів (далі – в.п.), а у 2022 році на 15,84 в.п. це означає, що збільшилась частка прибутку від вартості основних засобів.

Ефективність використання оборотних активів на підприємстві має важливе значення, оскільки справляє значний вплив на загальну ефективність всієї сукупності засобів, залучених підприємством.

Одним з важливих критеріїв оцінки ефективності використання оборотних коштів на підприємстві є визначення їх оборотності. Здійснення виробничої діяльності вимагає відволікання грошових коштів на запаси, незавершене виробництво, готову продукцію. Відповідно, чим коротшим є цикл трансформації коштів, тим ефективніше діяльність підприємства.

Трудові ресурси підприємства є головним ресурсом кожного підприємства, від якості й ефективності використання якого багато в чому залежать результати діяльності підприємства і його конкурентоздатність.

У процесі аналізу стану трудових ресурсів підприємства необхідно вирішити такі завдання: аналіз наявності й складу працюючих на підприємстві, аналіз структури персоналу, аналіз якісного рівня кадрів; аналіз руху персоналу.

Під час аналізу трудових ресурсів підприємства фактичну середньооблікову кількість працівників порівнюють з плановими даними та даними за попередній період, знаходять абсолютні відхилення і причини змін кількості. Вивчають також можливі зрушення у структурі працюючих і дають оцінку стану загальної забезпеченості підприємства робочою силою. Після цього слід докладно проаналізувати якісні показники наявної робочої сили. Особливу увагу треба приділяти показникам кваліфікаційного рівня робітників, стажу роботи, професійному складу.

Проведемо оцінку забезпечення підприємства трудовими ресурсами (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Забезпечення ТОВ «Лубенський молочний завод» трудовими ресурсами за 2020-2022 роки

Показники	Значення показника, осіб			Абсолютне відхилення, осіб		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Чисельність всього:	800	781	768	-19	-13	-2,38	-1,66
В т.ч. ПВП, з нього	648	618	607	-30	-11	-4,63	-1,78
робітники	545	515	501	-30	-14	-5,50	-2,72
службовці	5	5	5	0	0	0	0
керівники	34	34	36	0	2	0	5,88
спеціалісти	64	64	65	0	1	0	1,56
Непромисловий персонал	152	163	161	11	-2	7,24	-1,23

Джерело: Складено автором на основі звіту з праці

Чисельність персоналу з кожним досліджуваним роком зменшувалася. У 2021 році чисельність персоналу зменшилась на 19 осіб або на 2,38% порівняно з 2020 роком за рахунок зменшення чисельності робітників на 30 осіб. У 2022 році

чисельність персоналу зменшилась на 13 осіб або на 1,66% за рахунок зменшення на 11 осіб робітників та 2 особи непромислово-виробничого персоналу.

Проведемо аналіз якісного складу працівників підприємства (табл. 2.7).

За досліджувані роки на підприємстві найбільше працівників у віці 35-49 років. Аналіз якісного складу працівників за статтю показав, що на підприємстві більше жінок, ніж чоловіків у 2022 році їх питома вага становила 54%. Аналіз якісного складу працівників за рівнем освіти показав, що працівників, які закінчили заклади освіти I-II рівнів акредитації більше, ніж з вищою освітою. У 2022 році їх співвідношення становило 77,5% і 22,5% відповідно.

Таблиця 2.7

Якісний склад працівників ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Показники	Значення показника, осіб			Абсолютне відхилення, осіб		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
Загальна чисельність працівників	800	781	768	-19	-13	-2,38	-1,66
Якісний склад працівників за віком							
Кількість працівників у віці (років): 18-34	328	314	311	-14	-3	-4,27	-0,96
35-49	334	337	329	3	-8	0,90	-2,37
50-55	75	71	70	-4	-1	-5,33	-1,41
>55	63	59	58	-4	-1	-6,35	-1,69
Якісний склад працівників за статтю							
жінки	434	405	415	-29	10	-6,68	2,47
чоловіки	366	376	353	10	-23	2,73	-6,12
Якісний склад працівників за рівнем освіти							
Кількість працівників, які закінчили заклади освіти: I-II рівнів акредитації	608	603	595	-5	-8	-0,82	-1,33
III-IV рівнів акредитації	192	178	173	-14	-5	-7,29	-2,81

Джерело: Складено автором на основі даних відділу кадрів

Особливого значення набуває оцінювання рівня персоналу підприємства, що дає можливість визначити, чи повністю використовується трудовий потенціал підприємства, чи забезпечене підприємство працівниками у необхідній кількості, достатньої кваліфікації та визначеними особистими якостями, чи наявна система мотивування дає можливість одержати максимальний результат від діяльності працівників. Показники оцінювання рівня персоналу підприємства представлені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Показники оцінювання рівня трудового потенціалу ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Показник	Значення показника			Абсолютне відхилення	
	2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021
Коефіцієнт фізичного старіння персоналу	0,079	0,076	0,076	-0,003	-0,00048
Частка працівників у віці до 35 років, %	41	40,2	40,49	-0,8	0,29
Частка працівників з вищою освітою, %	24	22,79	22,53	-1,21	-0,26
Частка працівників із середньою спеціальною освітою, %	76	77,21	77,47	1,21	0,26
Річний виробіток на одного працівника, тис. грн./особу	3124,51	4378,81	5257,26	1254,3	878,45

Джерело: Складено автором на основі даних відділу кадрів та річної фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт фізичного старіння персоналу розраховується як відношення чисельності працівників пенсійного віку до середньооблікової чисельності працівників. Позитивною тенденцією є зменшення. Даний показник у 2021-2022 роках порівняно з 2020 роком незначно зменшився, оскільки зменшилась кількість працівників пенсійного віку.

Частка працівників у віці до 35 років розраховується як відношення чисельності працівників у віці до 35 років до середньооблікової чисельності працівників. Позитивною тенденцією є збільшення. Даний показник збільшився, тобто частка працівників в найбільш продуктивному віці збільшилась.

Частка працівників з вищою освітою розраховується як відношення чисельності працівників з вищою освітою до середньооблікової чисельності працівників. Позитивною тенденцією є збільшення. Даний показник зменшився, оскільки зменшилась кількість працівників, які закінчили заклади освіти III-IV рівнів акредитації.

Частка працівників із середньою спеціальною освітою розраховується як відношення чисельності працівників із середньою спеціальною освітою до середньооблікової чисельності працівників. Позитивною тенденцією є зменшення. Даний показник збільшився, оскільки зменшилась загальна кількість працівників, серед яких були працівники з вищою освітою.

Річний виробіток на одного працівника характеризує кількість продукції, виробленої одним працівником за одиницю робочого часу. Розраховується як відношення обсягу виробленої продукції до середньооблікової чисельності промислово-виробничого персоналу. Позитивною тенденцією є збільшення. Даний показник збільшився, тобто збільшилась кількість продукції, виробленої одним працівником за одиницю робочого часу, що свідчить про ефективне використання трудових ресурсів на підприємстві.

Показники ефективності використання промислово-виробничого персоналу підприємства представлені в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Показники ефективності використання промислово-виробничого персоналу ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Показники	Од. виміру	Значення показника			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
		2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Обсяг виробленої продукції	тис. грн.	2024684	2706103	3202072	681419	495569	33,66	18,31
Середньо-облікова чисельність ПВП	осіб	648	618	609	-30	-9	-4,63	-1,46

продовження таблиці 2.9

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Продуктивність праці	тис. грн./ особу	3124,51	4378,81	5257,261	1254,3	878,45	40,14	20,06
Трудомісткість	осіб/ тис. грн.	0,0003	0,0002	0,0002	-0,0001	0,00	-33,33	-4,89
Частка приросту обсягу виробництва за рахунок зростання продуктивності праці	%	92,15	113,76	118,313	21,61	4,55	X	X

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Продуктивність праці характеризує ефективність витрат праці та показує здатність працівника випускати певну кількість продукції за одиницю часу. Спостерігаємо тенденцію збільшення даного показника, що є позитивною тенденцією та свідчить про збільшення кількості продукції, виробленої одним працівником за одиницю робочого часу.

Трудомісткість – це показник, який характеризує витрати праці на виробництво одиниці продукції. Даний показник зменшився, тобто зменшились витрати праці на виготовлення одиниці продукції.

Частка приросту обсягу продукції за рахунок зростання продуктивності праці збільшується. Найбільше значення спостерігається у 2022 році і становила 118,45%, а найменше – у 2020 році і становила 92,15%.

Показники руху персоналу підприємства представлені в таблиці 2.10.

Коефіцієнт обороту з прийому показує частку прийнятих на підприємство працівників у середньообліковій чисельності працюючих. Найвище значення даного показника спостерігається у 2021 році, оскільки було більше прийнятих на роботу працівників.

Таблиця 2.10

Показники руху персоналу ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Показники	Значення показника			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	800	781	768	-19	-13	-2,375	-1,66
Зараховано, осіб	206	219	153	13	-66	6,31	-30,14
Вибуло, осіб	225	294	235	69	-59	30,67	-20,07
У тому числі за власним бажанням, за порушення трудової дисципліни, осіб	225	294	235	69	-59	30,67	-20,07
Коефіцієнт обороту з прийому	0,26	0,28	0,20	0,02	-0,08	7,69	-28,85
Коефіцієнт обороту зі звільнення	0,28	0,38	0,31	0,1	-0,07	35,71	-19,48
Коефіцієнт загального обороту кадрів	0,54	0,66	0,51	0,12	-0,15	22,22	-23,45
Коефіцієнт співвідношення прийнятих і звільнених працівників	0,92	0,74	0,65	-0,18	-0,09	-19,57	-12,02
Коефіцієнт плинності кадрів	0,28	0,38	0,31	0,1	-0,07	35,71	-19,48

Джерело: Складено автором на основі звіту з праці

Коефіцієнт обороту зі звільнення показує частку звільнених працівників у середньообліковій чисельності працюючих. Найвище значення даного показника спостерігається у 2021 році, оскільки було більше звільнених з роботи працівників.

Коефіцієнт загального обороту кадрів показує частку прийнятих та звільнених працівників у середньообліковій чисельності працюючих. Найвище значення даного показника спостерігається у 2022 році, оскільки було більше прийнятих на роботу та звільнених з роботи працівників. Збільшення даного показника може бути наслідком погіршення умов праці.

Коефіцієнт співвідношення прийнятих і звільнених працівників показує відношення кількості прийнятих працівників до кількості звільнених працівників. Протягом 2020-2022 років кількість звільнених працівників перевищувала кількість прийнятих. Найвище значення даного показника спостерігається у 2021 році, оскільки кількість прийнятих була незначно меншою, ніж кількість звільнених.

Коефіцієнт плинності кадрів показує частку звільнених за власним бажанням і за порушення трудової дисципліни у середньообліковій чисельності працюючих. Найвище значення даного показника спостерігається у 2021 році, оскільки було більше звільнених за власним бажанням і за порушення трудової дисципліни працівників. Збільшення даного показника є негативним явищем, оскільки приводить до необхідності найму нових працівників, що пов'язано з витратами на їх підготовку, простоями на звільненому робочому місці, продуктивність праці нових показників є не настільки високою, як досвідчених працівників, оскільки вони освоюють та пристосовуються до нових умов праці, що потребує певного часу, щоб оволодіти необхідними знаннями та досвідом.

Коефіцієнт обороту з прийому, коефіцієнт обороту зі звільнення та коефіцієнт плинності кадрів представлені на рис. 2.4.

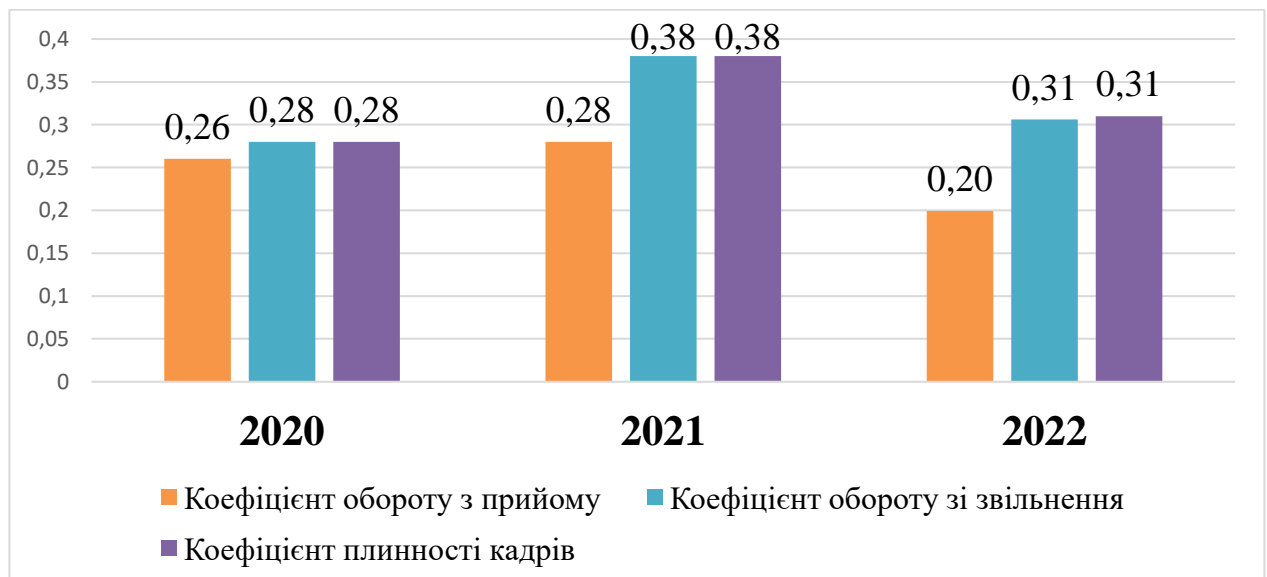

Рис. 2.4. Показники руху персоналу ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Джерело: Складено автором на основі звіту з праці

2.3. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства

Аналіз фінансових результатів необхідний для вивчення результатів діяльності підприємства за певний період часу з метою визначення ефективності використання всіх ресурсів, виявлення можливих недоліків в управлінні підприємства та надання необхідної інформації для керівництва для підвищення результативності діяльності підприємства.

Динаміку фінансових результатів діяльності ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки наведено у таблиці 2.11.

З таблиці 2.11 можна побачити, що чистий дохід від реалізації продукції протягом 2020-2022 років зростав. Собівартість реалізованої продукції також зростала причиною цього було збільшення обсягів виробництва, подорожчення вартості сировини, матеріалів, палива, електроенергії, тощо. Валовий прибуток також мав тенденцію до зростання.

Інші операційні доходи у 2021 році зменшилися на 29,51% порівняно з 2020 роком, причиною цього може бути зменшення доходу від оренди активів та доходу від реалізації інших оборотних активів (виробничих запасів, малоцінних та швидкозношуваних предметів). У 2022 році зросли на 1814 тис. грн або на 56,34%.

Адміністративні витрати підприємства за аналізований період також зростали. У 2021 році збільшилися 22,82% порівняно з 2020 роком, у 2022 році на 17,04% порівняно з 2021 роком причиною цього може бути збільшення організаційних витрат, витрат на утримання апарату управління підприємством.

Витрати на збут протягом досліджуваних років також зростали. У 2021 році зросли на 35,14% порівняно з 2020 роком, у 2022 році на 22,86 проти 2021 року. Причиною цього може бути збільшення витрат на пакувальні матеріали, витрат на рекламу та дослідження ринку, витрат на транспортування.

Таблиця 2.11

Динаміка фінансових результатів діяльності ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Показники, тис. грн	Роки			Відхилення			
	2020	2021	2022	абсолютне, тис. грн		відносне, %	
				2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2024684	2706103	3201672	681419	495569	33,66	18,31
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1521831	2052854	2342351	531023	289497	34,89	14,10
Валовий: прибуток	502853	653249	859321	150396	206072	29,91	31,55
Інші операційні доходи	4568	3220	5034	-1348	1814	-29,51	56,34
Адміністративні витрати	18457	22668	26531	4211	3863	22,82	17,04
Витрати на збут	268928	363425	446501	94497	83076	35,14	22,86
Інші операційні витрати	13132	10940	23454	-2192	12514	-16,69	114,39
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	206904	259436	367869	52532	108433	25,39	41,80
Інші фінансові доходи	4289	3382	5477	-907	2095	-21,15	61,95
Інші доходи	792	619	116	-173	-503	-21,84	-81,26
Фінансові витрати	53774	62046	62482	8272	436	15,38	0,70
Інші витрати	152	688	1421	536	733	352,63	106,54
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	158059	200703	309559	42644	108856	26,98	54,24
Витрати (дохід) з податку на прибуток	28428	36180	55827	7752	19647	27,27	54,30
Чистий фінансовий результат: прибуток	129631	164523	253732	34892	89209	26,92	54,22

Інші операційні витрати за 2020-2022 роки не мали стабільної динаміки. У 2021 році вони зменшились на 2192 тис. грн або на 16,69% порівняно з 2020 роком, причиною цього може бути зменшення витрат на дослідження та розробки, собівартості реалізованих виробничих запасів та втрат від знецінення запасів, що зберігаються на складах. У 2022 році зросли на 12514 тис. грн або на 14,39%, що говорить про збільшення вище зазначених витрат.

Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток) за досліджувані роки зростав. У 2021 році порівняно з 2020 роком на 25,39%, у 2022 році порівняно з 2021 роком на 41,8%. Це говорить про ефективну роботу підприємства.

Інші фінансові доходи у 2021 році зменшились на 21,15% порівняно з 2020 роком, причиною цього може бути зменшення дивідендів, відсотків та інших доходів від фінансових операцій. У 2022 році інші фінансові доходи зросли на 2095 тис. грн або на 61,95%, це говорить про те, що підприємство покращило свою фінансову діяльність.

Інші витрати протягом 2020-2022 років зростали. У 2021 році зросли у 4,5 рази порівняно з 2020 роком, у 2022 році зросли у 2 рази порівняно з 2021 роком. причиною цього може бути збільшення собівартості реалізації фінансових інвестицій та необоротних активів.

Витрати з податку на прибуток за аналізований період зросли у 2021 році порівняно з 2020 роком на 27,3%, у 2022 році порівняно з 2021 роком на 54,3%. Це пояснюється зростання прибутку до оподаткування.

Фінансовий результат до оподаткування та чистий фінансовий результат (прибуток) за 2021-2022 роки зростали однаковими темпами. У 2021 році порівняно з 2020 роком на 27%, у 2022 році порівняно з 2021 роком на 54,2%.

Динаміка витрат ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки представлена в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Динаміка структури витрат ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Показники	2020		2021		2022		Відхилення 2021 до 2020			Відхилення 2022 до 2021		
	сума, тис. грн.	пит. вага, %	сума, тис. грн.	пит. вага, %	сума, тис. грн.	пит. вага, %	абсол., тис. грн.	віднос., %	пунк-в струк- ри	абсол., тис. грн.	віднос., %	пунк-в струк- ри
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Собівартість реалізованої продукції	1521831	81,11	2052854	81,70	2342351	80,69	531023	34,89	0,59	289497	14,10	-1,01
Адміністративні витрати	18457	0,98	22668	0,90	26531	0,91	4211	22,82	-0,08	3863	17,04	0,01
Витрати на збут	268928	14,33	363425	14,46	446501	15,38	94497	35,14	0,13	83076	22,86	0,92
Інші операційні витрати	13132	0,70	10940	0,44	23454	0,81	-2192	-16,69	-0,26	12514	114,39	0,37
Фінансові витрати	53774	2,87	62046	2,47	62482	2,15	8272	15,38	-0,40	436	0,70	-0,32
Втрати від участі в капіталі	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0
Інші витрати	152	0,01	688	0,03	1421	0,05	536	352,63	0,02	733	106,54	0,02
Разом	1876274	100	2512621	100	2902740	100	636347	33,92	X	390119	15,53	X

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

З таблиці 2.12 можна побачити, що найбільшу питому вагу за аналізований період займає собівартість реалізованої продукції – більше 80%. Абсолютне значення якої з кожним роком зростає – у 2021 році порівняно з 2020 роком на 531023 тис. грн або 34,9%, а у 2022 році проти 2021 року на 289497 тис. грн або 14,1%. Це пояснюється збільшенням цін на сировину, а саме закупівлю молока, підвищення електроенергії тощо.

Витрати на збут протягом досліджуваних років зростали. У 2021 році зросли на 35,14% порівняно з 2020 роком, у 2022 році на 22,86 проти 2021 року. Причиною цього може бути збільшення витрат на пакувальні матеріали, витрат на рекламу та дослідження ринку, витрат на транспортування.

Адміністративні витрати у загальній структурі витрат підприємства за аналізований період займали менше 1%. У 2022 році збільшились на 22,82% порівняно з 2021 роком, причиною цього може бути збільшення організаційних витрат, витрат на утримання апарату управління підприємством.

Інші операційні витрати у структурі загальних витрат за 201-2022 роки становили менше 0,8% та не мали стабільної динаміки. У 2021 році вони зменшились на 2192 тис. грн або на 16,69% порівняно з 2020 роком, причиною цього може бути зменшення витрат на дослідження та розробки, собівартості реалізованих виробничих запасів та втрат від знецінення запасів, що зберігаються на складах. У 2022 році зросли на 12514 тис. грн або на 14,39%, що говорить про збільшення вище зазначених витрат.

Фінансові витрати протягом 2020-2022 років зростали. У 2021 році збільшились на 8272 тис. грн або на 15,38% порівняно з 2020 роком, а у 2022 році 436 тис. грн або на 0,7%, причиною цього може бути збільшення відсотків за користування короткостроковими і довгостроковими позиками банків.

Втрати від участі в капіталі відсутні, тобто відсутній збиток, понесений у зв'язку з інвестиціями в асоційовані, дочірні або спільні підприємства.

Інші витрати у загальній структурі витрат займали незначну частку, а саме менше 0,05% і не мали стабільної динаміки. У 2021 році збільшились у

4,5 рази порівняно з 2020 роком, причиною цього може бути збільшення собівартості реалізації фінансових інвестицій та необоротних активів, в у 2022 році зменшилися у 2 рази порівняно з 2021 роком.

Витрат з податку на прибуток та надзвичайних витрат (втрати від стихійного лиха, втрати від технологічних катастроф і аварій) не було.

За 2021-2022 роки загальна сума всіх витрат підприємства мала тенденцію до збільшення. У 2021 році вони збільшились на 636347 тис. грн або на 33,92% порівняно з 2020 роком, у 2022 році на 390119 тис. грн або на 15,53%.

Структура витрат підприємства за 2020-2022 роки представлена на рис. 2.5.

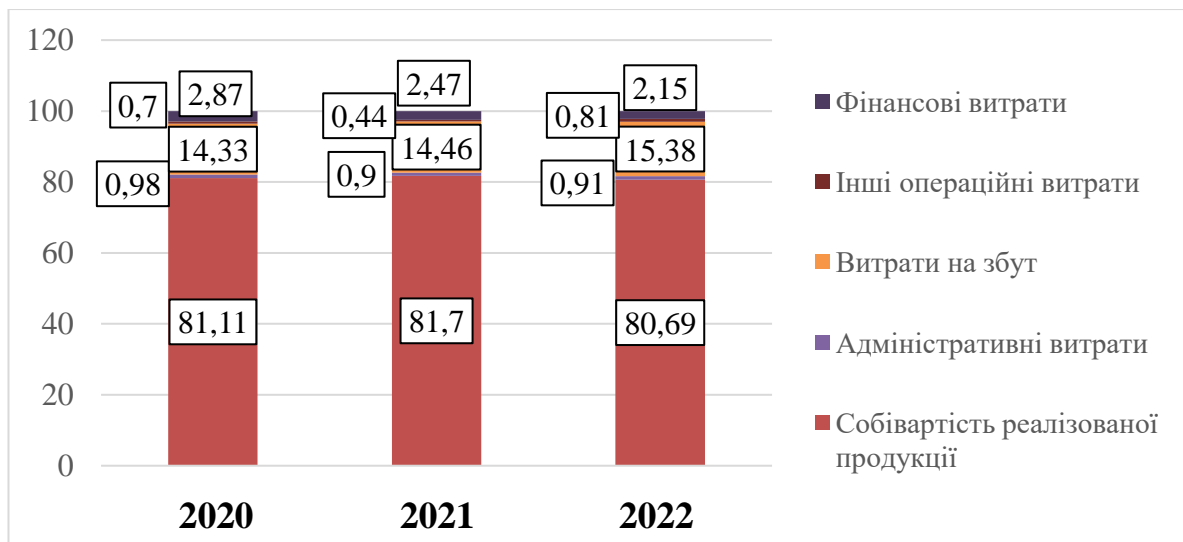

Рис. 2.5. Структура витрат ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Динаміка і структура операційних витрат ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки представлена в таблиці 2.13.

З таблиці 2.11 та рис. 2.6. можна побачити, що найбільшу питому вагу у структурі операційних витрат займають матеріальні затрати, тобто витрати на сировину і матеріали, паливо та електроенергію.

Таблиця 2.13

Динаміка структури операційних витрат ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Показники	2020		2021		2022		Відхилення 2021 до 2020			Відхилення 2022 до 2021		
	сума, тис. грн.	пит. вага, %	сума, тис. грн.	пит. вага, %	сума, тис. грн.	пит. вага, %	абсол., тис. грн.	віднос., %	пунк-в струк-ри	абсол., тис. грн.	віднос., %	пунк-в струк-ри
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Матеріальні затрати	1409205	79,90	1763122	79,20	1944364	76,81	353917	25,11	-0,69	181242	10,28	-2,39
Витрати на оплату праці	61650	3,50	74980	3,37	109285	4,32	13330	21,62	-0,13	34305	45,75	0,95
Відрахування на соціальні заходи	13480	0,76	16408	0,74	23122	0,91	2928	21,72	-0,03	6714	40,92	0,17
Амортизація	26299	1,49	27668	1,24	37373	1,48	1369	5,21	-0,25	9705	35,08	0,24
Інші операційні витрати	253166	14,35	343904	15,45	417386	16,49	90738	35,84	1,10	73482	21,37	1,04
Разом	1763800	100	2226082	100	2531530	100	462282	26,21	X	305448	13,72	X

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Другу позицію займають інші операційні витрати, збільшення яких може бути пов'язане зі збільшенням оплати робіт і послуг консультативного або інформаційного характеру, витрат на сплату процентів за користування кредитами, витрат, пов'язаних з оплатою послуг комерційних банків. Третю позицію займають витрати на оплату праці, збільшення яких пов'язано зі збільшенням основної та додаткової заробітної плати.

Структура операційних витрат підприємства за 2020-2022 роки представлена на рис. 2.6.

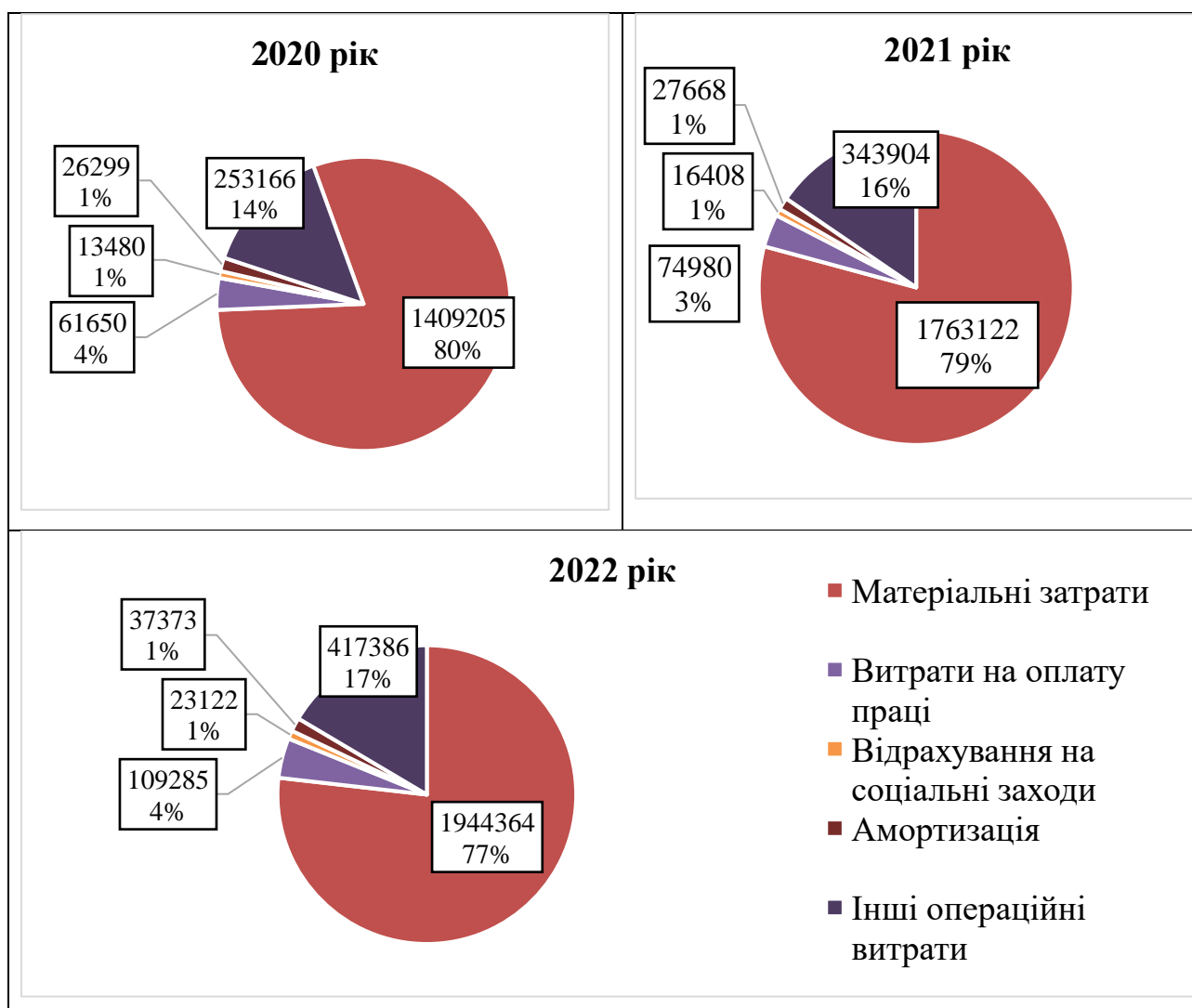

Рис. 2.6. Структура операційних витрат ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки.

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Загальний обсяг операційних витрат на ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки зростає. У 2021 році порівно з 2020 роком зріс на 462282 тис.

грн або на 26,21% порівняно за рахунок збільшення: матеріальних затрат у 2021 році на 353917 або на 25,11%, у 2022 році 181242 тис. грн або на 10,28%, витрат на оплату праці у 2021 році на 13330 тис. грн або на 21,62%, у 2022 році на 34305 тис. грн або на 45,75 % та інших операційних витрат у 2021 році на 90738 тис. грн або на 35,84%, у 2022 році на 73482 тис. грн або на 21,37%.

Фінансово-економічний стан підприємства – одна з найважливіших характеристик діяльності підприємства. Вона залежить від результатів виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності підприємства.

Основними напрямками аналізу фінансово стану підприємства є: показники ліквідності та платоспроможності підприємства; показники фінансової стійкості підприємства; показники ділової активності підприємства; показники рентабельності.

Фінансовий стан підприємства з позиції короткострокової перспективи оцінюється показниками ліквідності.

Ліквідність і платоспроможність є складовими оцінювання фінансового стану та визначення загрози банкрутства підприємства. Ліквідність – це здатність активів швидко перетворюватись на гроші. Платоспроможність підприємства – це його здатність вчасно і в достатніх обсягах розраховуватись за зобов'язаннями.

Проаналізуємо показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

Показники оцінки ліквідності та платоспроможності ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Показник	Формула	Рекомендоване значення	Значення показника			Абсолютне відхилення	
			2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	Оборотні активи / Поточні зобов'язання і забезпечення	1-1,5	2,09	2,00	1,86	-0,08	-0,14

продовження таблиці 2.14

1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Оборотні активи – Запаси) / Поточні зобов'язання і забезпечення	0,6-0,8	1,48	1,60	1,52	0,12	-0,08
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Гроші та їх еквіваленти / Поточні зобов'язання і забезпечення	0,1-0,2	0,08	0,13	0,04	0,05	-0,10
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	Оборотні активи – Поточні зобов'язання і забезпечення	>0	241051	261105	308472	20054	47367

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття) у 2020-2022 роках більший за рекомендоване значення, що свідчить про те, що підприємство має достатньо оборотних активів для покриття поточних зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності у 2020-2022 роках більший за рекомендоване значення, це свідчить про те, що підприємство може погашати поточні зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів (грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості).

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показав, що у 2020 році підприємство може погасити негайно лише 8% від суми поточних зобов'язань, у 2021 році – 13%, у 2022 році – 4%, тобто підприємство не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром.

Чистий оборотний капітал у 2020-2022 роках більший за рекомендоване значення, тобто підприємство спроможне оплатити за рахунок оборотних активів свої поточні зобов'язання, що свідчить про те, що підприємство має фінансові ресурси для розширення діяльності.

Якщо підприємство має у своєму розпорядженні достатній обсяг капіталу для забезпечення безперервності своєї діяльності, яка насамперед пов'язана з

виробництвом та реалізацією продукції, а також здатністю вчасно і повністю погашати свої зобов'язання, то такий фінансовий стан підприємства вважається стійким.

Проаналізуємо показники фінансової стійкості ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

Показники оцінки фінансової стійкості ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Показник	Формула	Рекомендо- ване значення	Значення показника			Абсолютне відхилення	
			2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Валюта пасиву балансу	>0,5	0,33	0,34	0,42	0,01	0,08
Коефіцієнт фінансової залежності	Валюта пасиву балансу / Власний капітал	<2	3,03	2,98	2,40	-0,05	-0,58
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	(Власний капітал – Необоротні активи) / Власний капітал	>0	0,20	0,23	0,27	0,03	0,04
Коефіцієнт фінансової стійкості	Власний капітал / (Довгострокові зобов'язання і забезпечення + Поточні зобов'язання і забезпечення)	>1	0,49	0,51	0,72	0,01	0,21
Коефіцієнт боргового навантаження	Позиковий капітал / Валюта пасиву балансу	0,4-0,6	0,67	0,66	0,58	-0,01	-0,08

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) показав, що 33%, 34% і 42% активів підприємства сформовані за рахунок власних коштів, що свідчить про несуттєву фінансову стійкість і залежність від кредиторів та про те, що підприємство не може покрити всі свої зобов'язання за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт фінансової залежності у 2022 році знизився з 3,03 до 2,40, це свідчить про зниження частки позичених коштів у фінансуванні підприємства

і про зменшення залежності підприємства від позикових коштів, тобто підприємство стало менш залежним від кредиторів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу у 2020-2022 роках має позитивне значення, що свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних.

Коефіцієнт фінансової стійкості збільшився, що свідчить про зменшення залежності підприємства від залучених коштів та підвищення його фінансової стійкості.

Коефіцієнт боргового навантаження (коефіцієнт концентрації позикового капіталу) у 2022 році зменшився з 0,67 до 0,58, тобто зменшилась частка позикових коштів у загальній сумі балансу.

Відносні показники економічної ефективності підприємства представлені в таблиці 2.16.

Таблиця 2.16

**Відносні показники ефективності діяльності ТОВ «Лубенський
молочний завод» за 2020-2022 роки**

Показник	Значення показника			Абсолютне відхилення	
	2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021
<i>I</i>	2	3	4	5	6
Рентабельність активів (за прибутком до оподаткування), %	23,73	24,11	28,41	0,38	4,30
Рентабельність активів (за чистим прибутком), %	19,46	19,77	23,29	0,31	3,52
Рентабельність власного капіталу (за прибутком до оподаткування), %	71,19	62,97	68,08	-8,22	5,11
Рентабельність власного капіталу (за чистим прибутком), %	58,39	51,62	55,80	-6,77	4,18
<i>продовження</i> Рентабельність операційної діяльності, %	11,73	11,65	14,53	-0,08	2,88
Рентабельність продукції, %	10,39	9,78	13,22	-0,61	3,44
Рентабельність продажу, %	24,84	31,76	20,40	6,92	-11,36
Рентабельність підприємства, %	19,60	20,82	25,07	1,22	4,25

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Рентабельність активів характеризує ефективність використання всіх активів підприємства. Показує скільки чистого прибутку в розрахунку на грошові одиниці приносить кожна одиниця активів, що є в розпорядженні компанії. Даний показник за аналізований період збільшився, що свідчить про хорошу роботу підприємства та підвищення ефективності використання активів підприємства.

Рентабельність власного капіталу характеризує ефективність використання власного капіталу, скільки чистого прибутку отримано підприємством на кожну гривню вкладень в підприємство. У 2021 році даний показник зменшився, що свідчить про зниження ефективності вкладення власного капіталу у діяльність підприємства, що є негативним результатом. У 2022 році рентабельність власного капіталу збільшилась, що свідчить про ефективність вкладень в підприємство.

Рентабельність операційної діяльності характеризує окупність витрат в операційній діяльності. Показує скільки отримано прибутку від операційної діяльності з 1 грн. операційних витрат, тобто вигідність для підприємства виробництва продукції. У 2021 році даний показник незначно зменшився. У 2022 році рентабельність операційної діяльності збільшилась, що свідчить про вигідність для підприємства виробництва продукції.

Рентабельність продукції характеризує ступінь прибутковості продукції щодо витрат, пов'язаних з її виробництвом та реалізацією, або щодо ціни і характеризує ефективність реалізації продукції. Даний показник відображає, яка продукція більш прибуткова, тобто вигідніша для виробництва. У 2021 році даний показник зменшився, що свідчить про зменшення ефективності реалізації продукції. У 2022 році рентабельність продукції збільшилась, що характеризує ефективність реалізації продукції.

Рентабельність продажу характеризує розмір прибутку, що надходить на підприємство з кожної гривні від продажу продукції. Даний показник дає змогу зробити висновок про ефективність виробничої діяльності підприємства та ефективність політики ціноутворення. У 2021 році рентабельність продажу

збільшилась, що свідчить про зростання попиту на продукцію та підвищення ефективності продажів підприємства. У 2022 році даний показник зменшився на 11,36 в.п.

Рентабельність підприємства характеризує ефективність роботи підприємства загалом та прибутковість діяльності підприємства. Рентабельність підприємства протягом досліджуваних років збільшилась, що свідчить про загальну ефективність діяльності підприємства, тобто всі ресурси, які є в розпорядженні підприємства використовуються ефективно.

2.4. Аналіз ефективності використання оборотних активів підприємства

Оборотні кошти є більш мобільні порівняно з основними засобами. За умов звичайної господарської діяльності вони безперервно здійснюють кругообіг, знаходячись на стадії виробництва, то у сфері обігу, змінюючи при цьому свою форму у відносно короткий термін.

Вивчення структури оборотних коштів має важливе значення для розробки напрямків поліпшення їх використання. Аналіз структури оборотних коштів дає змогу виявити резерви удосконалення виробництва, економії сировини і матеріальних ресурсів, прискорення обертання оборотного капіталу заводу.

Динаміка і структура оборотних активів на ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки представлена в таблиці 2.17.

У 2020-2022 роках найбільшу питому вагу у загальній структурі оборотних активів займає дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, її частка у 2020 році складала 40,77%, у 2021 році – 42,80% . Її зростання свідчить про збільшення продажу в кредит і може бути пов'язане з підвищенням попиту на продукцію підприємства або з неплатоспроможністю частини покупців та з тим, що підприємство здійснює неправильний вибір партнерів та не проводить оцінку їх кредитоспроможності і фінансового стану.

Таблиця 2.17

Динаміка структури оборотних активів на ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Показники	Значення показника						Абсолютне відхилення,		Відносне відхилення, %	
	2020		2021		2022		тис. грн.		2021 до 2020	2022 до 2021
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	2021 до 2020	2022 до 2021		
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>
Запаси:	104155	19,98	122105	18,31	111350	13,07	17950	-10755	17,23	-8,81
- виробничі запаси	56680	10,87	51510	7,73	70728	8,30	-5170	19218	-9,12	37,31
- незавершене виробництво	3885	0,75	4279	0,64	6042	0,71	394	1763	10,14	41,20
- готова продукція	42338	8,12	64448	9,67	30856	3,62	22110	-33592	52,22	-52,12
- товари	1252	0,24	1868	0,28	3724	0,44	616	1856	49,2	99,36
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	212497	40,77	285378	42,8	315882	37,09	72881	30504	34,3	10,69
Дебіторська заборгованість за розрахунками:										
- з бюджетом	951	0,01	24	0,00	37	0,00	-927	13	1764,71	54,17
- у тому числі з податку на прибуток	902	0,17	0	0	0		-902	0	-100	0,00
- за виданими авансами	3675	0,71	8154	1,22	8745	1,03	4479	591	121,88	7,25
- із внутрішніх розрахунків	151493	29,07	233296	34,99	380464	44,67	81803	147168	54	63,08
Інша поточна дебіторська заборгованість	5351	1,03	418	0,06	913	0,11	-4933	495	-92,19	118,42
Грошові кошти та їх еквіваленти:										
- готівка	396	0,08	14	0,002	23	0,003	-382	9	-96,46	64,29
- рахунки в банках	34308	6,58	13416	2,01	33129	3,89	-20892	19713	-60,9	146,94
Витрати майбутніх періодів	419	0,08	884	0,13	187	0,02	465	-697	110,98	-78,85
Інші оборотні активи	7967	1,53	3087	0,46	1011	0,12	-4880	-2076	-61,25	-67,25
Усього	521212	100	666776	100	851741	100	145564	184965	27,93	27,74

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

У 2022 році хоча і абсолютна величина дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги збільшилася на 30504 тис. грн або на 10,69%, але її частка у загальній структурі оборотних засобів зменшилася на 5,7 в.п.

Друге місце у структурі оборотних активів підприємства у 2020-2022 роках займає дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків, її частка у 2020 році становила 29,07%, у 2021 році – 34,99% і у 2018 році 44,67. Її зростання як абсолютної величини так і питоми ваги пов'язане із збільшенням заборгованості філії перед підприємством.

Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом (у тому числі з податку на прибуток) у 2021-2022 роках зменшилась порівняно з 2020 роком, тобто зменшилась дебіторська заборгованість фінансових і податкових органів, а також переплата за податками, зборами та іншими платежами до бюджету.

Дебіторська заборгованість за виданими авансами у 2021-2022 роках збільшилась більше ніж у два рази порівняно з 2020 роком, тобто збільшилась сума авансів, наданих іншим підприємствам у рахунок наступних платежів.

Дебіторська заборгованість за нарахованими доходами відсутня, тобто підприємство не одержує проценти і роялті.

Інша поточна заборгованість у 2021 році зменшилась більш ніж у 12 разів, тобто зменшилась заборгованість підзвітних осіб, заборгованість за претензіями, заборгованість з відшкодування нанесених збитків. Але у 2022 році порівняно з 2021 роком вона зросла більше ніж у 2 рази і на кінець року становила 913 тис. грн.

Третє місце у структурі оборотних активів у 2020-2022 роках займають запаси, їх частка у 2020 році складала 19,98%, у 2021 році – 18,31%, у 2022 році 13,07. Зменшення запасів за досліджуваний період відбулось в результаті зменшення виробничих запасів і товарів, що свідчить про ефективне розпорядження запасами. Збільшення у 2022 році незавершеного виробництва на 1763 тис. грн або на 41,2% і товарів на 1856 тис. грн або на 99,36% може свідчити про розширення масштабів діяльності.

Грошові кошти та їх еквіваленти у 2021-2022 роках порівняно з 2020 роком зменшились за рахунок зменшення поточних рахунків в банках в національній

та іноземній валюті і готівки. Зменшення грошових коштів є негативним явищем, але на рахунках необхідно мати мінімальну суму грошових коштів, яка може знадобитися для поточної операційної діяльності.

Витрати майбутніх періодів у 2021 році порівняно з 2020 роком збільшилися на 465 тис. грн або на 111%, що може бути пов'язано із збільшенням витрат на підготовку і освоєння нових видів продукції, витрат на оплату телефонних послуг, передплати періодичних видань. У 2022 році порівняно з 2021 роком витрати майбутніх періодів зменшилися на 697 тис. грн або на 78,85%.

Оборотні активи протягом 2020-2022 років збільшилися, але збільшення відбулося за рахунок зростання дебіторської заборгованості, що призводить до нестабільності фінансового стану підприємства.

Структура оборотних активів підприємства за 2020-2022 роки представлена на рис. 2.7.

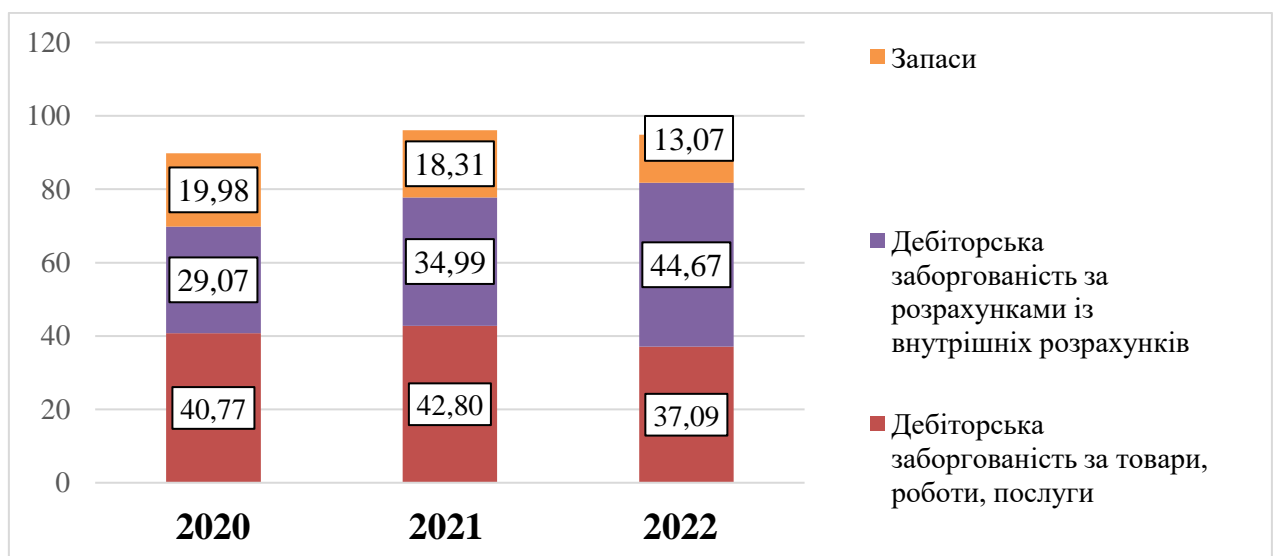

Рис. 2.7. Структура оборотних активів ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємства представлено у табл. 2.18.

Таблиця 2.18

**Показники ефективності використання оборотних коштів на ТОВ
«Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки**

Показники	Од. виміру	Значення показника			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
		2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021	2021 до 2020	2022 до 2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн.	2024684	2706103	3202072	681419	495569	33,66	18,31
Чистий прибуток	тис. грн.	129631	164523	253732	34892	89209	26,92	54,22
Середньорічна вартість оборотних коштів	тис. грн.	491970	593994	759258,5	102024	165264,5	20,74	27,82
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	оборотів	4,12	4,56	4,22	0,44	-0,34	10,7	-7,53
Тривалість обороту оборотних коштів	днів	87	79	85	-8	6	-9,66	8,07
Рентабельність оборотних коштів	%	26,35	27,7	33,42	1,35	5,72	X	X
Коефіцієнт закріплення оборотних коштів	грн.	0,24	0,24	0,24	0	0	0	-2,41

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт оборотності оборотних коштів характеризує кількість оборотів, здійснених оборотними коштами за певний проміжок часу. Розраховується діленням чистого доходу від реалізації продукції на середній залишок оборотних коштів підприємства. У 2021 році оборотні кошти зробили 4,56 оборотів за рік і краще використовувались, ніж у 2020 році. Причиною збільшення коефіцієнта є збільшення виручки від реалізації. Збільшення показника є позитивним явищем, оскільки свідчить про те, що підприємство покращує політику управління

запасами, дебіторською заборгованістю, грошовими коштами. У 2022 році коефіцієнт оборотності на 7,5%, тобто за вказаний період кількість оборотів оборотних коштів скоротилася на 0,34 оборотів.

Тривалість одного обороту оборотних коштів вимірюється у днях і показує час, за який оборотні кошти здійснять один оберт, чим він менший, тим краще використовуються оборотні кошти. Розраховується діленням числа календарних днів у періоді, який аналізується (360) на коефіцієнт обертання оборотних коштів. За аналізований період тривалість одного обороту не мала стабільної динаміки. У 2021 році вона зменшилась з 87 днів (2020 рік) до 79 днів (2021 рік), тобто оборотні кошти стали краще використовуватись. У 2022 році тривалість обороту оборотних коштів зросла на 6 днів або 8% і становила 85 днів, що свідчить про триваліший термін повернення коштів на рахунок підприємства. Це говорить про погіршення використання оборотних коштів підприємства.

Рентабельність оборотних коштів характеризує частку прибутку від вартості оборотних коштів, яку отримують на підприємстві за рік. Розраховується діленням річного прибутку підприємства на середній залишок оборотних коштів підприємства. У 2020 році рентабельність оборотних коштів збільшилась на 1,35 процентних пункти порівняно з 2020 роком, у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 5,72 процентних пункти, це означає, що збільшилась частка прибутку від вартості оборотних коштів.

Коефіцієнт закріплення оборотних коштів характеризує кількість оборотних коштів, яка необхідна для виготовлення і реалізації продукції вартістю в 1 грн. Розраховується діленням середнього залишку оборотних коштів підприємства на чистий дохід від реалізації продукції. Протягом досліджуваних років необхідно було 0,24 грн. для виготовлення продукції вартістю в 1 грн.

Аналіз ділової активності посідає вагомe місце в фінансово-економічному аналізі підприємства. Основним інструментом для оцінки ефективності використання ресурсів підприємства є аналіз ділової активності підприємства, за допомогою якого можна об'єктивно оцінити результативність господарсько-фінансової діяльності підприємства та визначити перспективи його розвитку.

Проаналізуємо показники ділової активності ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки (табл. 2.19).

Таблиця 2.19

Показники ділової активності (оборотності) ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки

Показник	Формула	Норматив	Значення показника			Абсолютне відхилення	
			2020	2021	2022	2021 до 2020	2022 до 2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід від реалізації продукції / Середньорічна вартість активів	Зростання	3,04	3,25	2,94	0,21	-0,31
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	Чистий дохід від реалізації продукції / Середньорічна вартість оборотних активів	Зростання	4,12	4,56	4,22	0,44	-0,34
Тривалість обертання оборотних коштів	Число календарних днів у періоді, який аналізується / Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Зменшення	87	79	85	-8	6,37
Коефіцієнт оборотності запасів	Собівартість реалізованої продукції / Середньорічна вартість запасів	Зростання	12,8	18,15	20,07	5,34	1,92
Тривалість обертання запасів	Число календарних днів у періоді, який аналізується / Коефіцієнт оборотності запасів	Зменшення	28	20	17,94	-8,28	-2,06
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Чистий дохід від реалізації продукції / Середньорічна сума кредиторської заборгованості	Зростання	8,4	8,75	6,68	0,35	-2,07
Тривалість обертання кредиторської заборгованості	Число календарних днів у періоді, який аналізується / Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Зменшення	43	41	53,86	-1,7	12,86

продовж. табл. 2.20

1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чистий дохід від реалізації продукції / Середньорічна сума дебіторської заборгованості	Зростання	5,98	6	5,19	0,02	-0,81
Тривалість обертання дебіторської заборгованості	Число календарних днів у періоді, який аналізується / Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Зменшення	60	60	69,33	-0,2	9,33
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід від реалізації продукції / Середньорічна сума власного капіталу	Зростання	9,12	8,49	7,48	-0,63	-1,01

Джерело: Складено автором на основі річної фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт оборотності активів за досліджуваний період не мав стабільної динаміки. У 2021 році порівняно з 2020 роком він мав тенденцію до збільшення, що свідчить про ефективність використання активів на підприємстві та збільшення швидкості обороту сукупного капіталу, тобто швидкості його переходу зі стадії виробничих запасів у готову продукцію та швидкості перетворення продукції у грошову форму. У 2022 році коефіцієнт оборотності активів зменшився, що говорить про погіршення ефективності використання активів на підприємстві.

Коефіцієнт оборотності оборотних коштів збільшився, тобто у 2021 році оборотні кошти зробили більше оборотів і краще використовувались. Тривалість обертання оборотних коштів зменшилась, тобто оборотні кошти проходять усі стадії одного кругообігу за меншу кількість днів. У 2022 році спостерігаємо зворотну ситуацію, оскільки коефіцієнт оборотності оборотних коштів знизився.

Коефіцієнт оборотності запасів за 2020-2022 роки збільшився, що свідчить про ефективність управління запасами і продуманість тактики формування виробничих запасів та запасів готової продукції. Тривалість обертання запасів зменшилась, тобто зменшилась кількість днів, протягом яких запаси проходять усі стадії одного кругообігу, що свідчить про ефективність управління запасами.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості у 2021 році порівню з 2020 роком збільшився, що свідчить про підвищення швидкості погашення кредиторської заборгованості. Тривалість обертання кредиторської заборгованості зменшилась, тобто зменшилась кількість днів, протягом яких підприємство віддає борги кредиторам. У 2022 році спостерігаємо зворотну ситуацію, оскільки коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості зменшився на 2,07 оберти.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості у 2021 році порівняно з 2020 роком збільшився, що свідчить про збільшення швидкості погашення дебіторської заборгованості, зменшення обсягів продажу в кредит. Тривалість обертання дебіторської заборгованості збільшилась, тобто збільшилась кількість днів, протягом яких підприємство отримує назад свої гроші. У 2022 році порівняно з 2021 роком спостерігається зворотна ситуація, оскільки коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості знизився на 0,81 оберти.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу за 2020-2022 роки зменшився, що свідчить про зниження ефективності використання власного капіталу.

2.5. Правове регулювання діяльності ТОВ «Лубенський молочний завод»

Кожне підприємство реалізує свою діяльність на підставі чинного законодавства. Право на підприємницьку діяльність громадян закріплене в Конституції України. Основні ознаки підприємницької діяльності крім Господарського Кодексу та Цивільного Кодексу, закріплюються в Законі України «Про господарські товариства» [42] та інших чинних законах. Серед цих ознак названа і основна мета підприємницької діяльності – виробництво і реалізація матеріальних благ. Слід зауважити, що суб'єкти підприємницької діяльності мають право без обмежень прийняти рішення і здійснювати самостійно будь-яку діяльність, що не суперечить чинному законодавству. Проте, в деяких випадках діяльність у зв'язку з підвищеними вимогами до безпеки робіт та необхідністю централізації функцій управління підприємства

застосовуватися не може. Перелік таких видів діяльності встановлює Верховна Рада України за поданням Кабінету Міністрів України.

Проаналізувавши організаційну форму ТОВ «Лубенський молочний завод» – товариство з обмеженої відповідальністю.

Станом на сьогодні основними нормативно-правовими актами, які регламентують правовий статус ТОВ є Цивільний кодекс України (надалі — ЦК України), Господарський кодекс України (надалі – ГК України), Закон України «Про господарські товариства». Відповідно до частини першої ст.140 ЦК України [2] та ст. 65 Закону України «Про господарські товариства» [3] ТОВ є засноване одним або кількома особами товариство, статутний капітал якого поділений на відповідні частки, розмір яких встановлюється статутом товариства. Дещо інше нормативне визначення ТОВ надається у частині третій ст.80 ГК України [4] ТОВ є господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими 95 документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном.

Дані визначення є майже ідентичними, а із них випливає, що ТОВ може мати одного або кількох засновників. Чинним законодавством України передбачено, що максимальна кількість учасників ТОВ може сягати 100 осіб [5, с. 276].

Установчим документом при створенні ТОВ є статут [6, с. 124]. Відомості, які повинен містити статут передбачені у ст.83, частині першій 143 ЦК України. Доволі вагомим плюсом, який діє тепер в Україні при регулюванні правового статусу ТОВ є те, що статут зберігається в електронній формі у в органі, який здійснив державну реєстрацію ТОВ, і він є відкритим для ознайомлення. Адже раніше, в юридичній практиці, при укладенні відповідного договору між контрагентами, сторони обмінювались належним чином завіреними копіями статуту, що надавало можливість недобросовісному контрагенту, при наявності необхідного технічного обладнання, внести у копію недостовірні дані. В даний час ця процедура нівельована, адже при наявності відповідного доступу, кожна зацікавлена особа може ознайомитись із статутом контрагента. Однак у даній

ситуації є й певні недоліки, адже особи, які займаються недобросовісними відчуженнями корпоративних прав (рейдерством) також можуть отримати доступ до установчих документів ТОВ, і в результаті цього отримати цінну інформацію про діяльність ТОВ. За таких умов корпоративні права власників (особливо якщо один із співвласників ТОВ співпрацює із рейдерами) можуть опинитися під загрозою. З метою нівелювання даного сценарію в чинне законодавство необхідно внести норму, що державні органи, які здійснюють контролюючі функції можуть отримувати доступ до статуту у відкритій формі за допомогою відповідного програмного забезпечення, а інші особи — тільки після підтвердження надання доступу з боку уповноваженої особи ТОВ. Це може бути, наприклад, шляхом надіслання відповідного коду у сервісний центр установи, яка надає доступ до електронної копії статуту ТОВ.

Відповідно до частини першої ст.144 ЦК України статутний капітал ТОВ складається із вкладів його учасників. Розмір статутного капіталу дорівнює сумі вартості таких вкладів [7, с. 166]. Згідно із положенням частини першої ст.52 Закону України «Про господарські товариства» [3] статутний капітал ТОВ підлягає сплаті учасниками товариства до закінчення першого року з дня державної реєстрації товариства. Як показує юридична практика, зазвичай, у протоколі загальних зборів учасників ТОВ про утворення ТОВ присутній пункт, де зазначено, що всі учасники, повинні внести свої вклади до закінчення року з моменту реєстрації ТОВ. Фактично недоліком даного положення чинного законодавства є той факт, що у випадку, якщо учасники створили ТОВ із метою залучення кредитів, отримали кошти на новостворений ТОВ і до закінчення року не внесли своїх вкладів – то у випадку банкрутства ТОВ кредитодавець нічого не отримає. Безумовно проти учасників може розпочатись кримінальне провадження за шахрайські дії, але з огляду на те, як працюють вітчизняні правоохоронні органи – перспективи у кредитодавця видаються не особливо оптимістичними. Як внаслідок, ми вважаємо, що в чинному законодавстві необхідно прописати норму, відповідно до якої протягом року з моменту створення ТОВ його учасники повинні надати державному реєстратору

належним чином оформлені документи (або 96 нотаріально завірених копій) про внесення часток до статутного капіталу ТОВ у повному обсязі та/або про фіксацію завершення утворення статутного капіталу ТОВ. Також подібні зміни у чинному законодавстві варто прописати у випадку збільшення статутного капіталу ТОВ.

Варто також відзначити, що чинним законодавством України не встановлено мінімального розміру для статутного капіталу ТОВ. Безумовно, в юридичній практиці існує негласне правило, що ТОВ не може реєструватись без статутного капіталу, але все відсутність правової регламентації щодо його мінімального розміру є суттєвим недоліком. На нашу думку, що в цій ситуації доцільно буде закріпити у чинному законодавстві України, передусім у Законі України «Про господарські товариства» ЦК України та ГК України, норми, що мінімальний обсяг статутного капіталу залежить від кількості його учасників: 1) при кількості учасників ТОВ від одного до п'яти осіб – встановити мінімальний розмір його статутного капіталу не менше 50% розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на перше січня поточного року; 2) при кількості учасників ТОВ від шести до десяти осіб – встановити мінімальний розмір його статутного капіталу не менше 100% розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на перше січня поточного року; 3) при кількості учасників ТОВ від одинадцяти до двадцяти п'яти осіб – встановити мінімальний розмір його статутного капіталу в розмірі не менше суми двох розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на перше січня поточного року; 4) при кількості учасників ТОВ від двадцяти шести до п'ятдесяти осіб – встановити мінімальний розмір його статутного капіталу в розмірі не менше суми чотирьох мінімальних заробітних плат, встановлених на перше січня поточного року; 5) при кількості учасників ТОВ в понад п'ятдесят – встановити мінімальний розмір його статутного капіталу в розмірі не менше суми шести мінімальних заробітних плат, встановлених на перше січня поточного року.

Саме за таких умов інтереси кредиторів відповідного ТОВ будуть забезпечуватись хоч на якомусь мінімальному рівні.

Також, хотілося б наголосити, що проголосувавши за законопроект №4194 від 10.03.2016 [8] Верховна Рада України внесла зміни в чинне законодавство України, якими скасувала необхідність використання печаток у всіх юридичних осіб (в т. ч. ТОВ). На наш погляд, дана міра для юридичних осіб не є спрощенням ведення підприємницької діяльності, адже вона навпаки може сприяти поширенню такого явища, як рейдерство на території України, а також різних форм шахрайства. Наприклад, без печатки значно простіше можна буде у судовому порядку оспорювати факт підписання договору між різноманітними контрагентами. Ми вважаємо, що для ТОВ та інших юридичних осіб при веденні господарської діяльності необхідно зберегти використання печаток.

Крім того, доцільно наголосити, що для належної правової регламентації ТОВ необхідно прийняття спеціального Закону України «Про правовий статус товариств з обмеженою відповідальністю», де були б прописані всі юридичні тонкощі їхньої організації та діяльності.

Таким чином, зважаючи на вищенаведене, можна стверджувати, що наразі правове регулювання ТОВ потребує вдосконалення у наступному: 1) щодо підтвердження остаточного внесення учасниками ТОВ своїх вкладів у його статутний капітал; 2) щодо встановлення удосконалення процедури підтвердження збільшення розміру статутного капіталу ТОВ; 3) щодо затвердження мінімального розміру статутного капіталу ТОВ відповідно до кількості його учасників; 4) щодо відновлення печаток у діяльності ТОВ; 5) щодо прийняття спеціалізованого нормативно-правового акту, який би регламентував правовий статус ТОВ, як особливої організаційно-правової форми господарських товариств. Задля ефективної діяльності ТОВ дані зміни слід передбачити у чинному законодавстві України.

Висновки до розділу 2

Провівши аналіз виробничо-господарської діяльності та економічної ефективності ТОВ «Лубенський молочний завод», можна зробити наступні висновки.

Продукція випускається під ТМ «Гармонія» - добре знаний бренд серед українських споживачів. Асортимент товарів налічує понад 200 позицій. Щороку на технічне переобладнання заводу витрачають до 60% прибутку.

Аналіз техніко-економічних показників ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки показав тенденцію збільшення чистого доходу від реалізації продукції, собівартості реалізованої продукції, середньорічної вартості основних та оборотних засобів, валового прибутку, прибутку від операційної діяльності, прибутку до оподаткування, чистого прибутку, коефіцієнта оборотності оборотних коштів, продуктивності праці, рентабельності основних засобів та рентабельності виробництва та зменшення у 2022 році віддачі основних засобів та середньооблікової чисельності виробничо-промислового персоналу.

Сукупне майно підприємства складається з необоротних і оборотних активів у співвідношенні 30% на 70% відповідно. У 2021 році необоротні активи збільшились на 61,26% порівняно з 2020 роком за рахунок збільшення основних засобів на 22%, що може свідчити про купівлю нового обладнання і збільшення нематеріальних активів у 5 разів. У 2022 році необоротні активи збільшились на 24,48% порівняно з 2021 роком за рахунок збільшення основних засобів на 35%, але нематеріальні активи у 2022 році відповідно до балансу підприємства відсутні, що може бути пов'язано з їх продажем.

Оборотні активи за аналізований період також збільшились за рахунок збільшення запасів, дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, дебіторської заборгованості за розрахунками за виданими авансами, із внутрішніх розрахунків, а також за рахунок збільшення витрат майбутніх періодів. У цілому майно підприємства збільшилося, що є позитивним явищем і сприяє підвищенню платоспроможності підприємства.

Найбільшу питому вагу у структурі основних засобів у 2020-2022 роках складають машини та обладнання, друге місце займають будівлі та споруди, третє місце займають інші основні засоби виробничого призначення. Аналіз показників технічного стану основних засобів показав, що основні засоби не зношені і придатні для експлуатації в процесі господарської діяльності.

Аналіз структури витрат показав, що найбільшу питому вагу у структурі витрат підприємства займає собівартість реалізованої продукції. Другу позицію в структурі витрат підприємства у 2020-2022 роках займають витрати на збут. Решту займають адміністративні витрати, інші операційні витрати, фінансові витрати та інші витрати. Найбільшу питому вагу у структурі операційних витрат займають матеріальні затрати більше 80%.

Чисельність персоналу у 2022 році зменшилась на 19 осіб порівняно з 2021 роком за рахунок зменшення чисельності промислово-виробничого персоналу. Проаналізувавши якісний склад працівників за віком можна побачити, що на підприємстві найбільше працівників у віці 35-49 років. Проаналізувавши якісний склад працівників за статтю, можна побачити, що на підприємстві більше жінок, ніж чоловіків. Працівників із середньою спеціальною освітою більше, ніж з вищою освітою.

Проаналізувавши показники руху працівників підприємства, можна побачити, що ситуація є досить нестабільною. Звільнених працівників було більше, ніж прийнятих. Працівники звільнялися за порушення трудової дисципліни та за власним бажанням, що є негативним явищем, оскільки може свідчити про незадоволеність умовами праці і її оплатою, змістом роботи та відсутність кар'єрного росту. Плинність кадрів збільшилась, оскільки збільшилась кількість працівників, звільнених з власної ініціативи та за порушення трудової дисципліни, тому керівництву необхідно прийняти певні заходи для зниження плинності кадрів, наприклад, поліпшувати умови праці, морально-психологічний клімат у колективі, удосконалювати систему морального і матеріального заохочення.

Ефективність використання основних засобів покращилась, незважаючи на незначне зниження у 2022 році віддачі основних засобів.

Ефективність використання персоналу підвищилась, оскільки продуктивність праці збільшилась, а трудомісткість зменшилась, тобто збільшилась кількість продукції, виробленої одним працівником за одиницю робочого часу та зменшились затрати праці для виробництва одиниці продукції.

Проаналізувавши відносні показники економічної ефективності можна зробити висновки, що рентабельність активів і рентабельність підприємства були найвищими у 2022 році за рахунок того, що підприємство отримало більші прибутки, ніж у 2020 і 2021 роках. Рентабельність власного капіталу, рентабельність операційної діяльності, рентабельність продукції і рентабельність продажу у 2022 році зменшилась, оскільки збільшилась середньорічна вартість власного капіталу, операційні витрати, собівартість реалізованої продукції.

У структурі оборотних активів найбільшу питому вагу у 2020-2022 роках займає дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги. Друге місце у структурі оборотних коштів підприємства займає дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків. Третє місце у структурі оборотних коштів займають запаси.

ТОВ «Лубенський молочний завод» має достатньо оборотних активів для покриття поточних зобов'язань, оскільки коефіцієнт загальної ліквідності (покриття) та коефіцієнт швидкої ліквідності більші за рекомендоване значення. Підприємство залежить від кредиторів та не може покрити всі свої зобов'язання за рахунок власних коштів. Більшість показників ділової активності характеризують позитивну динаміку, що свідчить про підвищення ділової активності підприємства.

Ефективність використання оборотних коштів в цілому покращилась.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ТОВ «ЛУБЕНСЬКИЙ МОЛОЧНИЙ ЗАВОД»

3.1. Напрямки підвищення ефективності використання оборотних активів на ТОВ «Лубенський молочний завод»

Одним з основних факторів успіху будь-якого підприємства є здійснення ефективного використання його оборотних активів. Ефективність оборотних активів залежить від повноти реалізації заходів, спрямованих на забезпечення оптимальності їх використання та прискорення їх оборотності. Раціональна ефективна політика використання оборотних засобів створює необхідні умови для ефективної виробничо-господарської та фінансової діяльності підприємства [7, с. 57].

Ефективне використання оборотних активів є одним із першочергових завдань підприємства в сучасних умовах; забезпечується це прискоренням їхньої оборотності на всіх стадіях кругообігу [28, с. 186].

На етапі формування виробничих запасів: створення оптимальних обсягів виробничих запасів; застосування при формуванні виробничих запасів принципу оптимального співвідношення ціни та якості; поліпшення організації постачання, у тому числі через установлення чітких договірних умов та їх виконання, оптимальний вибір постачальників, налагодження роботи транспорту [37, с. 539].

У сфері виробництва: скорочення тривалості виробничого процесу; упровадження прогресивних ресурсозберігаючих технологій; зниження матеріало- і енергомісткості продукції; економне використання матеріальних ресурсів; комплексна переробка сировини та використання відходів; організація використання вторинних ресурсів; модернізація виробничої інфраструктури підприємства; формування системи мотивації за раціональне використання матеріальних ресурсів [37, с. 539].

У сфері обігу: удосконалення маркетингової діяльності підприємства; прискорення процесу реалізації готової продукції; стимулювання збуту продукції; удосконалення системи розрахунків за відвантажену продукцію; ефективне управління дебіторською заборгованістю; пошук оптимальних схем взаємодії з банківськими установами з приводу залучення коштів і здійснення розрахунків [37, с. 539].

Якщо говорити про поліпшення використання оборотних активів, не можна не сказати і про економічне значення економії оборотних фондів. Зниження питомих витрат сировини, матеріалів, палива забезпечує виробництву великі економічні вигоди. Воно, насамперед, дає можливість з даної кількості матеріальних ресурсів виробити більше готової продукції і тому виступає як одна із серйозних передумов збільшення масштабів виробництва. Економія матеріальних ресурсів у величезній мірі сприяє зниженню собівартості промислової продукції. Істотно впливаючи на зниження собівартості продукції, економія матеріальних ресурсів надає позитивний вплив і на фінансовий стан підприємства. Економічна ефективність поліпшення використання й економія оборотних фондів досить великі, оскільки вони впливають на всі сторони виробничої і господарської діяльності підприємства.

Ефективність використання оборотних активів характеризується швидкістю їхнього обертання, оборотністю. Чим менше вони затримуються на окремих стадіях, тим швидше завершується їхній кругообіг [7, с. 59].

Прискорення оборотності оборотних активів зумовлює: по-перше, збільшення обсягу продукції на кожну грошову одиницю поточних витрат підприємства; по-друге, вивільнення частини коштів і завдяки цьому створення додаткових резервів для розширення виробництва [31, с. 136].

Прискорення обертання оборотних активів призводить як до підвищення ефективності їх використання, так і зростання ефективності діяльності підприємства.

Підвищення ефективності використання оборотних активів є важливим завданням для підприємств, оскільки вони впливають на загальну

продуктивність і рентабельність підприємства. Розглянемо декілька напрямків, що можуть сприяти підвищенню ефективності використання оборотних активів на ТОВ «Лубенський молочний завод»:

1. Оптимізація запасів – один із ключових аспектів ефективного використання оборотних активів полягає в оптимізації рівня запасів. Підприємствам слід зосередитися на точному прогнозуванні попиту, управлінні запасами, зведенні запасів до мінімуму, оптимізації процесів постачання та замовлення товарів, а також на управлінні складськими запасами. Метою оптимізації запасів є забезпечення належного рівня запасів, щоб задовольняти попит споживачів, мінімізувати затрати на утримання запасів і уникнути недостачі або перенадмірного накопичення запасів.

Оптимізація запасів включає в себе такі етапи:

Планування попиту – для ефективно оптимізації запасів необхідно мати відповідні дані про попит на товари або матеріали. Це може включати аналіз історичних даних, врахування сезонності, трендів та інших факторів, що впливають на попит.

Управління запасами – запаси можна управляти за допомогою різних методів, таких як «Just-in-Time» (замовлення товарів саме в потрібний момент), «Economic Order Quantity» (економічна середня величина замовлення) та «ABC analysis» (аналіз важливості товарів).

Мінімізація затрат на утримання запасів – запаси вимагають витрат на зберігання, утримання, страхування і управління. Ці витрати можна знизити шляхом ефективного планування, зменшення зайвих запасів, оптимізації логістичних процесів і використання ефективних систем управління запасами.

Синхронізація з постачальниками – співпраця з постачальниками може допомогти забезпечити швидку доставку та зниження часу замовлення. Важливо побудувати ефективні відносини з постачальниками і розробити спільні стратегії постачання.

Використання технологій – використання спеціалізованих програмних засобів та інформаційних систем може значно полегшити процес оптимізації запасів. Такі системи дозволяють вести точний облік запасів, прогнозувати попит і планувати замовлення.

2. Зниження строків реалізації – важливо зосередитися на скороченні часу, необхідного для перетворення оборотних активів на грошові кошти. Це може бути досягнуто шляхом оптимізації процесів виробництва, постачання та реалізації товарів, впровадження ефективної логістики та підвищення оперативності управління.

3. Ефективне керування заборгованостями – управління платіжними строками та заборгованостями може позитивно вплинути на ефективність використання оборотних активів. Підприємства повинні зосередитися на зменшенні строків кредитування для клієнтів, моніторингу платежів, покращенні процесів стягнення заборгованостей та управлінні кредитними ризиками.

4. Покращення управління грошовими потоками – ефективне управління грошовими потоками дозволяє оптимізувати використання оборотних активів. Підприємства повинні звернути увагу на зменшення періодів простою грошових коштів, планування грошових потоків, ефективне управління рахунками та мінімізацію фінансових витрат.

5. Впровадження ефективних систем управління – використання сучасних інформаційних технологій та програмних засобів допомагає вдосконалити управління оборотними активами. Автоматизовані системи управління можуть покращити моніторинг, аналіз та контроль над оборотними активами, сприяючи більш ефективному їх використанню.

Отже, конкретними напрямками підвищення ефективності використання оборотних коштів на ТОВ «Лубенський молочний завод» є:

- встановлення прямих постійних взаємозв'язків з постачальниками;
- економія на нормах витрат сировини і матеріалів завдяки впровадженню прогресивних технологій у виробництво;

- уніфікація рецептури виробництва продукції та інтенсифікація виробничих процесів (скорочення тривалості виробничого циклу);
- зменшення тривалості циклу виробництва основної продукції за рахунок застосування нової техніки і технології, підвищення продуктивності праці, норм витрат ресурсів, зменшення часу перебування в заділах деталей, складальних одиниць;
- скорочення залишків нереалізованої продукції через прискорення реалізації, підвищення ефективності роботи служби маркетингу, удосконалення розрахунків, поліпшення комплектності поставчань;
- управління дебіторською заборгованістю;
- удосконалення та розширення асортименту продукції і підвищення якості виробів.

3.2. Економічне обґрунтування введення нового продукту

Проаналізувавши ефективність використання оборотних активів на ТОВ «Лубенський молочний завод», можна побачити, що ефективність використання оборотних активів підвищилась, тому для підвищення конкурентоздатності підприємства та ефективності його діяльності можна розширити асортимент йогуртів, ввівши новий смак.

Ключовим моментом у завоюванні позицій на ринку щодо численних конкурентів є своєчасне оновлення асортименту, підготовка і організація виробництва нових видів продукції.

Ринок молока та молочних продуктів є однією із найважливіших складових агропродовольчого ринку. Від його розвитку залежить забезпечення населення України життєво необхідними продуктами харчування, що виробляються з молока. На сьогодні виробництво молока і молокопродуктів в Україні є одним із найбільш перспективних напрямів розвитку в аграрному секторі [80, с. 251].

Продукція молочної промисловості користується попитом майже всім населенням світу. Сучасний ринок продуктів раціонального харчування займає

велику частину з молочних виробів. Завдяки правильному харчуванню та популярності здорового способу життя, ринок молочних продуктів збільшується завдяки великій кількості обсягів продажу, розширеній кількості асортименту продукції та засобам масової інформації [80, с. 251].

Йогурт – це кисломолочний продукт з підвищеним вмістом сухих знежирених речовин молока, вироблений з використанням суміші заквашувальних мікроорганізмів [78].

Високий вміст білків і оптимальне співвідношення природного кальцію та фосфору зумовлюють надзвичайну корисність йогуртів з точки зору раціонального харчування. Крім того, зважаючи на стабільний попит, вони виступають товаром, що добре продається і забезпечує високу рентабельність як виробникам, так і торговельним компаніям [78].

Сьогодні саме йогурт помітно витіснив багато інших кисломолочних продуктів. Враховуючи ринкові дослідження, слід зазначити, що попит на цей продукт самий стабільний і він постійно зростає [78].

Основними показниками конкурентоспроможності, які найбільше впливають на вибір йогурту споживачами є його смакові характеристики, корисність та поживність продукту [78].

Нині український ринок йогуртів практично задовольняє існуючий споживчий попит на цю продукцію. Конкуренція на вітчизняному ринку йогуртів досить жорстка, але якість, на жаль, поки що не є головним засобом у боротьбі за українського споживача. Про це свідчать результати товарознавчої оцінки якості йогуртів п'яти найвідоміших торгових марок. З метою підвищення гарантій щодо забезпечення якості йогуртів доцільно підсилити відповідальність виробників та державний контроль за виробництвом і дотриманням встановлених вимог до показників якості йогуртів [78].

Результати маркетингових досліджень показали, що більш за всіх йогурти купують споживачі у віці від 25 до 40 років (30 %) та від 18 до 25 років (27%). Рівень прибутку у потенціальних споживачів загалом середній, це 55% всіх

опитаних. Що стосується роду занять, то 45% споживачів йогуртів – працюючі, 38% – студенти, 12% – школярі, 5% – непрацюючі. Зазвичай споживачі купують йогурти у супермаркетах (42% опитаних, у звичайних продовольчих магазинах (34%), в універсалах, міні-маркетах (19%), у кіоску – лише 4%, а на ринку – тільки 1%. Найбільше споживачів купують йогурти 1 раз на тиждень – 30%, щодня купують 18%, 28% купують йогурти декілька раз на тиждень, 14% – один раз на місяць, а останні 10% купують йогурти кілька раз на місяць. Найважливішими факторами при виборі йогуртів для споживачів є якість (40%), смак (23%), дизайн упаковки (13%), ціна (15%), реклама (9%) [70, с. 145].

Питні йогурти в липні 2020 року збільшили свою частку на 1,28% по відношенню до липня минулого року, до 23,22%. Густі йогурти зайняли 10,23% ринку кисломолочних продуктів за сумою продажів за липень 2020 року, ряжанка – 5,72%, закваска – 5,68% [48].

Розподіл ринку кисломолочних продуктів представлений на рис. 3.2.

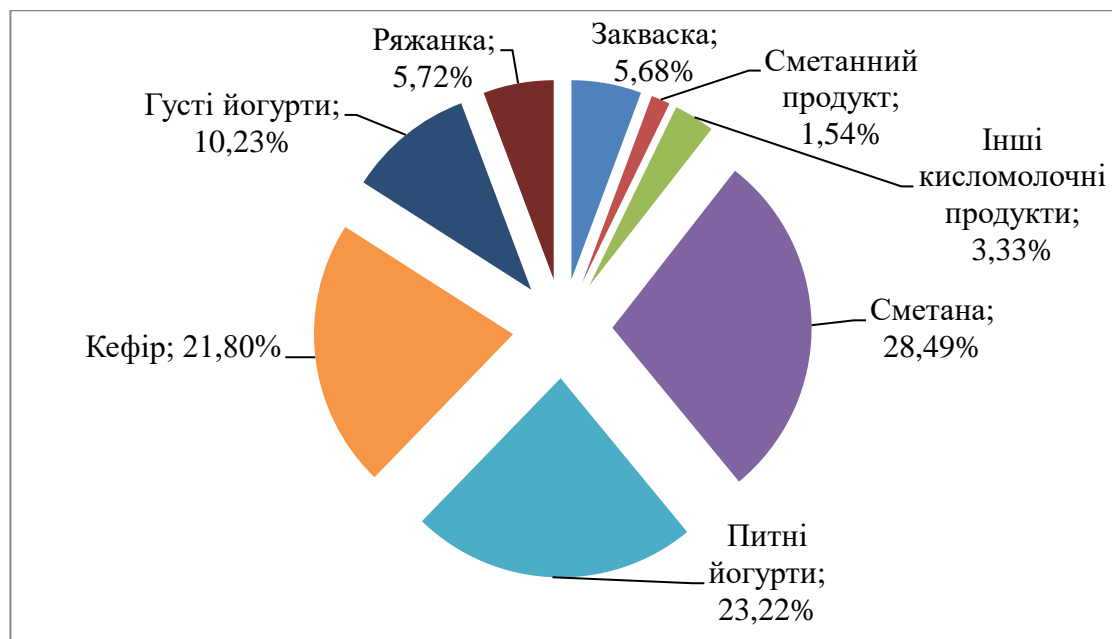

Рис. 3.2. Розподіл ринку кисломолочних продуктів, липень 2022 рік

Складено: автором за основи [48]

Йогурти – категорія кисломолочних продуктів, яка постійно розвивається. Розрізняють два основних види йогуртів – питні йогурти та густі. Обсяг продажів питних йогуртів на вітчизняному ринку більш ніж в 2 рази перевищує продаж густих йогуртів [48].

Виробництво йогуртів в Україні характеризується високою концентрацією, оскільки більше половини продажів цього продукту у вітчизняних мережах забезпечує виробництво компанії «Danone Україна». Також до п'ятірки лідерів з виробництва йогуртів входять «Вімм-Білл-Данн Україна», «Лакталіс Україна», «Придніпровський МК», «Західна молочна група» [48].

Лідер з продажу в категорії питні йогурти залишається незмінним і найближчим часом навряд чи знайдуться компанії, які зможуть його потіснити, це «Danone Україна». У липні 2020 року обсяг продажів цієї компанії в категорії питні йогурти склав 31,63 млн. грн. Частка компанії на вітчизняному ринку становить 37,1%. Друге місце з упевненістю займає «Вімм-Білл-Данн Україна» з часткою ринку в 16,8%, в липні продажі цієї компанії в мережах в грошовому вираженні склали 14,31 млн. грн. Трійку лідерів замикає «Придніпровський МК», його частка становить 8,1% на ринку питних йогуртів. Продажі продукції компанії через мережевий роздріб в липні 2022 року склали 6,88 млн. грн. Четверте і п'яте місце займають «Західна молочна група» і «Молочний Альянс» відповідно. Продажі «Західної молочної групи» склали 6,07 млн. грн., частка на ринку – 7,1%. Група компаній «Молочний Альянс» займає 6,3% від вітчизняного ринку питних йогуртів, сума продажів в національних мережах України становить 5,32 млн. грн. [48].

Розподіл ринку питних йогуртів по виробникам представлений на рис. 3.3.

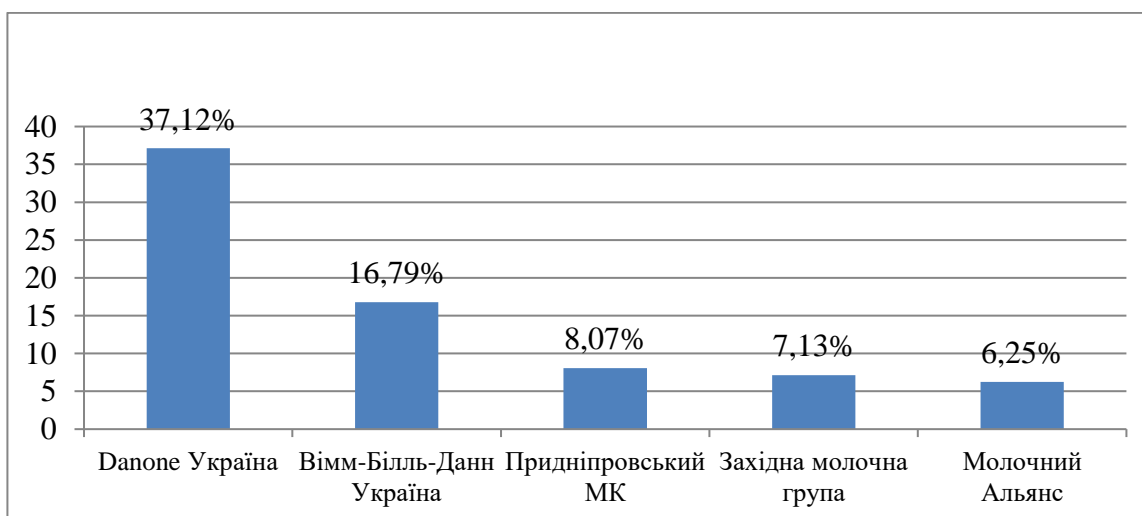

Рис. 3.3. Розподіл ринку питних йогуртів по виробникам

Складено: автором за основи [48]

Обсяг продажів категорії густі йогурти на порядок менше, ніж питних. Так частка густих йогуртів в структурі кисломолочних продуктів, що реалізуються через мережевий роздріб, в липні 2020 року склала 10,23%, в той час як питних 23,22%.

Серед виробників густих йогуртів беззастережне лідерство утримує компанія «Danone Україна» з часткою ринку в 74,29%. Продажі компанії в національних мережах України в липні 2020 року склали 27,88 млн. грн. Ось уже два місяці поспіль друге місце з продажу в мережах займає виробник «Лакталіс Україна» з часткою ринку в 10,9% і продажами в 4,08 млн. грн. «Придніпровський МК», який ще в травні цього року займав другу строчку в рейтингу Топ-5 виробників густих йогуртів, опустився на 3 позицію, скоротивши частку в нац. мережах до 4,4%. Сума продажів компанії за липень склала 1,64 млн. грн. Продукція під власними торговими марками мереж становить 2,95% всього ринку густих йогуртів і займає четверте місце. Продажі Private Label за липень 2020 року склали 1,11 млн. грн. Компанія «Вімм-Білл-Данн Україна» замикає п'ятірку лідерів продажів в мережах з часткою ринку в 2,75% і продажами в 1,03 млн. грн. [48].

Розподіл ринку густих йогуртів по виробникам представлений на рис. 3.4.

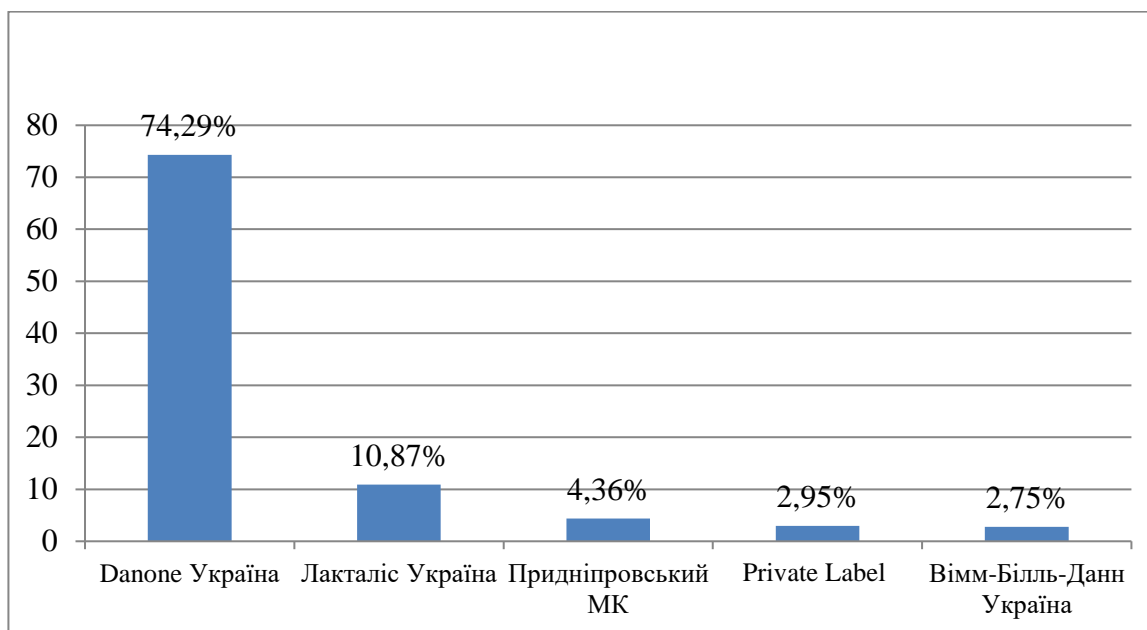

Рис. 3.4. Розподіл ринку густих йогуртів по виробникам

Складено: автором за основи [48]

Найбільшим експортером йогуртів у першому кварталі 2020 року стало ДП Фуд Майстер, частка якого в зарубіжних постачаннях складає 65% в натуральному вираженні. На другому місці з часткою 15% – Комбінат Придніпровський. На третьому місці – Херсонський міський молокозавод французької групи Danone з часткою 14%. Замикає список лідерів компанія Інтер Фуд, що входить до групи компаній Терра Фуд, з питомою вагою експорту 6% [78].

За даними маркетингового дослідження «Ринок йогуртів», практично весь експорт українського йогурту здійснювався у дві країни: Молдову (71%) та Грузію (23%). Рейтинг ринків збуту йогуртів в першому кварталі 2020 року: Молдова, Грузія, Вірменія, Азербайджан, Об'єднані Арабські Емірати [51].

Більше 2/3 всіх імпортних поставок на український ринок йогуртів в 2020 році здійснювалися з Польщі (77%). Ще 8% продукції було завезено з Франції, і 7% – з Греції [78].

Ринок йогуртів в Україні – один з тих, які найбільш швидко розвиваються, і йогурти, як продукт харчування, отримують у нас все більшої популярності. Частка питних йогуртів перевищує частку густих йогуртів в структурі споживання більш ніж в два рази.

У сегменті фруктових йогуртів в Україні найбільшу частку традиційно займає полуничний смак (близько 25% від загального споживання). Що стосується категорії чистих йогуртів, без наповнювача, то в багатьох європейських країнах їм належить майже половина ринку [78].

Для виробника йогурт – це продукт, з невисокою собівартістю, що приносить великі обсяги прибутку. Йогурт – продукт з невисоким вмістом молока, що дозволяє використовувати для його виробництва невелику кількість, але якісного молока. До того ж, даний продукт дає виробнику неосяжні можливості розширення асортиментних позицій [45].

ТОВ «Лубенський молочний завод» має такі види йогуртів: йогурт «Чорниця», йогурт «Манго», йогурт «Персик та сік маракуйї», йогурт «Вишня-ревінь», йогурт «Льон-ваніль», йогурт «Курага-лісовий горіх – злаки, йогурт «Кіноа – зернята» йогурт «Вишня – гранат» йогурт класичний, йогурт

безлактозний, йогурт «Грецький, йогурт з ароматом полуниці, йогурт з ароматом персика, йогурт зі смаком вишні та чорної смородини.

Для більшої конкурентоспроможності та розвитку підприємства в цілому, ми пропонуємо ввести новий смак «йогурт з грушею та злаками» для збільшення прибутковості, а отже і результативності та економічної ефективності діяльності ТОВ «Лубенський молочний завод».

Йогурт буде зроблений з натуральних інгредієнтів, без ароматизаторів. Це поєднання високих смакових властивостей з корисними якістьми молочного продукту. Для покращення споживних властивостей йогурт буде зроблений на основі натурального грушевого пюре та злаків. Груша містить багато корисних речовин і вітамінів. Від інших фруктів груша відрізняється поживністю, що у поєднанні з низькою калорійністю робить її одним з найбільш корисних фруктів. Йогурт зі злаками вважається найкориснішим з подібних кисломолочних продуктів. Користь йогурту зі злаками полягає в наявності великої кількості вітамінів, мінералів та інших речовин, важливих для нормальної діяльності організму.

Йогурт буде не питним, але не дуже густим, тому при бажанні його можна споживати і з іншою їжею, зокрема з пластівцями. Упаковка, в якій знаходиться сам йогурт буде картонною, до якої зверху буде прикріплена ложка для того, щоб його можна було брати в дорогу.

Упаковка не міститиме дуже кольорових малюнків, акцент буде зроблений на натуральності всіх компонентів, які входять до складу йогурту. Тож це буде світло-голуба упаковка з зображенням груші та злаків. Все це оформлення буде мати природний характер. Вторинна упаковка – картонні ящики. Таким чином, продукція буде цілком придатна і зручна для цілей транспортування.

Якщо інші йогурти містять багато консервантів, які негативно впливають на кишковий тракт людини та мають у своєму складі шматочки фруктів, які можуть бути консервованими або замороженими, то новий йогурт цього не міститиме. Ще однією перевагою такого йогурту є те, що його можна споживати маленьким дітям, адже він корисний.

Йогурт буде розфасовуватися порціями по 200 грам. Термін придатності нерозкритої упаковки з дати виробництва до 14 днів при температурі +4 до +6°C.

Отже, незважаючи на асортимент йогуртів на сьогоднішній день, який вражає своєю різноманітністю та широтою, новий йогурт зможе бути конкурентоспроможним на вітчизняному ринку молочних продуктів.

Збут продукції буде здійснюватися за допомогою реалізації товарів, як оптовим покупцям, так і через власну торговельну мережу. Основними каналами розподілу виробленого продукту будуть:

1. Підприємство-виробник → Оптова торгівля → Роздрібна торгівля → Споживач;

2. Підприємство-виробник → Споживач;

Даний проект потребує заходів щодо просування і закріплення продукту на ринку. Одним з основних способів просування товару на ринок буде реклама. Інформацію споживачам про новий продукт буде надано за допомогою реклами на телебаченні та реклами в Інтернеті (банерна реклама).

Вартість розміщення реклами на ТБ буде постійно падати або зростати за рахунок того, що попит постійно змінюється, і це залежить від пори року або, навіть, просто часу доби. Вартість реклами на популярних каналах коштує від 7000 до 100000 за 30 секунд в залежності від часу доби і рейтингу програми, фільму під час яких буде транслюватися реклама. Вартість банера на місяць на популярних сторінках становить від 5000 грн. На всю рекламу планується витратити $20000 * 30 * 3 = 1800000$ грн.

На підприємстві підбір і розстановка кадрів здійснюється з урахуванням індивідуальних професійно-кваліфікаційних якостей працівника, складності і відповідальності роботи. У цеху з виробництва йогурту буде зайнято 8 робітників, з них: 5 робітників, зайняті виробництвом продукції і 3 робітники, зайняті обслуговуванням устаткування і робочих місць з місячним окладом 10200 грн. та 1 технолог з місячним окладом 11100 грн.

Оскільки підприємство випускає йогурти з різними смаками, то для виробництва нового йогурту воно має технологічне устаткування. За даними

планово-економічного відділу щомісячна сума амортизаційних відрахувань становить 9663 грн.

Добова потужність технологічного устаткування – 5000 кг. Витрати електроенергії на 1 кг йогурту становлять 0,34 грн.

Вартість сировини і матеріалів на 1 кг йогурту представлені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Вартість сировини і матеріалів на 1 кг йогурту

Сировина і матеріали для йогурту	Ціна, грн.
Молоко коров'яче незбиране	7,6
Молоко коров'яче знежирене	6,5
Закваски чистих культур молочнокислих мікроорганізмів	4,3
Груша	3,1
Злаки	2,7
Фруктоза кристалічна	1,3
Пектин	1,4
Картонна упаковка	0,6
Ложка	0,5
Усього	28

Джерело: складено автором за даними проекту

Собівартість 1 кг нового продукту представлена в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Собівартість 1 кг нового продукту

Стаття калькуляції	Сума поточних витрат за місяць, грн.	Сума поточних витрат у розрахунку на 1 кг
Сировина і матеріали	$28 \cdot 5000 \cdot 22 = 3080000$	28
Електроенергія	$0,34 \cdot 5000 \cdot 22 = 37400$	0,34
Заробітна плата робітників	$8 \cdot 10200 = 81600$	$81600 : (5000 \cdot 22) = 0,74$
Нарахування на заробітну плату робітників	$0,22 \cdot 81600 = 17952$	$17952 : (5000 \cdot 22) = 0,163$
Амортизаційні відрахування за основними засобами	9663	$9663 : (5000 \cdot 22) = 0,09$

Стаття калькуляції	Сума поточних витрат за місяць, грн.	Сума поточних витрат у розрахунку на 1 кг
Загальновиробничі витрати: – заробітна плата технолога	11100	$11100 : (5000 \cdot 22) = 0,1$
– нарахування на заробітну плату технолога	$0,22 \cdot 11100 = 2442$	$2442 : (5000 \cdot 22) = 0,02$
Усього	3240157	29,45

Джерело: складено автором за даними проекту

Собівартість 200 г нового продукту представлена в табл. 3.3

Таблиця 3.3

Собівартість 200 г нового продукту

Стаття калькуляції	Витрати на 200 г, грн.
Сировина і матеріали	11,2
Електроенергія	0,14
Заробітна плата робітників	0,3
Нарахування на заробітну плату робітників	0,07
Амортизаційні відрахування: за основними засобами	0,04
Загальновиробничі витрати: – заробітна плата технолога	0,04
– нарахування на заробітну плату менеджера	0,008
Виробнича собівартість	11,78
Адміністративні витрати	0,78
Витрати на збут	1,17
Повні витрати	13,73

Джерело: складено автором за даними підприємства

Вартість адміністративних витрат приймаємо в розмірі 10% від виробничої собівартості. Адміністративні витрати = $11,78 \times 0,1 = 1,18$ грн.

Витрати на збут приймаємо в розмірі 15% від виробничої собівартості.

Витрати на збут = $11,78 \times 0,15 = 1,77$ грн.

Відпускна ціна без ПДВ = Повна собівартість продукції + Прибуток підприємства

Прибуток підприємства = Повна собівартість продукції \times Рентабельність продукції

Рентабельність одиниці продукції, що виготовляється на підприємстві складає 30%.

Прибуток підприємства = $13,73 \times 0,25 = 3,43$ грн.

Відпускна ціна без ПДВ = $13,73 + 3,43 = 17,16$ грн.

Відпускна ціна з ПДВ = Відпускна ціна без ПДВ + ПДВ

ПДВ = Відпускна ціна без ПДВ × Ставка ПДВ / 100 = 17,16 × 0,2 = 3,43 грн.

Відпускна ціна з ПДВ = 17,16 + 3,43 = 20,6 грн.

Роздрібна ціна товару = Відпускна ціна з ПДВ + Торговельна націнка

Торговельна націнка = Відпускна ціна з ПДВ × Відсоток торговельної націнки = 20,6 × 0,12 = 2,47 грн.

Роздрібна ціна товару = 20,6 + 2,47 = 23 грн.

Результати розрахунків представлені в табл. 3.4

Таблиця 3.4

Розрахунок роздрібної ціни йогурту, за 200 г

Показники	Значення показника
Повні витрати, грн.	13,73
Рентабельність, %	25
Прибуток, грн.	3,43
Відпускна ціна без ПДВ	17,16
ПДВ	3,43
Відпускна ціна з ПДВ за 400 г	20,6
Торговельна націнка, %	12
Роздрібна ціна 200 г йогурту, грн.	23

Джерело: складено автором за даними проекту

Прогнозується у 2023 році виготовити та реалізувати 2000 тис. упаковок,

Ціна за 1 упаковку (200 г) у 2023 році становитиме 23 грн.

Чистий дохід від реалізації становитиме $2000 \cdot 23 = 46000$ тис. грн

Розраховуємо чистий прибуток від реалізації проекту, який одержить підприємство в 2023 році (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Прогнозований чистий прибуток в результаті реалізації проекту

Показники	Проект
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	46000
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	$11,78 \cdot 2000 = 23560$

Показники	Проект
Валовий прибуток, тис. грн.	$46000 - 23560 = 22440$
Адміністративні витрати, тис. грн.	$1,18 \cdot 2000 = 2360$
Витрати на збут, тис. грн.	$(1,77 \cdot 2000) + 1800 = 5340$
Прибуток до оподаткування, тис. грн.	$22440 - 2360 - 5340 = 14740$
Ставка податку на прибуток, 18%	$14740 \cdot 0,18 = 2653,2$
Чистий прибуток, тис. грн.	$14740 - 2653,2 = 12086,8$

Джерело: складено автором за даними проекту

З таблиці 3.6 можна побачити, що при реалізації проекту підприємство буде мати чистий прибуток від впровадження нового виду йогурту зі смаком груші та злаків у розмірі 12086,8 тис. грн. що свідчить про ефективність запропонованого заходу.

Даний проект фінансується виключно за рахунок власних коштів ТОВ «Лубенський молочний завод» за рахунок прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства.

3.3. Вплив запропонованого заходу на основні показники діяльності підприємства

Проведемо вплив впровадження проекту введення нового продукту на основні фінансові показники та показники ефективності діяльності підприємства.

Розраховуємо вплив запропонованого заходу на фінансові результати діяльності підприємства (табл. 3.6).

З таблиці 3.7 можна зробити висновок, що відбулось збільшення всіх показників після впровадження проекту. Чистий прибуток зріс на 12086,8 тис. грн. або на 4,76%.

Зміна чистого прибутку до і після впровадження проекту представлена на рис. 3.5.

Таблиця 3.6

Вплив провадження проекту на основні фінансові показники діяльності підприємства

Показник	Фактичне значення, тис. грн.			Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %
	До впровадження проекту 2022 рік	Фінансові результати проекту	Після впровадження проекту		
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
Чистий дохід від реалізації продукції	3202072	46000	3247772	46000	1,44
Собівартість реалізованої продукції	2342351	23560	2365911	23560	1,01
Валовий прибуток	252970	22440	275410	22440	8,87
Адміністративні витрати	26531	2360	28891	2360	8,90
Витрати на збут	446501	5340	451841	5340	1,20
Прибуток до оподаткування	309559	14740	324299	14740	4,76
Чистий прибуток	253732	12086,8	265819	12086,8	4,76

Джерело: складено автором за даними підприємства та проекту

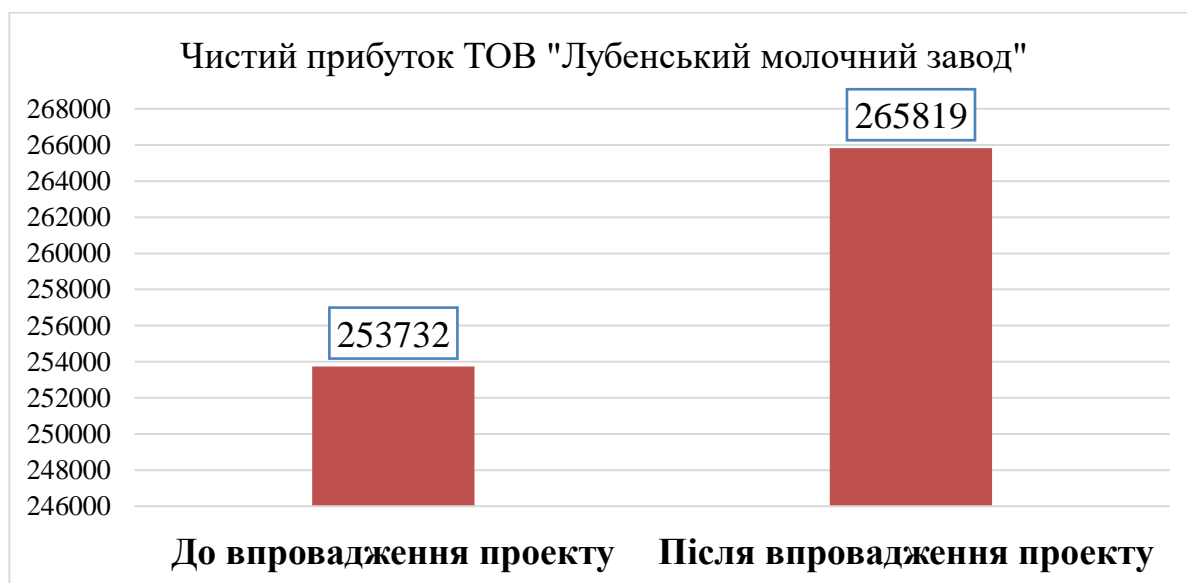

Рис. 3.5. Зміна чистого прибутку до і після впровадження проекту

Джерело: побудовано автором за даними таблиці 3.7.

Розраховуємо як запропонований проект вплине на показники ефективності діяльності підприємства, при умовно незмінних середньорічної вартості основних засобів та середньорічної вартості оборотних коштів.

Зміна показників ефективності використання основних засобів підприємства представлена в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Зміна показників ефективності використання основних засобів ТОВ

«Лубенський молочний завод»

Показник	Од. виміру	Фактичне значення		Абсолютне відхилення	Відносне відхилення, %
		До впровадження проекту	Після впровадження проекту		
Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн.	3202072	3247772	46000	1,44
Середньорічна вартість основних засобів	тис. грн.	252970	252970	0	0,00
Чистий прибуток	тис. грн.	253732	265819	12086,8	4,76
Віддача основних засобів	грн./грн.	12,66	12,84	0,18	1,44
Місткість основних засобів	грн./грн.	0,08	0,08	-0,0011	-1,42
Рентабельність основних засобів	%	100,30	105,08	4,78	x

Джерело: складено автором за даними підприємства та проекту

З таблиці 3.8 бачимо, що після впровадження проекту віддача основних засобів збільшилась на 0,18 грн або на 1,44%, це говорить про збільшення кількості виробленої продукції з 1 грн., вкладеної в основні засоби. Місткість основних засобів зменшилась на 1,42%, це означає, що підприємству потрібно буде вкладати в основні виробничі засоби менше, для того щоб отримати необхідний обсяг продукції. Рентабельність основних засобів збільшилась на 4,78 в.п, це означає, що збільшилась частка прибутку від вартості основних

засобів. Це свідчить про підвищення ефективності використання основних засобів.

Зміна показників ефективності використання оборотних коштів підприємства представлена в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

**Зміна показників ефективності використання оборотних коштів
ТОВ «Лубенський молочний завод»**

Показник	Од. виміру	Фактичне значення		Абсолютне відхилення	Відносне відхилення, %
		До впровадження проекту	Після впровадження проекту		
Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн.	3202072	3247772	46000	1,44
Середньорічна вартість оборотних коштів	тис. грн.	491970	491970	0	0,00
Чистий прибуток	тис. грн.	253732	265819	12086,8	4,76
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	обертів	6,51	6,60	0,0935	1,44
Тривалість обертання оборотних коштів	днів	55,32	54,53	-0,78	-1,42
Рентабельність оборотних коштів	%	51,57	54,03	2,46	x
Коефіцієнт закріплення оборотних коштів	грн.	0,154	0,151	0,002	-99,9

Джерело: складено автором за даними підприємства проекту

З таблиці 3.9 бачимо, що після впровадження проекту коефіцієнт обертання оборотних коштів збільшився на 1,44 оберти, тобто оборотні кошти зробили більше оборотів і краще використовувались. Тривалість обороту оборотних коштів зменшилась, тобто оборотні кошти краще використовуються. Рентабельність оборотних коштів збільшилась на 2,46 в.п, це означає, що

збільшилась частка прибутку від вартості оборотних коштів. Коефіцієнт закріплення оборотних коштів зменшився, тобто зменшилась кількість оборотних коштів, яка необхідна для виготовлення і реалізації продукції вартістю в 1 грн. Це свідчить про підвищення ефективності використання оборотних коштів.

Зміна відносних показників ефективності діяльності підприємства представлена в табл. 3.9.

Таблиця 3.9

**Зміна відносних показників ефективності діяльності
ТОВ «Лубенський молочний завод»**

Показник	Фактичне значення		Абсолютне відхилення
	До впровадження проекту	Після впровадження проекту	
Рентабельність активів (за прибутком до оподаткування), %	28,41	29,27	0,86
Рентабельність активів (за чистим прибутком)	23,29	24	0,71
Рентабельність продукції, %	13,22	13,49	0,27
Рентабельність продажу, %	20,40	20,57	0,17
Рентабельність підприємства, %	25,07	25,78	0,71

Джерело: складено автором за даними підприємства та проекту

З таблиці 3.10 бачимо, що після впровадження проекту рентабельність активів збільшилась, тобто ефективність використання всіх активів підприємства збільшилась. Рентабельність продукції збільшилась, це означає, що ефективність реалізації продукції збільшилась. Рентабельність продажу збільшилась, це означає, що ефективність виробничої діяльності підприємства підвищилась. Рентабельність підприємства також збільшилась, тобто загальна ефективність діяльності підприємства підвищилась.

Отже, можна зробити висновок, що відбулось збільшення всіх показників, що свідчить про покращення ефективності діяльності ТОВ «Лубенський молочний завод».

Висновки до розділу 3

Проаналізувавши напрями підвищення ефективності використання оборотних активів, можна зробити наступні висновки:

Нами виділено наступні напрями підвищення ефективності використання оборотних коштів на ТОВ «Лубенський молочний завод»:

- встановлення прямих постійних взаємозв'язків з постачальниками;
- економія на нормах витрат сировини і матеріалів завдяки впровадженню прогресивних технологій у виробництво;
- уніфікація рецептури виробництва продукції та інтенсифікація виробничих процесів (скорочення тривалості виробничого циклу);
- зменшення тривалості циклу виробництва основної продукції за рахунок застосування нової техніки і технології, підвищення продуктивності праці, норм витрат ресурсів, зменшення часу перебування в заділах деталей, складальних одиниць;
- скорочення залишків нереалізованої продукції через прискорення реалізації, підвищення ефективності роботи служби маркетингу, удосконалення розрахунків, поліпшення комплектності поставань;
- управління дебіторською заборгованістю;
- удосконалення та розширення асортименту продукції і підвищення якості виробів.

Підвищення ефективності використання оборотних активів ТОВ «Лубенський молочний завод» відбулось за рахунок введення нового йогурту, який дасть змогу розширити вже існуючий асортимент продукції, що дозволить охопити більше коло споживачів і це призведе до отримання більшого чистого доходу від реалізації продукції, внаслідок чого покращиться ефективність

використання оборотних активів підприємства. На основі проведених розрахунків можна зробити висновок, що даний проект позитивно вплине на фінансові результати підприємства. Після впровадження проекту ефективність використання основних засобів, оборотних коштів підвищиться, а також збільшаться відносні показники ефективності діяльності ТОВ «Лубенський молочний завод».

ВИСНОВКИ

Дослідження сукупності теоретичних, методичних та практичних засад аналізу ефективності використання оборотних активів підприємства дозволило сформулювати висновки, які висвітлюють вирішення основних завдань кваліфікаційної роботи відповідно до поставленої мети.

Проведені дослідження засвідчили, що в сучасних наукових джерелах не існує єдиного визначення економічної сутності оборотних активів. Використовуються різні поняття (оборотні активи, оборотні кошти, оборотний капітал, поточні активи, оборотні фонди, оборотні засоби та ін.), різні терміни та визначення виступають як синоніми або використовуються не завжди коректно.

Запропоновано розглядати оборотні активи підприємства як сукупність матеріальних і фінансових активів, які шляхом структурної трансформації здійснюють безперервний кругообіг форм вартості з метою постійного відновлення процесу виробництва, одержання прибутку, підтримки нормальної ліквідності підприємства і повинні повністю використовуватися протягом одного календарного року або операційного циклу.

Узагальнюючи характеристику усіх зазначених класифікацій на основі виділених різними вченими-економістами груп оборотних активів та власного бачення щодо відношення класифікаційних ознак до оборотних активів та оборотного капіталу, здійснимо їх перерозподіл. Зазначимо, що до виділених класифікаційних ознак оборотних активів відносяться класифікації за видами; залежно від участі в кругообігу; за характером участі в операційному процесі; залежно від методів планування, принципів організації та регулювання; за часом перебування в кругообігу; за ступенем ліквідності; за формою функціонування; за ступенем захищеності від інфляції. До класифікаційних ознак ідентифікації оборотного капіталу відносяться кваліфікації за характером фінансових джерел формування; за періодом функціонування; за ризиком вкладення.

На даний час існує досить багато методів оцінювання ефективності використання оборотних коштів. Найбільш поширені та відомі методи є метод

коефіцієнтів; нормування. Кожен із вище перерахованих методів має свої переваги та недоліки, тому варто використовувати при дослідженні ефективного використання оборотних коштів не один, а декілька методів, для отримання максимально достовірного результату.

Коефіцієнтний метод дає змогу розрахувати показники, які характеризують стан оборотних коштів. Дана система показників оборотності оборотних коштів дозволяє визначити відхилення фактичного стану оборотних коштів від бажаного. За допомогою визначених показників можна вплинути на фактори, які впливають на ефективність використання оборотних коштів.

Нормування оборотних коштів промислових підприємств означає визначення їх потреби і залежить від різних факторів: умов постачання товарно-матеріальних цінностей, організації процесу виробництва, умов реалізації готової продукції.

Провівши аналіз виробничо-господарської діяльності та економічної ефективності ТОВ «Лубенський молочний завод», можна зробити наступні висновки.

Аналіз техніко-економічних показників ТОВ «Лубенський молочний завод» за 2020-2022 роки показав тенденцію збільшення чистого доходу від реалізації продукції, собівартості реалізованої продукції, середньорічної вартості основних та оборотних засобів, валового прибутку, прибутку від операційної діяльності, прибутку до оподаткування, чистого прибутку, коефіцієнта оборотності оборотних коштів, продуктивності праці, рентабельності основних засобів та рентабельності виробництва та зменшення у 2022 році віддачі основних засобів та середньооблікової чисельності виробничо-промислового персоналу.

Сукупне майно підприємства складається з необоротних і оборотних активів у співвідношенні 30% на 70% відповідно. У 2021 році необоротні активи збільшились на 61,26% порівняно з 2020 роком за рахунок збільшення основних засобів на 22%, що може свідчити про купівлю нового обладнання і збільшення нематеріальних активів у 5 разів. У 2022 році необоротні активи збільшились на

24,48% порівняно з 2021 роком за рахунок збільшення основних засобів на 35%, але нематеріальні активи у 2022 році відповідно до балансу підприємства відсутні, що може бути пов'язано з їх продажем.

Найбільшу питому вагу у структурі основних засобів у 2020-2022 роках складають машини та обладнання, друге місце займають будівлі та споруди, третє місце займають інші основні засоби виробничого призначення. Аналіз показників технічного стану основних засобів показав, що основні засоби не зношені і придатні для експлуатації в процесі господарської діяльності.

У структурі оборотних активів найбільшу питому вагу у 2020-2022 роках займає дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги. Друге місце у структурі оборотних коштів підприємства займає дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків. Третє місце у структурі оборотних коштів займають запаси.

Аналіз структури витрат показав, що найбільшу питому вагу у структурі витрат підприємства займає собівартість реалізованої продукції. Другу позицію в структурі витрат підприємства у 2020-2022 роках займають витрати на збут. Решту займають адміністративні витрати, інші операційні витрати, фінансові витрати та інші витрати. Найбільшу питому вагу у структурі операційних витрат займають матеріальні затрати більше 80%.

Чисельність персоналу у 2022 році зменшилась на 19 осіб порівняно з 2021 роком за рахунок зменшення чисельності промислово-виробничого персоналу. Проаналізувавши якісний склад працівників за віком можна побачити, що на підприємстві найбільше працівників у віці 35-49 років. Проаналізувавши якісний склад працівників за статтю, можна побачити, що на підприємстві більше жінок, ніж чоловіків. Працівників із середньою спеціальною освітою більше, ніж з вищою освітою.

Проаналізувавши показники руху працівників підприємства, можна побачити, що ситуація є досить нестабільною. Звільнених працівників було більше, ніж прийнятих. Працівники звільнялися за порушення трудової дисципліни та за власним бажанням, що є негативним явищем, оскільки може

свідчити про незадоволеність умовами праці і її оплатою, змістом роботи та відсутність кар'єрного росту. Плинність кадрів збільшилась, оскільки збільшилась кількість працівників, звільнених з власної ініціативи та за порушення трудової дисципліни, тому керівництву необхідно прийняти певні заходи для зниження плинності кадрів, наприклад, поліпшувати умови праці, морально-психологічний клімат у колективі, удосконалювати систему морального і матеріального заохочення.

Ефективність використання основних засобів покращилась, незважаючи на незначне зниження у 2022 році віддачі основних засобів.

Ефективність використання персоналу підвищилась, оскільки продуктивність праці збільшилась, а трудомісткість зменшилась, тобто збільшилась кількість продукції, виробленої одним працівником за одиницю робочого часу та зменшились затрати праці для виробництва одиниці продукції.

Проаналізувавши відносні показники економічної ефективності можна зробити висновки, що рентабельність активів і рентабельність підприємства були найвищими у 2022 році за рахунок того, що підприємство отримало більші прибутки, ніж у 2020 і 2021 роках. Рентабельність власного капіталу, рентабельність операційної діяльності, рентабельність продукції і рентабельність продажу у 2022 році зменшилась, оскільки збільшилась середньорічна вартість власного капіталу, операційні витрати, собівартість реалізованої продукції.

Оборотні активи за аналізований період також збільшились за рахунок збільшення запасів, дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, дебіторської заборгованості за розрахунками за виданими авансами, із внутрішніх розрахунків, а також за рахунок збільшення витрат майбутніх періодів. У цілому майно підприємства збільшилося, що є позитивним явищем і сприяє підвищенню платоспроможності підприємства.

ТОВ «Лубенський молочний завод» має достатньо оборотних активів для покриття поточних зобов'язань, оскільки коефіцієнт загальної ліквідності (покриття) та коефіцієнт швидкої ліквідності більші за рекомендоване значення.

Підприємство залежить від кредиторів та не може покрити всі свої зобов'язання за рахунок власних коштів. Більшість показників ділової активності характеризують позитивну динаміку, що свідчить про підвищення ділової активності підприємства.

Ефективність використання оборотних коштів в цілому покращилась.

Для підвищення ефективності використання оборотних коштів на ТОВ «Лубенський молочний завод» було запропоновано ввести новий продукт «йогурт з грушею та злаками». За рахунок цього на підприємстві збільшиться чистий прибуток, рентабельність продукції і рентабельність продажу, підвищення ефективність використання оборотних коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Активи підприємства та джерела їх утворення [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://buklib.net/books/26834/>
2. Арефєва Е.В. Фінансовий менеджмент. Навчальний посібник. / Е.В. Арефєва - К.: ЄУ, 2002. - 94 с.
3. Арутюнов Є.А. Управління обіговим капіталом - основа фінансової стабільності підприємства / Є.А. Арутюнов // Вісн. Сум. над. аграрн. ун-ту. Сер.: Фінанси і кредит. - 2015. - Вип.2. - С. 35-42
4. Бабич А.М. Формування оптимальної структури оборотних коштів підприємства/ А.М. Бабич // Актуальні проблеми економіки. - 2016. - №9. - С. 12-24.
5. Балдинюк А.Г. Управління фінансуванням оборотних активів торговельних підприємств: Доц.канд.екон.наук/08.07.05-економіка торгівлі та послуг; Наук.кер. Б.І.Бланк. - К., 2017. – 180 с.
6. Батракова, Т. І. Напрями підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємства / Т. І. Батракова, В. В. Бондар // Науковий вісник Херсонського державного університету. — 2020. — № 15. — С. 57-60.
7. Батракова, Т. І. Управління ефективністю діяльності підприємства – запорука його успішного функціонування / Т. І. Батракова // Економічний аналіз: зб. наук. праць. — 2020. — № 2. — С. 13-19.
8. Бланк И.А. Управление активами. – К.: Ника-центр, Эльга, 2002. – 720 с.
9. Бодаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств [Текст] / О.С. Бодаренко // Інвестиції практика та досвід. - 2008. - №4. - С. 40-44.
10. Божидарнік Т.В. Інновації в молочному секторі світової економіки та їх роль у розвитку молокопродуктового підкомплексу АПК України / Т.В. Божидарнік // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит» – 2008. – №2(25). – С.157.
11. Бойчик, І. М. Економіка підприємства: навч. посіб. / І. М. Бойчик. — К.: Атіка, 2014. — 480 с.

12. Болюх М.А. Економічний аналіз: Навчальний посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М. І. Горбатюк - К.: КНЕУ, 2015. - 540 с.
13. Василичев Д.В. Удосконалення методів управління оборотними коштами підприємства / Д.В. Василевич. - К.: Поділля, 2006. - 196 с.
14. Ващенко, А. А. Ефективність виробничо-господарської діяльності в механізмі управління промисловими підприємствами / А. А. Ващенко // Економічний вісник. — 2020. — № 1. — С. 80–87.
15. Власова, Н. О. Оцінка ефективності господарської діяльності підприємств роздрібної торгівлі : монографія / Н. О. Власова, Т. С. Пічугіна, О. А. Круглова, Н. О. Гайдар. — Х.: видавництво Іванченка І. С., 2012. — 197 с.
16. Вовк В.М. Математичне моделювання в управлінні фінансовою діяльністю підприємства / В.М. Вовк, Г. І. Левицька // Фінанси України. - 2018. - №1. - С. 88-92.
17. Войтенко Т. Все об учете затрат на производственном предприятии [Текст]: учебник / Т. Войтенко, Н. Ворона. - Х.: Фактор, 2015. - 266 с.
18. Геєць В. М. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / Геєць В. М. / Інститут економічного прогнозування НАНУ. – К.: Фенікс, 2003. – 106 с.
19. Гетьман О.О. Економіка підприємства [Текст]: навч. посібник / О.О. Гетьман. - К.: ЦУЛ, 2006. - 488 с.
20. Гецько В.В. Місцеві фінанси: суть, структура і принципи формування ресурсів / В.В. Гецько // Фінанси України. - 2002. - №5. - С. 103-107.
21. Господарський кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144). – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
22. Гражевська Н. Системна трансформація економіки в сучасному парадигмальному контексті / Н. Гражевська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2016. – №86–87. – С.7–10.
23. Грек Г., Вовченко С. Інші заборгованості. // Бухгалтерія. 2002. – № 7/1 (474). – 18 лютого. – С. 50-52.

24. Гришова І.Ю. Аналітичне забезпечення потокових підходів до управління фінансовими ресурсами молокопереробних підприємств / І.Ю. Гришова // Інноваційна економіка. – 2011. – № 2 (21). – С. 101-105.

25. Гришова І.Ю. Розміщення фінансових потоків в оборотних активах молокопереробних підприємств. Сучасні тенденції розвитку аграрної економіки. Колективна монографія. / Під. ред. д.е.н., професора Ю.О.Нестерчук. – Умань: Видавець «Сочинський», 2011. – С.162-173.

26. Гусєва О. Оцінка забезпеченості торговельних підприємств власними обіговими коштами / О. Гусєва // Торгівля і ринок України: Тематичний збірник наукових праць з проблем торгівлі і громадського харчування. Випуск 9. Том 2. - Донецьк: ДонДУЕТ, 2010. - С. 233-237.

27. Гусєва О. Управління оборотними активами торговельних підприємств за умов стабільного товарообороту / О. Гусєва // Торгівля і ринок України: Тематичний збірник наукових праць з проблем торгівлі і громадського харчування. Випуск 10. Том 3. - Донецьк: ДонДУЕТ, 2009. - С. 159-168.

28. Долгоруков Ю.А. Управління ефективністю використання обігових коштів у промисловості / Ю.А. Долгоруков, Н. І. Редіна // Фінанси України. - 2005. - №11. - С. 103-105.

29. Дубенко Н.В. Облік грошових коштів і розрахунків: проблеми сьогодення // Вісник ЖДТУ №4(30).-2004. – С.62 – 68.

30. Душило А.А. Оптимізація структури оборотного капіталу підприємства / А.А. Душило // Регіональна економіка. - 2006. - №4. - С. 31-39.

31. Економіка підприємств: навч. посіб. / Г. В. Черевко, Ф. В. Горбонос, Г. Б. Іваницька, Н.Ф. Павленчик; під ред. Г. В. Черевка. — Л.: Апріорі, 2022. — 384 с.

32. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. - К.: КНЕУ, 2001. - 528 с.

33. Єрохін К. Звідки беруться гроші // Дебет-Кредит. – 2004. - № 24.

34. Заїнчковський А.О., Решетюк Г.М., Болдуй Г.А. та ін. Економіка підприємств харчової промисловості: навч. посіб. // За ред. А.О. Заїнчовського – К. : Урожай, 1998. – 272 с.

35. Закон України «Про господарські товариства», затверджений Постановою ВРУ №1577-12 від 19.09.91р. (із змінами №2409-III від 17.05.2001 р.) // ВВР. – 2001. — №31. – Ст. 146.

36. Занько, В. В. Шляхи підвищення ефективності управління оборотними коштами підприємств / В. В. Занько, Н. М. Філатова // Економічний простір. — 2021. — № 62. — С. 186-193.

37. Збарський В.К., Мацибора В.І., Мацибора Т.В. Економіка підприємства: Навч. Посібник. – Київ: Каравелла, 2016. – ст.125 – 140.

38. Зборська Ю.О. Капітал підприємства: теоретичні аспекти визначення сутності капіталу/ Ю.О. Зборська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. - №7. – с. 35-39.

39. Зигрій, О. В. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі показників звітності: розрахунковий підхід / О. В. Зигрій // Інноваційна економіка. — 2014. — №52. — С. 243-248.

40. Івашковська І.В. Структура капіталу: підручник для студ. вищ. навч. закл / І.В. Івашковська - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 728 с.

41. Казачков, І. О. Напрямки удосконалення процесу управління оборотними коштами підприємства / І. О. Казачков, О. Е. Даньченко // Науковий вісник Запорізької державної інженерної академії. — 2021. — № 7. — С. 136-143.

42. Касич, А. О. Методичні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства / А. О. Касич, І. Г. Хіміч // Бізнес Інформ. — 2020. — № 12. — С. 176-179.

43. Кравченко Б.І. Визначення оптимальної вартісної структури капіталу та мінімізація ризиків залучення позикових коштів у АТ / Б. І. Кравченко // Актуальні проблеми економіки. - 2007. - №12. - С. 26-34.

44. Круш П.В., Клименко О.В., Подвігіна В.І., Гулевич В.О. Капітал, основні та оборотні засоби підприємства: Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2008. – 328 с.

45. Кустріч Л.О Підвищення рівня управління оборотним капіталом [Текст] / Л.О. Кустріч // Вісник Хмельницького національного університету. - 2010. - №3. - С. 25-33.

46. Лишиленко О.В. Бухгалтерський фінансовий облік: Навчальний посібник. -2003. - 324 с.

47. Малярец Л.М. Аналитическая оценка оптимального соотношения в структуре источников формирования оборотного капитала / Л.М. Малярец, Е.В. Авраменко // Вісник ХДЕУ. - 2009. - №4 (12). - С. 39-40.

48. Маргасова В.Г. Оборотний капітал: суть, джерела формування / В.Г. Маргасова // Актуальні проблеми економіки. - 2007. - №7 (37). - С. 53-59.

49. Маргасова В.Г. Стратегія управління оборотним капіталом / В.Г. Маргасова // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. - 2006. - №4. - С. 218 - 224.

50. Маргасова В.Г. Удосконалення процесу управління оборотним капіталом на підприємствах харчової промисловості за допомогою економіко-математичних моделей / В.Г. Маргасова // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. – Донецьк, ДонНТУ, 2006. – Вип. №60. – С. 144 – 148.

51. Марусяк Н.Л. Оборотний капітал промислового підприємства: формування і використання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.00.08 - «Гроші, фінанси і кредит» / Н.Л. Марусяк. - Тернопіль, 2008. - 22 с.

52. Марцин В.С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість - основні складові оцінки фінансового стану підприємства [Текст] / В.С. Марцин // Економіка. Фінанси. Право. - 2008. - №7. - С.26-30.

53. Масловська А.Ю. Вплив глобалізаційних процесів на оборотний капітал підприємства / А.Ю. Масловська // Соколовские чтения в Житомире: наследие и развитие идей великого ученого: сборник тезисов научной интернет-конференции, посвященной памяти Заслуженного профессора Житомирского государственного технологического университета Я.В. Соколова. - Житомир: ЖГТУ, 2011. - 164 с. (С. 93-95).

54. Масловська А.Ю. Понятійне тлумачення оборотного капіталу та оборотних активів в бухгалтерському обліку / А.Ю. Масловська // Проблеми

бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в Україні: збірник тез і матеріалів науково-практичної конференції, присвячених Дню бухгалтера (м. Житомир, 16 липня). - Житомир, 2011. - 112 с. (С. 62-64).

55. Опарін В.М. Фінанси [Текст]: навчальний посібник / В.М. Опарін; Мін-во освіти України. - К.: КНЕУ, 2009. - 164 с.

56. Павловська О.В. Фінансовий аналіз: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. /О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. - К.: КНЕУ, 2002. - 388 с.

57. Пан Л.В. Проблеми формування оборотних коштів підприємств в умовах перехідної економіки. // Предпринимательство. Хозяйство. Право. – 2000. – № 5. – С. 74.

58. Парфаняк П.О. Фінансові аспекти розвитку підприємства в Україні / П.О. Парфаняк // Фінанси України. – №8. – 2018 р. – С. 57.

59. Пархоменко О.П. Концепція формування та використання оборотного капіталу підприємства // Наукові праці НУХТ/ Економіка. – 2010. - №36. – с. 21-25.

60. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств [Текст]: підручник / А.М. Поддєрьогін; Мін-во освіти України. – К.: КНЕУ, 2008. – 571 с.

61. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»/ Затверджено наказом Мін.фін. України від 31.03.99р. №87 зі змін. та доповненнями.

62. Приходченко Т.А. Микроэкономика: Учебно-методическое пособие для самостоятельного изучения дисциплин. / Т.А. Приходченко - К.: Изд-во Европейского унив-та, 2008 - 452 с.

63. Про акціонерні товариства [закон України від 17.09.2008 № 514-VI] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/514-17/page3>

64. Про індексацію грошових доходів населення [закон України: від 03.07.1991 № 1282-XII] / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1282-12>

65. Романенко Л.Ф. Основні джерела формування та управління оборотним капіталом в умовах ринкової економіки / Л.Ф. Романенко, С.С. Нестеренко // Формування ринкових відносин в Україні. - 2011. - №5. - С. 74-78.
66. Роштейна Л.О. Управління оборотними активами підприємств як необхідна складова забезпечення їх ефективної діяльності / Л.О. Роштейна // Наука й економіка. - 2017. - №4 (16) - С. 37-45.
67. Смагін В.Н. Структура обігових коштів в умовах ринкової економіки / В.Н. Смагін // Фінанси України. - 2014. - №5. - С. 70-72.
68. Ткаченко С.О. Кредиторська заборгованість як фактор фінансування оборотного капіталу / С.О. Ткаченко // Вісник Харк. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. - 2017. - №630. - С. 87-89.
69. Ткаченко С.О. Фактор масштабу як складовий елемент фінансового управління оборотним капіталом суб'єкта підприємництва / С.О. Ткаченко // Вісник Харк. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. - 2006. - №608. - С. 104-107.
70. Український молочний стандарт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.agroprofi.com.ua/statti/520-molochni-riki-jagotinski-beregi>
71. Устинова К. Корпоративне управління в Україні в сучасних умовах / К. Устинова // Економічний вісник. - №8. - 2008 - С. 47-52.
72. Фаріон, В. Я. Аналітична оцінка ділової активності та рентабельності підприємств / В. Я. Фаріон // Інноваційна економіка. — 2013. — №48. — С. 27-33.
73. Фінанси підприємств: Підручник/ А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; - 5-те вид., перероб. і доп. - К.: КНЕУ, 2004. - 347 с.
74. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. — К.: КНЕУ, 2012. — 592 с.
75. Фірсова, Н. М. Ринок йогурту. Конкуренентоспроможність продукту на національному та міжнародному ринках [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://mev.khnu.km.ua/load/rinok_jogurtu_konkurentospromozhnist_produk_tu_na_nacionalnomu_ta_mizhnarodnomu_rinkakh/65-1-0-398
76. Фролов В.И. Система управления оборотным капиталом сельхозпредприятий в условиях рынка / В.И. Фролов // Современные социально-

экономические проблемы и пути их решения. - Материалы научно-практической конференции. - Симферополь: Таврия, КИБ, 2014. - С. 36-38.

77. Хотомлянський О. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі використання матричних моделей / О. Хотомлянський, Т. Чершта, Г. Северина // Економіка України. - 2016. - №3. - С. 35-40.

78. Ціхановська, В. М. Стан та перспективи розвитку ринку молока та молочних продуктів України / В. М. Ціхановська // Економіка. Управління. Інновації. — 2022. — № 1 (16). — 250-267.

79. Шаповал В.М. Економіка підприємства: Уведення у спеціальність: Навчальний посібник / За наук, і заг. ред. д.е.н., гіроф. В.А. Ткаченка. - Київ: Центр навчальної літератури, 2013. - 288 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.2021 р.

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	499	2498
первісна вартість	1001	2447	4587
накопичена амортизація	1002	1948	2089
Незавершені капітальні інвестиції	1005	364	336
Основні засоби:	1010	175456	214122
первісна вартість	1011	320012	384869
знос	1012	144556	170747
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	6102	77225
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	182421	294181
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	104155	122105
Виробничі запаси	1101	56680	51510
Незавершене виробництво	1102	3885	4279
Готова продукція	1103	42338	64448
Товари	1104	1252	1868
Поточні біологічні активи	1110	0	0

продовж. додатку А

1	2	3	4
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	212497	285378
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	3675	8154
з бюджетом	1135	951	24
у тому числі з податку на прибуток	1136	902	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	151493	233296
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	5351	418
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	34704	13430
Готівка	1166	396	14
Рахунки в банках	1167	0	0
Витрати майбутніх періодів	1170	419	884
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	7967	3087
Усього за розділом II	1195	521212	666776
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	703633	960957
Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3797	3797
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	232711	397186
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	236508	400983

продовж. додатку А

II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	207018	201670
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітного періоду)	1534	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	207018	201670
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	75964
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість:			
за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	72125	116092
за розрахунками з бюджетом	1620	11435	11153
за у тому числі з податку на прибуток	1621	0	8733
за розрахунками зі страхування	1625	551	841
за розрахунками з оплати праці	1630	2047	2918
за одержаними авансами	1635	0	0
за розрахунками з учасниками	1640	601	594
із внутрішніх розрахунків	1645	162248	124334
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	4969	5976
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	6131	20432
Усього за розділом III	1695	260107	358304
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	703633	960957

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2021 рік

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2706103	2024684
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-2052854	-1521831
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	653249	502853
Валовий: збиток	2095	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Інші операційні доходи	2120	3220	4568
Адміністративні витрати	2130	-22668	-18457
Витрати на збут	2150	-363425	-268928
Інші операційні витрати	2180	-10940	-13132
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	259436	206904
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	3382	4289
Інші доходи	2240	619	792
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	-62046	-53774
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	-688	-152
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	200703	158059
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	36180	28428
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	164523	129631
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	0	0

продовж. додатку Б

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	164523	129631

III. Елементи операційних витрат

Матеріальні затрати	2500	1763122	1409205
Витрати на оплату праці	2505	74980	61650
Відрахування на соціальні заходи	2510	16408	13480
Амортизація	2515	27668	26299
Інші операційні витрати	2520	343904	253166
Разом	2550	2226082	1763800

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Середньорічна кількість простих акцій	2600	361592	361592
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	361592	361592
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом) за 2021 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	3055744	2340197
Повернення податків і зборів	3005	0	0
у тому числі податку на додану вартість	3006	0	0
Цільового фінансування	3010	1612	1397
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	0	0
Надходження від повернення авансів	3020	91704	2534
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	31	20
Інші надходження	3095	632	90
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	-2932033	-2061954
Праці	3105	-61458	-50128
Відрахувань на соціальні заходи	3110	-16409	-17318
Зобов'язань з податків і зборів	3115	-69475	-110285
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	-26544	-32949
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	-25919	-63367
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	-1090	-1012
Інші витрачання	3190	-25941	-8404
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	44407	96149
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	0	0
необоротних активів	3205	252	2580
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	12	1726
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	10000	5000
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0
Інші надходження	3250	0	0

продовж. додатку В

Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	0	-6102
необоротних активів	3260	-62422	-44485
Виплати за деривативами	3270	0	0
Витрачання на надання позик	3275	-5000	-5000
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	0	0
Інші платежі	3290	0	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-57158	-46281
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300	0	0
Отримання позик	3305	687916	37306
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	0	0
Інші надходження	3340	0	113082
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	0	0
Погашення позик	3350	591418	74044
Сплату дивідендів	3355	-100008	0
Витрачання на сплату відсотків	3360	-5609	-1526
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	0	0
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	0	0
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	0	0
Інші платежі	3390	0	-108351
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-9119	-33533
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	-21870	16335
Залишок коштів на початок року	3405	34704	17455
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	596	914
Залишок коштів на кінець року	3415	13430	34704

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.2022 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	216956	288984
первісна вартість	1011	389792	497008
знос	1012	172836	208024
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		0
інші фінансові інвестиції	1035	77225	77225
Інші необоротні активи	1090		0
Усього за розділом I	1095	294181	366209
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	122105	111350
Виробничі запаси	1101	51510	70728
Незавершене виробництво	1102	4279	6042
Готова продукція	1103	64448	30856
Товари	1104	1868	3724
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	285378	315882
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	8154	8745
з бюджетом	1135	24	37
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	
із внутрішніх розрахунків	1145	233296	380464
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	418	913
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	
Гроші та їх еквіваленти	1165	13430	33152
Готівка	1166	14	23
Рахунки в банках	1167	0	
Витрати майбутніх періодів	1170	884	187
Інші оборотні активи	1190	3087	1011
Усього за розділом II	1195	666776	851741
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	
Баланс	1300	960957	1217950

Продовж. додатку Г

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3797	3797
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Резервний капітал	1415	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	397186	450918
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	400983	454715
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	201670	163493
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Усього за розділом II	1595	201670	163493
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	75964	154819
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість:			
за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	116092	155939
за розрахунками з бюджетом	1620	11153	13066
за у тому числі з податку на прибуток	1621	8733	9087
за розрахунками зі страхування	1625	841	1266
за розрахунками з оплати праці	1630	2918	4645
за одержаними авансами	1635	0	0
за розрахунками з учасниками із внутрішніх розрахунків	1640 1645	594 124334	1789 215979
за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	5976	9567
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	20432	42732
Усього за розділом III	1695	358304	599742
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	960957	1217950

ДОДАТОК Д

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2022 рік

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3201672	2706103
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-2342351	-2052854
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	859321	653249
Інші операційні доходи	2120	5034	3220
Адміністративні витрати	2130	-26531	-22668
Витрати на збут	2150	-446501	-363425
Інші операційні витрати	2180	-23454	-10940
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	367869	259436
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	5477	3382
Інші доходи	2240	116	619
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	-62482	-62046
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	-1421	-688
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	309559	200703
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-55827	-36180
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	253732	164523
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	0	0

продовж. додатку Д

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	253732	164523

III. Елементи операційних витрат

Матеріальні затрати	2500	1944364	1763122
Витрати на оплату праці	2505	109285	74980
Відрахування на соціальні заходи	2510	23122	16408
Амортизація	2515	37373	27668
Інші операційні витрати	2520	417386	343904
Разом	2550	2531530	2226082

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Середньорічна кількість простих акцій	2600	0	0
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом) за 2022 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	3685041	3055744
Повернення податків і зборів	3005	0	0
у тому числі податку на додану вартість	3006	0	0
Цільового фінансування	3010	2031	1612
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	0	0
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	0	0
Надходження від повернення авансів	3020	159105	91704
Надходження від страхових премій	3050	0	0
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	0	0
Інші надходження	3095	522	632
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	-3424461	-2932033
Праці	3105	-87029	-61458
Відрахувань на соціальні заходи	3110	-23294	-16409
Зобов'язань з податків і зборів	3115	-106774	-69475
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	-55474	-26544
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	-27351	-25919
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	-1277	-1090
Витрачання на оплату авансів	3135	0	0
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	0	0
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	0	0
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	0	0
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	0	0
Інші витрачання	3190	12915	-25941
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	19226	44407
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:	3200		0

Продовж. додатку Ж

фінансових інвестицій			
необоротних активів	3205	1993	252
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	0	12
дивідендів	3220	0	0
Надходження від деривативів	3225	0	0
Надходження від погашення позик	3230	5000	10000
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	0	0
Інші надходження	3250	0	0
Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	0	0
необоротних активів	3260	-100332	-62422
Виплати за деривативами	3270	0	0
Витрачання на надання позик	3275	-5000	-5000
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	0	0
Інші платежі	3290	0	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-98339	-57158
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300	0	0
Отримання позик	3305	689060	687916
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310		0
Інші надходження	3340	355	0
Витрачання на:			
Викуп власних акцій	3345	0	0
Погашення позик	3350	749896	591418
Сплату дивідендів	3355	0	-100008
Витрачання на сплату відсотків	3360	-13190	-5609
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	0	0
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	0	0
Інші платежі	3390	0	0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-73671	-9119
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	20216	-21870
Залишок коштів на початок року	3405	13430	34704
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	-494	596
Залишок коштів на кінець року	3415	33152	13430